

ISA-BEG ISHAKOVIĆ

Zbornik učeničkih radova
UPOZNAJ ISA-BEGA

IZDAVAČ

Udruženje za zaštitu kulturne baštine “Isa-beg Ishaković”
Obala Isa-bega Ishakovića bb
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
www.isabegishakovic.ba

ZA IZDAVAČA

Armin Čelik

UREDNIK

Armin Čelik

DTP

Amber Digital Studio
(www.amber.ba)

LEKTURA / KOREKTURA

Amber Digital Studio
(www.amber.ba)

ŠTAMPA
AMOS GRAF

TIRAŽ
400

ISBN 978-9926-8242-2-8

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu
Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH
pod ID brojem 51457030

© Udruženje za zaštitu kulturne baštine Isa-beg Ishaković

Ovo djelo je zaštićeno autorskim pravima. Ova knjiga ili njeni dijelovi se ne smiju reproducirati, čuvati ili prenositi u bilo kom obliku na bilo koji način – elektronski, mehanički, fotokopijom, snimanjem ili na drugi način – bez prethodne pismene dozvole izdavača.

UPOZNAJ ISA-BEGA ISHAKOVIĆA

Zbornik učeničkih radova

Sarajevo, 2022.

PREDGOVOR

Posebno mi je zadovoljstvo što mogu da napišem par riječi na ovom mjestu i da dam kratki osvrt na *Zbornik* koji je pred vama. Udruženje “Isa-beg Ishaković” na ovaj način nastavlja svoje aktivnosti na promociji utemeljitelja grada Sarajeva i njegovog pozicioniranja na historijsko mjesto koje objektivno zaslužuje. Period koji je pred nama iskoristit ćemo da potaknemo mlade ljude da istražuju ovu temu i sami “Upoznaju Isa-bega”. Upravo ovaj *x* je produkt takve želje da kod mladih probudimo zainteresovanost i potaknemo ih da daju svoj doprinos u osvjetljavanju ove svijetle gromade naše prošlosti. Eseji i priče koje će se poslije nizati, prijavljeni su na konkurs “Upoznaj Isa-bega” i predstavljaju promišljanje sarajevskih srednjoškolaca o ovoj temi.

Osjećao sam se jako ponosno i sretno dok sam čitao radove jer sam mogao da sagledam koliko su se neki udubili u lik Isa-bega i kako su uspjeli da ga predoče nama. Zajednička misao vodilja za gotovo sve radove je bila da nijedan veliki muškarac i žena ovog svijeta nisu to postali zato što su uzimali nego zato što su davali. Upravo takav je bio i naš Isa-beg koji je dao sve što je imao za opće dobro. Ono što je čak i veće naslijeđe od onog materijalnog jeste duhovno. Svijest da jedan pojedinac može biti pokretač promjena i da može inspirisati i druge da to rade. Pouke koje možemo uzeti iz ovakvih primjera su danas zlata vrijedne, jer živimo u vremenu materijalizma i hedonizma. Često zaboravljamo na druge, a pogotovo na to da vratimo dug društvu koje nam je pomoglo da uspijemo i stasamo.

Sarajevom su oduvijek hodile ljudske veličine, počevši od Isa-bega, Gazi Husrev-bega, pa sve do modernih vremena i Emerika Bluma. Sarajevo treba svima da im da mjesto koje zaslužuju i da im iskaže potrebno poštovanje. Sve ovo ne treba njima, jer oni su svoj slavni put skončali, ovo je više potrebno nama, da bismo imali jasne orijentire kuda ići.

Armin Čelik

Udruženje za zaštitu kulturne baštine BiH
Isa-beg Ishaković

Advan Puškar
Druga Gimnazija Sarajevo
II-4

UPOZNAJ ISA BEGA

Sarajevo je oduvijek predstavljalo svojstven, iskonski grad - spoj raznovrsnih kultura, naroda, religija i nacionalnosti. Građevine koje su tu izgrađene najvjerodostojniji su, a i najljepši prikaz njegove bogate historije, za koju je najvećim dijelom zaslužan osmanski vojskovođa, te jedna od najznačajnijih ličnosti ne samo Sarajeva, nego cijele Bosne i Hercegovine te Osmanskog carstva – Isa-beg Ishaković. Udario je temelje današnjeg Sarajeva, a njegovo pozitivno djelovanje još uvijek se može očitati na gotovo svakom koraku njegove vladavine. Osim što je bio vrstan osvajač te jedan od najuspješnijih vladara, Sarajevu je nastavio pomagati i nakon svoje smrti, ostavivši za sobom vakufnamu zajedno sa građevinama koje su Sarajevo učinile gradom kakav je danas. Skoro sve što je izgradio, imalo je namjeru da pomogne građanima postavivši primjer jednog pravednog vladara, priznat i pohvaljen čak i od strane Dubrovčana. Njegovi principi su, što se tiče socijalnog utjecaja, još uvijek gotovo neprevaziđeni, a ostavio je i više nego dovoljno materijala da bi bio zaslužan titule osnivača, a i heroja Sarajeva.

Isa-beg Ishaković bio je i ostao poznat kao drugi sandžak-beg Bosanskog sandžaka, te osnivač Sarajeva. O samom njegovom porijeklu vrlo malo se zna. Postoje brojne teorije o tome ko je on zapravo, te iz koje porodice potiče, a najviše se ističe mišljenje da je Isa-beg zapravo porijeklom iz porodice Kosača, predan sultanu Mehmedu II od strane njegovog brata Stjepana Vukčića Kosače, kao znak odanosti i vjernosti. Usvojen i podizan od strane prvog bega Bosne Ishak-bega, također izričito značajne ličnosti Osmanskog Carstva, Isa-beg je primio prezime Ishaković, prešao na islam i učio o metodama velikih vođa. Ishakovići su po potrebi služili sultanu i djelovali na teritoriji današnjeg Balkana, a Isa-begovo djelovanje sve do

danas ne vidi se samo u Sarajevu, nego i van granica današnje suverene Bosne i Hercegovine, pa se on zato smatra i osnivačem Skoplja, Šapca i Novog Pazara. Ono što je kod njega posebno jeste da je bio moćan i utjecajan vladar, prema kojem su se drugi ophodili s dozom strahopoštovanja, po tome naročito poznati Dubrovčani koji su ga smatrali “pravim gospodarom Bosne”, a ipak je bio i ostao simbol solidarnosti i humanosti. Njegova osvajanja ispunjena su tolerantnim pristupom prema svim ljudima, a čak i samo zemljište na kojem je izgradio temelje Sarajeva nije tiranski oduzeo. Kao zamjenu za srednjovjekovno naselje Brodac, koje se nalazilo na današnjem prostoru od Bentbaše do Bašćaršije, Isa-beg je prethodnim zemljoposjednicima poklonio zemlju u Hrasnici. Urbano formiranje grada počeo je izgradnjom javnih objekata tekije i musafirhane, a obje su služile kao konačište koje su dane na korištenje svim učenicima, ratnicima ili jednostavno siromašnim ljudima kojima je prenočište bilo potrebno. Sve je bilo besplatno, a smatra se i da bi uvijek par dana skrbio hranom goste kojima bi to bilo potrebno. Svu hranu koja ne bi bila iskorištena, Isa-beg bi proslijedio siromašnoj djeci Sarajeva, već tad postavljajući primjer jednog požrtvovanog, humanog vođe. Prostor oko tekije do Bašćaršije do 1526. godine je nazivano “Isa-begova mahala”, a iako utemeljeno kasnije i samo ime koje se i danas koristi nastalo je upravo zahvaljujući Isa-begu, odnosno njegovom dvoru, saraju. Od “Saray-ovasi”, što u prevodu znači “polje oko dvora”, izvedeno je čuveno ime Sarajevo. Pored svog dvora kao poklon sultanu Mehmedu II podigao je mešdžid od kojeg je kasnije nastala jedna od najvažnijih i najljepših znamenitosti glavnog grada Bosne i Hercegovine, Careva džamija. Sagrađio je mnoge i danas posjećene i korištene građevine, od kojih se ističe Kolobara han, prenočište koje je moglo primiti čak oko 400 gostiju sa 35 konja, a koje je na početku također bilo potpuno besplatno s ciljem podrške putnicima namjernicima. Osim toga, značajno je utjecao i na razvoj privrede, gradivši dućane i podstičući proizvodnju i trgovinu, a čitava njegova vizija nikad nije bila ograničena niti usmjerena na jednu stvar - što pokazuje bezbroj primjera kao što je javno kupatilo, mlinovi, kao i prvi vodovod Sarajeva. Na njegovu svestranost također ukazuje i most kojeg je sagrađio kako bi spojio lijevu i desnu obalu tad nemirne Miljacke koja bi jako često pravila smetnje i prekivala veze između obala. Zalagao se za narod i nastojao pomoći u svakom smislu te je čak, nakon što je izgradio hamam kod Careve džamije, pored ženskog i muškog odjela dodao i jedan zajednički kako bi ispoštovao obrede jevrej-

skih stanovnika, što još jednom pokazuje njegovu veličinu. Sva ta djela zapečatio je postavši vakif, najveći i najznačajniji uz Gazi Husrev-bega, a njegova čuvena vakufnama pisana između 1. februara i 2. marta 1462. godine, prvi je pisani dokument o graditeljskoj djelatnosti na ovim prostorima i jedan od najboljih i najvjerodostojnijih dokumenata za proučavanje bogate historije i samog početka stvaranja modernog Sarajeva, od strane nekoliko izvora nazvan i “rodnim listom” Sarajeva. Isa-beg ostavio je sve što je izgradio i omogućio svima nama da se razvijamo i učimo od njega i njegovih velikih vizionarskih djela. Takav je pošten i umro, a opće prihvaćeno mišljenje je da je sahranjen kod Careve džamije gdje ima jedan visoki nišan bez označenog imena.

Isa-beg Ishaković važio je za velikog osvajača, sandžak-bega i vakifa, a ipak ono što je najbitnije, čovjeka. Mario je za opći napredak i iskreno se vodio s ciljem da i iza njega ostane lijep trag, te da njegovi nasljednici i stanovnici njegovog Sarajeva koliko god godina prošlo poslije njegove smrti, koriste blagodati koje je on velikodušno uvakufio. Tolerantan i pošten, služi kao primjer idealnog vladara države, činjenica da se nije puno znalo o njegovom privatnom životu, odnosno o samoj njegovoj ličnosti, još više uzdiže činjenicu da je on bio osoba koja je spremna žrtvovati sebe da bi svijet koji je gradio mogao napredovati. Omogućio je da mi danas uživamo i razvijamo se i da volimo i štitimo naše prelijepo Sarajevo, kojeg je sam on jednom prilikom nazvao “cvijetom među gradovima”. Njegova djela sama od sebe imaju priču, a iako njemu eksponiranje svoje ličnosti apsolutno nije bilo prioritet, njegovo ime treba biti zauvijek pamćeno i poštovano, koliko god vremena da prođe jer na kraju krajeva, to je nešto najmanje što možemo uraditi da uzvratimo za sve ono što je Isa-beg Ishaković, osnivač Sarajeva uradio za nas.

Reference

- Predavanje s emisije “Tragom znanja”, podržane od strane Bir televizije
- Suljović, Amel (February 2010). “Gdje je mezar osnivača Sarajeva”. Preporodov Journal (in Bosnian). Kulturno društvo Bošnjaka Hrvatske.
- https://youtu.be/2P-MR_5p2rQ
- https://youtu.be/9Ket_7iT9Ak

Amina Bejtić,
JU Gazi Husrev-begova medresa
II razred

UPOZNAJ ISA-BEGA

Još od davnina, spominje se ime slavnog Isa-bega, čije je stvaralaštvo ostavilo dubok trag na stanovnike grada Sarajeva. Naime, glavna misao koja se veže za njega jeste da je on osnivač spomenutog grada, čije se ime pročulo diljem svijeta. 1462. godina je godina u kojoj je zlatnim slovima ispisano ime Isa-bega, godina u kojoj se hrana kuhala i besplatno dijelila putnicima, a višak hrane dijeljen je siromašnoj djeci Sarajeva, godina u kojoj su se začela razna dobra, čija tradicija odzvanja sokacima Bentbaše i Bašćaršije.

Ambicije koje su se javljale u tadašnjem dobu, bile su ostvarene i imale su učinka među ljudima. Radilo se za dobro, živjelo se za mir. Gradnjom Sarajeva, sokacima su se mogli čuti osmijesi, kuckanje kazandžija, ezani, vazovi... Učeni ljudi su hodili šireći znanje, donoseći aktove, te gradivši sve veći i veći saraj. Baš takav je bio i Isa-beg. Za razliku od ostalih begova, nije gledao poreze, privatna vlasništva, nije razlikovao narod ni po kojoj osnovi, nacionalnoj ili vjerskoj. Težio je ka tome da sve ono što bi trebalo da čini jedan narod budu sloga i zajedničko dobro, da sve ono što se izgradi u zajedništvu ostane tako, rekavši sljedeće: “..tako da se ne mogu ni prodati ni pokloniti, niti na ma koji način preći u čije puno vlasništvo, nego da vječno ostane onako kako je propisano.”

Zajedništvo je služilo svemu, u njemu se i radovalo i tugovalo, činilo se dobro, a najbitnije od svega, radilo se za dobrobit njega samog. Teško je reći ili pak prepoznati da sada, nakon toliko stoljeća, nakon velikog protoka vremena, u današnjici u kojoj su nam dostupne nezamislive stvari, ne možemo pronaći niti jednog sličnog dobrotvora koji će željeti raditi na općem dobru. Došli smo u vrijeme kada ni sami ne znamo koliko vrijedimo, koliko vrijede mogućnosti za rad, normalan način života, vrijeme

u kojem možemo zamisliti kristalnu budućnost. A tada, u vremenu kada je više bilo porodica sa manjim imetkom, a manje onih imućnih, svijet je opstao na rukama radnika, poštenih ljudi. Danas, svijet se polahko gubi u filharmoniji čudesa, za koje se očekuje da će doći tik iza ćoška.

Koja je vrijednost i svrha života čekati da se samo nešto desi? Insan će čekati da se sve stijene svijeta sruše na njega pa tek onda da misli da je stvorenje koje ima razne sposobnosti, stvoreno da snabdijeva svijet svime onim što mu nedostaje. Mnogo je pitanja koja možemo postaviti sami sebi, samo da uvidimo barem jednu razliku, a to je da je sve ono dobro prošlo, dobro za sve ljude, a da je došao vakat "dobra" samo za vlastite potrebe.

Osmanski period, period orijentalnog duha i stvaralaštva, krasile su mnogobrojne sarajevske mahale, pri čemu je svaka od njih imala vjerski objekat. Čaršija je predstavljala mjesto muhabeta, ugodnih razgovora, ispijanja kahve i različitih poslova. Pored Isa-bega, neizbrisiv trag u historiji ostavlja i Gazi Husrev-beg, graditelj džamija, medrese, imareta, hamama... Svi ovi vakufi služili su sarajevskom zajedništvu. Nedugo nakon pomenu-tih dešavanja, Sarajevo postaje jedan od centara islamske kulture. Važno je spomenuti i objekat u čijem se stvaranju ogleda dobro Isa-bega. Naime, Careva džamija - prvobitni mesdžid, najvredniji je spomen. Danas, u historiji gradnje objekta, blistavo i posebno ime osnivača ne blijedi, već ostaje da podsjeća na rad i dobročinstvo jednog vremena.

Isa-beg Ishaković postavio je čvrste temelje grada, ostavivši iza sebe trajno dobro. Nakon njega, na vlast su dolazili mnogi drugi, donoseći nove ustave, probleme, ali je Sarajevo grad harmoničnosti, vjerovanja, mišljenja, naroda i ponosa, ostalo da prkosi te je takvo i dan-danas, unikatno. A takvo, nikada ne izgubi ruho, duh i čar onih koji u njega unesoše njegovi prvi dobrotvori.

Evlija Čelebija jednom napisa: "Na ovom svijetu postoji mnogo gradova sa imenom Saraj. AkSaraj, Tebe-Saraj, grad Saraj na obalama rijeke Erdelje, Vize-Saraj u Rumeliji. Ali ovaj bosanski obedemljeni grad Sarajevo je najnapredniji, ljepši i živahniji od svih."

Historija našeg grada nije samo biljeg kojeg šehar Sarajevo nosi pri njegovom spominjanju, to je biljeg vječnosti. Vječnost je duga, kraja joj nema, prostire se duž svih plavetnila, te takva zaslužuje i one koji će je s ponosom uljepšavati i dizati na još viši stepen. Mi, mladi ljudi na kojima

će opstati svijet, nastojmo da sve ono što predstavlja značaj još od davnina, bude u barem jednoj uličici, barem jednom osmijehu. Plemenitost koja je zračila tim periodom ne napušta tako lako grad u kojem je začeta. Kao što ni srce ne napušta dušu koju zavoli, tako i mi, ne dopustimo našoj duši da zaluta na putu do srca. A tako i Sarajevo, srce sa ogromnom dozom značaja i ljubavi...

Amna Kljajić
JU Gazi Husrev-begova medres
II razred

UPOZNAJ ISA-BEGA

Negdje pročitah kako je neko rekao da i pored Pariza za koji se kaže da je grad ljubavi, njegovo srce zadrhti samo u Sarajevu. To je tako, pred ljepotama Sarajeva niko ne ostaje ravnodušan. Da mi mirno možemo uživati u ljepotama ovog čarobnog grada, neko se borio. Jedna takva ličnost je Isa-beg Ishaković. Vjerujem da su svi upoznati sa nesebičnim radom ovog čovjeka. Radio je kao da će vječno živjeti, jer je znao da će već sutra doći generacije koje će sve to trebati.

O njemu ću sad pisati kao jedna od djevojaka iz generacije koja ime ovog vakifa ne želi predati zaboravu.

Sarajevo ima pola šarma Orijenta, posebno njezin stari dio. Dio od Bentbaše, pa do Bašçaršije je prvi korak u formiranju Sarajeva. Isa-beg Ishaković je nesebično gradio objekte od kojih će se moći drugi okoristiti. Poklonio nam je tekije, hamame, musafirhane, hanove i mlinove.

Poseban poklon je mesdžid namijenjen Mehmedu II Fatihu, a danas je to Careva džamija. Uz tu građevinu, u čiju je gradnju uložio jedan period svog života, sahranjen je. Posjeta ovoj sarajevskoj ljepotici podstakla me na razmišljanje. U njoj sam vidjela komadić Istanbula, a znamo da su istanbulske džamije sinonim za unikatnu ljepotu. Imam tu sreću da se obrazujem u školi koja gleda na jedinstvenu Miljacku, a njegovi najznačajniji objekti izgrađeni su upravo duž njene obale.

Posebno me čini sretnom činjenica da danas žive sve uspomene na njegovu velikodušnost i dobročinstvo. A svjedočila je Careva džamija mnogim namazima od kako je preselio onaj koji ju je izgradio. Mnogima su sklonište pružile njegove musafirhane i mnogo se kahve u tim hanovima popilo. I dalje su tu dućani u kojima ćete naći predmete koje bosanska tradicija podrazumijeva.

Zar da vam i pričam o čarima njegove Baščaršije gdje se vihore najljepše svilene marame i bosanska kahva pije iz bakrenih džezvi i fildžana? Isabeg je svoj doprinos dao i Skoplju. Bilo bi sebično da govorim isključivo o Sarajevu. Careva džamija je bila poklon Sarajevu, a Ishakija je dar Skoplju. Osim ovih gradova, osnivač je Šapca i Novog Pazara. U Isa-begovom životopisu ne izostavlja se ni njegov otac, po kome je Ishakija dobila ime. Osim što je sin prvog bega Bosne, otac je šestog sandžak-bega, Mehmeda. On je jedan od trojice sinova, koji se spominju u vakufnami. Vakufnama nam otkriva i neke detalje iz njegovog privatnog života. Taj dokument je svjedodžba o svemu što je dao za ove gradove.

Dok pišem ove retke, moje srce obuzima nevjerovatna radost jer uviđam kako je postojao neko ko je mislio i na potrebe drugih ljudi. U meni se budi neka sreća i zahvalnost kada vidim da i nakon toliko godina živim lakše jer je neko, nekada davno, nesebično gradio ovaj grad. Nakon 1472. godine, koja se smatra godinom njegove smrti, na nama je ostala odgovornost da brinemo i čuvamo amanete koje nam je ovaj veliki vakif ostavio.

I varamo se, ako kažemo da mu duguje Sarajevo za sve što je uradio. Dugujemo svi mi koji smo svjedočili ljepotama tog grada, odmarali dušu sedždom u Carevoj džamiji i kupili neku mahramu u baščaršijskim dućanima. Dugujemo mu za svaki gutljaj vode sa Baščaršije i za

Bentbašu zbog čije su ljepote nastale najljepše sevdalinke. Zauvijek smo dužni i poprilično nezahvalni ako ga ne spomenemo govoreći o historiji grada Sarajeva. On nije samo ime i on nije neko čije dobročinstvo možemo smetnuti sa uma. Ne mislim na objekte koji su i danas u punom sjaju, već mislim na svaki trun dobra i svaki obrok koji je pružio onima koji ga sebi nisu mogli priuštiti. Te sitnice, koje nisu bile sitna stvar, samo su dokazi vakifove požrtvovanosti i empatije. Za kraj, molim vas da ne zaboravite da kada vam se pogled bude gubio u ljepoti šehera, kažete, hvala onome koji je isti taj šeher gradio.

Azra Ferušić
Druga gimnazija Sarajevo
I razred

UPOZNAJ ISA-BEGA

Važnost i sudbina prošlosti prati nas kao sjenka, ona ide s nama bez obzira na kojem dijelu planete da se nalazimo. Ona nije nimalo odvojena od tog trenutka kada razmišljamo o njoj, kada joj se vraćamo, a vraćajući te slike iz prošlosti, mi im darujemo novi život te istovremeno mislimo o ljudima koji su na mnogo načina obilježili naš život. Sjećanje, ma koliko da je bolno daje nam snage da preživimo. Kada jedan čovjek zauvijek ode, onda sjećanjem dozivamo događaje, šale, radosti kao i onaj tužniji dio života, a pričom o njemu pričamo i o našem životu. Kad prođem gradom i kad mi se vrte slike iz djetinjstva, uvijek se sjetim mog dede i kao u nekom crno-bijelom filmu počinju da se nižu priče iz historijskih vremena, a jedna od tih priča vezana je za nastanak mog grada Sarajeva.

Susretom Istoka sa Zapadom nastao je grad koji je oduvijek bio spoj različitih naroda, religija i kultura, grad suživota i tolerancije. Odavno je rečeno i zapisano da dušu imaju samo oni gradovi koji imaju svoju prošlost. Dolaskom Turaka otpočeo je drugačiji život i bi udaren kamen temeljac novom gradu. Novi gospodari zemlje stadoše podizati utvrde i zgrade namijenjene svojim kojekakvim potrebama. Sarajevo je važno za jedno važno i veoma prometno mjesto, Bosanski drum vodio je iz duboke unutrašnjosti Balkanskog poluotoka u bogate zemlje Bosne, Dalmacije i Hrvatske. Na toj raskrsnici drumova počela je cvjetati trgovina i svakojaki zanati. Te zlatne sarajevske ruke su kalile, kovale, kalajisale, šarale, plele, i kuhale...

Sa imenom koje danas nosi, ovaj grad na obalama rijeke Miljacke nastajao je polovinom petnaestog stoljeća, poslije propasti srednjovjekovne bosanske države pokopane u dugim i žestokim sukobima i ratovanjima zavađenog i nesložnog bosanskog plemstva. Prvi osnivač ovog grada na istočnom kraju ravne aluvijalne doline uz tok rijeke, ujedno je bio i po-

sljednji vojvoda zapadnih strana i bosanski sandžak-beg, sin Ishak-bega, Isa-beg Ishaković. Za trideset godina svoje sretne vladavine podigao je Isa-beg cijeli niz lijepih građevina, mahom u javne i dobrotvorne svrhe.

Vakufnama Isa-bega Ishakovića, napisana 1462.g., dokument je o osnivanju njegovih zadužina, kojima je počelo urbano formiranje grada. Ovaj dokument predstavlja najstariji izvor koji se odnosi na Sarajevo i njegovu najbližu okolinu za vremena osmanske uprave, datira od 1.02. do 3.03. (866. g. po hdžri) 1462.g. Smatrajući srednjovjekovno selo Brodac, koje se nalazilo na Bentbaši, pogodnim da u njemu zasnuje novi grad, turski vojskovođa i dobrotvor Isa-beg Ishaković, izuzeo je to zemljište od ranijih vlasnika, a u zamjenu im je dao zemljište u selu Vrančić u Hrasnici. Kao poklonik derviša tu je sagradio tekiju, do nje musafirhanu, nešto niže na Baščaršiji - han (Kolobara), most preko Miljacke, hamam uz Carevu džamiju, dućane te mlinove na Miljacki...

Prije nego što je postao bosanski namjesnik časni osnivač grada je još 1457.godine podigao džamiju koju je poklonio sultanu Mehmedu Fatihu po kome je džamija dobila ime Careva. Isa-beg do male muslimanske bogomolje sa drvenim minaretom sagradi i prvo javno gradsko kupatilo. Okolo džamije se formirala i prva mahala, poznata kao „Mahala stare džamije sultana Mehmeda“. Sarajevske mahale množile su se i narasle pentrajući se po zelenim padinama svojim strmim i krivudavim šefteli sokacima među sve prostranijim, ljepšim i svijetlijim kućama okruženim baščama u beharu, katmerima, jasminima, jorgovanima, ružama i svakojakim slatkim voćem. Oko mahala nicala su vremenom i sarajevska groblja okićena bijelim nišanima u zelenoj travi.

Pored džamije i mahale u amanet gradu podiže i prvu tekiju. U islamizaciji Bosne, derviši su odigrali značajnu ulogu, kao vjernici svojom pobožnošću i dosljednom primjenom vjerskih propisa, kao humanisti svojom solidarnošću i pomaganjem drugih, kao vojnici svojom hrabrošću i odlučnošću. Uz mnoge tekije postojale su musafirhane i imareti, što je ukazivalo na socijalni aspekt uloge tekije i ukupnog učenja koje su derviši izvorno u životu artikulirali. Sve je ovo utjecalo na brže širenje islama u ovim krajevima. Kolika je bila važnost tekije vidljivo je po tome što se cijelo naselje koje je nastalo oko nje, od Bentbaše do Baščaršije, nazivalo Mahalom Isa-begove zavije.

Iako se u početku nije znalo kojem derviškom redu pripada tekija, iz nekih kasnijih izvora saznajemo da je bila Mevlevijska. Mevlevijska tekija nalazila se na obali rijeke Miljacke, divna kao rajska bašča. U ovoj tekiji stoljećima se održavao zikr, književni kružoci na kojima se tumačila Mesnevija, Dželaludina Rumija, a u njoj su svoja djela stvarali i najbolji kaligrafi Sarajeva. Riječ tekija vodi porijeklo od arapske riječi „takkiyya“ što znači „osloniti se na“ - „biti poduprt“, pa imenički oblik takkija znači i „mjesto ili stvar na koju se oslanja, gdje se odmara“. Tekija je posjedovala semahanu (prostorija za obavljanje derviških obreda), mejdan - odaju (gdje se derviši sastaju na razgovor izvan obreda), sobe za siromahe, mahfil za mutribe (balkon za one koji sviraju i pjevaju), imare (kuhinju) i blagovaonicu. Na čelu tekije nalazio se šejh, učen čovjek čija se molba (kod Boga) uslišava. Nažalost, rušenjem Isa-begove tekije 1957. godine i gradnjom benzinske pumpe kao njene zamjene, zauvijek je nestao jedan od prvih objekata na ovim prostorima kojim je započelo urbano formiranje Sarajeva. Postojanje Isa-begove tekije na Bentbaši usmjerilo je daljnji urbani razvoj ovog područja. U neposrednoj blizini tekije sagrađena je kafana, poznata kao Šabanova kahva, čiji je položaj uz drveni most i izgled terase na konstrukciji od drvenih stubova pobijenih u vodi davao ovom mjestu posebnu sliku.

Kasnije su se uz tekiju gradili i drugi korisni objekti.

Pored tekije, okolo koje se počelo formirati novo naselje, u srcu Baščaršije osnivač grada smjestio je veliko javno prenočište - han - Kolobara. Podizanjem hana, odnosno karavansaraja sa mnogim dućanima, Isa-beg je postavio osnove privrednog centra, a mostom je omogućio povezivanje najstarijeg naselja okolo Careve džamije sa novim privrednim centrom na drugoj obali. U dućanima Isa-begovog hana najviše se prodavala tekstilna roba, tako da je ovaj prvi han u Sarajevu ujedno i prvi sarajevski Bezistan, jezgro kasnije sarajevske čaršije.

Sa novim gospodarima iznova su nadolazili novi zanati, nove vještine i umijeća, nova jela, drugačiji običaji, navike i mjere. U ovom gradu cvjetala je trgovina. Još od prvih desetljeća Sarajlije su se isticale kao umjesni i glasoviti trgovci. Središte tog trgovišta, starih i novih obrta bila je i do danas ostala, stara i čuvena Baščaršija. Sarajevska čaršija bila je skup živopisnih sokaka po kojima su bile raspoređene prema vrsti i porijeklu robe kojoj pripadaju, zanatske radionice. Bili su tako, sokaci sarača, bravadžija, no-

žara, bazerdžana, zlatara, samardžija, sabljara, pekara, šećerdžija, jorgandžija, luledžija, kujundžija, oružara, kovača, sasvim slično kao i danas u nekakvom savremenom tržišnom centru što je izdijeljen na odsjeke sa različitim robom i potrebštinama. Noću su čaršiju čuvali od iznenadnih požara i krađa naročiti čuvari – noćobdije ili pasvandžije.

Ova čaršija je vjerno dijelila sudbinu svog grada. U sretna i berićetna vremena nalazio se tu zlatni majdan iz koga je izvimalo blagostanje, spokojstvo i bogatstvo Sarajlija. To bogatstvo bilo je na velikom glasu, na takvom glasu da mu se strani putopisici nisu mogli načuditi. Ta zlatna vremena obilježavale su i trgovačke veze Dubrovčana i Isa–begovog gospodarstva. Dok je obnašao funkciju bosanskog sandžak-bega, Isa - beg je imao izuzetno dobru saradnju sa Dubrovčanima, koji su ga smatrali pravim gospodarem Bosne.

Uzajamno su jedni drugima slali poklone, a Isa-beg im je slao i svoje svirače u vrijeme praznika. Kada se 1476.godine Isa-beg razbolio, Dubrovčani su mu poslali svoje ljekare da ga liječe.

U prošlosti su u čitavom islamskom svijetu postojale musafirhane - usputni moteli, u kojima je svaki putnik-namjernik besplatno mogao da provede tri dana i tri noći, kao i njegova jahalica. To su socijalne i dobrotvorne ustanove kakvim skoro da nema primjera u ljudskoj historiji. Takvih prenoćišta za siromašne putnike namjernike bilo je i u našim krajevima. Bilo ih je po cijeloj Bosni, mahom u čaršijama. Svaka je čaršija bila poznata po nekoj musafirhani. Prvu musafirhanu u Sarajevu podigao je osnivač Sarajeva, Isa-beg Ishaković na Bentbaši još 1461. godine, a za njeno izdržavanje uvakufio je golem imetak. Zgrada je služila za prenoćište siromašnih namjernika, kao i za one koji traže nauku, sejjide, gazije i za sve putnike - musafire. Za sve njih spremali su se meso, riža i hljeb, koliko je bilo potrebno, a davalo se u dovoljnim količinama maslo i čorba. Gostima se davala čorba samo tri dana, jer dulje nisu mogli ostati u musafirhani. Što bi od jela preostalo, dijelilo se malodobnoj djeci bez roditelja (jetimima) ovoga grada. Isa-begova musafirhana postojala je oko 250 godina. Dvjesto pedeset puta 360 dana, puta tri dana za toliko i toliko sirotinje, pa jetimima, hizmećarima, a sve besplatno, pa maslo, pa masna čorba. A nedaleko od konačišta nizvodno nalazilo se devet vodenica.

U podnožju moćnog i šumovitog Trebevića na lijevoj obali Miljacke, Isa-beg Ishaković podiže svoj konak, dvorac – saraj – po kome od tada Vrhbosna dobi novo ime – Saraj ovo – polje oko dvora, saraja – Sarajevo, pri čemu se

misli na široka polja zapadno od upravnih zgrada koje su podignute za smještaj oblasne uprave. kako se od davnina ovaj grad među nama zove.

Za održavanje svojih zadužbina Gazi Isa-beg je ostavio značajna sredstva, brojne zemljišne posjede i mlinove, koji su pokrivali izdržavanje i popravak zadužbina. Jedna odredba iz njegove vakufname ukazuje da je on pred sobom imao viziju razvoja grada:

“A kada se ukaže potreba za podizanjem kakve građevine u spomenutom vakufu, pa bilo na naseljenom ili nenaseljenom mjestu, nju će osnovati mutevelija prema mjestu i potrebi.”¹ Iz jednog popisa vakufa iz 1604. godine vidi se da je u selu Ljubogošti, istočno od Sarajeva, iz sredstava Isa-begovog vakufa podignut karavansaraj i most, a u vakufnami je navedeno da je uvakufio i jednu mezru u blizini Ljubogošte. Na osnovu spomenutog popisa vakufa vidi se da je samo u sarajevskoj čaršiji Isa-begov vakuf imao 205 dućana za osnivanje Sarajeva i podizanje prvih zadužbina Isa-bega Ishakovića.

Odvajkada je sigurno i u ovome gradu bilo kljakastih, ubogih, gladnih, golih, suludih, i nesretnih, ali u ovome gradu živjeli su i nadahnuti, daroviti, mudri i učeni. Ovdje su uvijek živjeli mladi, zaljubljeni i razdragani. Bilo je u ovome gradu i opakih tvrdica, bezdušnih zelenaša, vjetropira, ali i isposnika, bekrija, i domaćina – i svi su se oni u sva vremena posigurno morali diviti čudesnoj ljepoti ovoga grada, trajnosti, plemenitosti i uzvišenoj namjeni njegovih zadužbina, opojnosti njegovih pjesama sevdalinki i ludosti njegovih igara. Ljudima se činilo da se ovdje može dugo živjeti, jer na hiljadu mjesta po Sarajevu su tekle česme iz vrela neumrlosti.

Iako je podigao više zadužbina širom Osmanskog Carstva i osnovao još nekoliko balkanskih gradova, od kojih su najveći Skoplje, Novi Pazar i Kosovska Mitrovica, historija ga pamti kao čovjeka koji je izabrao lokaciju, a zatim graditeljskim nalogima udario prve obrise Sarajeva. Da li je umro u Sarajevu, u gradu u kojem je udario temelje ili negdje drugo, nije poznato. Iza mihraba u haremu Careve džamije nalazi se jedan nišan sa grubo rađenim turbanom, ali na kome nema natpisa. Za taj mezar vezana je legenda da je tu ukopan Gazi Isa-beg, ali za tu tvrdnju nema uporišta u historijskim izvorima. Iako se ne zna mjesto njegovog vječnog počinka,

---

¹ <https://secretsof.world/uloga-i-znacaj-isa-bega-ishakovica> (2.3.2022)

Isa-beg Ishaković će prije svega ostati upamćen po objektima koje je izgradio na obalama Miljacke, te naravno kao utemeljitelj jednog od najljepših gradova na zapadnim granicama Osmanskog Carstva, kojeg je baš Isa-beg Ishaković u jednoj od svojih vakufnama nazvao “cvijetom među gradovima”.

Popis literature

- Robert J. Donia. *SARAJEVO biografija grada*. Ujedinjeno Kraljevstvo: C. Hurst & Co
- Grupa autora. *Sarajevo moj grad*, knjiga 2. Sarajevo: Rabić
- Dostupno na mrežnoj stranici: <https://secretsof.world/uloga-i-znacaj-isa-begahttps://secretsof.world/uloga-i-znacaj-isa-bega-ishakovica/ishakovica/>
- Dostupno na mrežnoj stranici: <https://www.sarajevo.ba/bs/article/1212/sarajevohttps://www.sarajevo.ba/bs/article/1212/sarajevo-u-osmanskom-perioduu-osmanskom-periodu>
- Dostupno na mrežnoj stranici: <https://www.dzematrahic.ba/index.php/predstavljamo/zanimljivosti/1565https://www.dzematrahic.ba/index.php/predstavljamo/zanimljivosti/1565-musafirhanemusafirhane>

Danis Okić

Druga gimnazija

I-3

TRAGOVIMA ISA-BEGA

Područjem današnjeg Sarajeva se dive ljudi kroz historiju zbog mnogih ljepota koje ono pruža, ali čovjek koji je Sarajlije najviše zadužio i koji je ovaj prelijepi krajolik pretočio u urbanu sredinu nam je poznat pod imenom Isa-beg Ishaković. Iako o njegovom samom liku ne znamo mnogo, o njegovim djelima znamo skoro sve. Ovog čovjeka najviše pamtimo kao osnivača grada Sarajeva. Međutim, ko je Isa-beg? Kako je došao u Sarajevo, šta je učinio za ovaj grad i šta je ostavio iza sebe?

O porijeklu Isa-bega historija ne može reći mnogo, ali tvrdi se da je on bio mlađi brat bosanskog vojvode Stjepana Kosače i da je predstavljao garanciju pakta između Osmanskog Carstva i Kraljevine Bosne. Stjepanovog brata je usvojio Ishak-beg koji je živio na dvoru tadašnjeg sultana Mehmeda II Fatiha. Još kao dječak je sebi izabrao ime Isa i primio islam. Po uzoru na svog oca, Ishak-bega, koji je važio za dobrog državnika, mladi Isa-beg se istakao kao kvalitetan vojnik, strateg, diplomata i vjernik.¹

Prije Isa-begovog dolaska, na području Sarajeva je bila smještena sred-njevjekovna župa Vrhbosna u vlasništvu imućne porodice Pavlović. Ishaković je po svom dolasku zatekao utvrdu Hodidjed koja je predstavljala jedini utvrđeni grad iz srednjovjekovne Bosne. Na teritoriji Vrhbosne je postojalo i manje mjesno trgovište Utornik, a u neposrednoj okolini se prostirao i veći broj sela. Vremenom, svi ovi lokaliteti su pripali Osman-skom Carstvu. Štaviše, za tri godine, od 1448. do 1451., Osmanlije su oformile Bosansko krajište, a od kojeg je 1463. nastao i Bosanski sandžak. Ova regija je obuhvatala prostranstvo cijelog Sarajevskog polja i okolne plani-

---

¹ Posjećeno 01.03.2022. na: http://starigrad.ba/userfiles/file/2017/12/40_godisnjica_plakat.pdf u 14:25h

ne. Drugim riječima, srednjovjekovna župa Vrhbosna je potpala pod vlast Osmanskog Carstva.

Grad Sarajevo nosi naziv po Isa-begovom dvoru za koji se vjeruje da je bio smješten na mjestu današnje kasarne na Bistriku. Na turskom jeziku, „Saray ovasi“ se prevodi kao „polje oko dvora“, a odnosi se upravo na polje oko Isa-begove rezidencije. U Isa-begovom dvoru su između ostalog boravili sandžak-bezi i krajišnici. Začetak grada Sarajeva kao urbane cjeline se najviše vezuje za vakufnamu Isa-bega Ishakovića napisane između 1. februara i 3. marta 1462 godine. Ishakovićeve vakufnama nam je svjedok o imovini, građevinama i infrastrukturi koju je on u amanet ostavio budućim generacijama na korištenje. Ovim aktom je svoje zadužbine uvakufio tako da se ne mogu prodati, pokloniti, niti preći u bilo čije puno vlasništvo.

Među prvim objektima koji su Sarajevu dali konture kasabe a kasnije i šehera, bili su musafirhana i zavija. Ove dvije zadužbine su bile smještene u selu Brodac na današnjoj Bentbaši. Zemlju za izgradnju je Isa-beg izuzeo od mjesnog stanovništva koje je potom premjestio u selo Vrančić u Hrasnici. Prema vakufnami, musafirhana bijaše objekat koji se sastojao od tri kuće, ograđene avlije i štale. Predstavljala je konačište svim putnicima namjernicima i svima onima koji bi se u Sarajevu zadesili. Svaki gost bi bio počašćen besplatnim spavanjem i hranom prva tri dana. Musafirhana je imala i taj društveni aspekt gdje bi dijelila hranu siromašnoj djeci iz obližnjih mahala. U sklopu musafirhane je ubrzo uspostavljena i zavija kojom je Isa-beg ohrabrivao sve muslimane da otvoreno počnu praktistirati svoju vjeru i pozivati druge na istu. Pri samoj izgradnji, zavija je imala humanitarni karakter jer je bila utočište siromašnim muslimanima, učenicima i putnicima.

O važnosti musafirhane i zavije nam govori i činjenica da se cijelo naselje od današnje Bentbaše do Bašćaršije zvalo „Mahala Isa-begove zavije“. Taj naziv je zadržan sve do 1526. godine.

Sarajevo je 1457. godine ukrasila i Careva džamija koja je prvobitno izgrađena kao mesdžid. Ona je predstavljala Isa-begov poklon sultanu Mehmedu II Fatihu. U historiji je ostao zapamćen i emotivni susret ove dvojice velikana gdje je Isa-beg dočekao sultana Mehmeda kojeg je inače posljednji put vidio na dvoru kao dječak. Osim toga, ovaj objekat pred-

stavlja i početak Bosne u orijentalnom smislu i svjedoči da se Bosna kao takva razvijala i prije pada srednjovjekovne države Bosne 1463. godine.

Isa-beg je infrastrukturi tadašnjeg Sarajeva doprinio i podizanjem Careve ćuprije na Miljacki. U to vrijeme, Miljacka je bila bujna rijeka i nerijetko je odnosila slabije drvene mostove koji su tu već bili izgrađeni. Takvi događaji su ponekad prekidali komunikaciju između lijeve i desne obale Miljacke i po nekoliko mjeseci. Ćuprija Isa-bega je u cijelosti služila Sarajevu sve do jedne velike poplave početkom 17. stoljeća nakon koje je ponovno bila izgrađena.

Još jedan od većih podviga Isa-bega Ishakovića bilo je podizanje Kolobara hana koji je ujedno bio i početak privrednih djelatnosti grada. Ovaj, u ono vrijeme impozantan objekat, je brojao četrdeset soba i trideset pet konjušnica dok je u isto vrijeme mogao ugostiti i do četiri stotine ljudi. Pri otvaranju hana, konak bi prve dvije noći bio besplatan dok su se ubrzo sve usluge počele naplaćivati. Na taj način, Isa-beg je težio ovaj objekat načiniti isplativim te iz njega finsasirati i održavati svoje ostale zadužbine poput Careve ćuprije i zavije. Preko puta musafirhane, na obali Miljacke, Isa-beg je dao izgraditi i mlinove. Danas, u Sarajevu, u Starom Gradu, postoji i jedna ulica koja je nazvana upravo po njima, „Nadmlini“. Osim mlinova, tadašnje Sarajevo je nudilo i nekoliko dućana koji su se protezali na prostoru današnje čaršije.

Isa-beg, svjestan značaja i važnosti vode u kulturi i religiji Osmanlija, stanovnicima Sarajeva 1461. godine pruža prvi vodovod koji je služio nekoliko stoljeća i nakon njegove smrti. Grad je obogatio i sa jednim hamamom kojeg je smjestio pored Careve džamije. U početku je hamam sadržavao dio za muškarce i dio za žene, dok je kasnije uveden i zajednički dio za Jevreje gdje su oni mogli obavljati svoje obrede. Isa-begovo Sarajevo je bilo grad otvorene duše koje je raširenih ruku prihvatilo Židove u 15. stoljeću, periodu najvećeg progona na Jevreje u Evropi. Grad, kao znak svog gostoprinstva je Židovima pružio i zasebnu mahalalu u centru grada.

Uz materijalne temelje koje je Isa-beg Ishaković postavio, on je imao i viziju o stvaranju grada koji je jedinstven po svojoj gostoljubivosti i gostoprinstvu. U njegovo vrijeme, a i kasnije, većinski dio Evrope je bio netolerantan prema drugim religijama dok je s druge strane, Isa-beg Ishaković već u 15. stoljeću oformio grad koji je i danas poznat po svojim religijskim

raznolikostima i multikulturalnosti. Sarajevu je Isa-beg darovao dušu čiju toplinu i nakon više stoljeća, osjete svi koji se u njemu zateknu. Ishaković je postavio temelje modernom Sarajevu i u njegovoj ostavštini uživamo i dan-danas. Iako je Sarajevo padalo u ruke mnogim osvajačima koji su ovom gradu utisnuli pečat svog vremena, uloga velikog Isa-bega Ishakovića ostaje nezamjenjiva.

Literatura

- http://starigrad.ba/userfiles/file/2017/12/40_godisnjica_plakat.pdf
- <http://www.viksa.ba/vik/onama/1>
- <https://fmks.gov.ba/download/zzs/1956/17-1956.pdf>
- <https://historija.info/isa-beg-ishakovic-osnivac-sarajeva/>
- <https://vakuf.ba/bs/aktuelnosti/vakufnama-isa-bega-ishakovica-555godina-od-rodnog-lista-sarajeva/1021>
- <https://www.biserje.ba/tarih-kolobara-han-u-sarajevu/>

Dželila Podgorica

Prva gimnazija Sarajevo

III razred

ČOVJEK PO IMENU ISA-BEG ISHAKOVIĆ

*Audentes fortuna iuvat!*¹ Slavni je Vergilije, još prije par hiljada godina, poznavao smisao jednog čovjeka i njegovog života. Da li je do svojih zaključaka dolazio pukim gledanjem? Ne znamo, ali znamo da njegove riječi ne samo da su tačne, već svoju vrijednost ne gube ni u jednom trenutku. Da hrabrom čovjeku pomaže sreća, rečenica je koja sa samo nekoliko riječi predstavlja život jednog roba koji je uz samo pomoć vlastite hrabrosti postao jedan od najuglednijih vojskovođa. I nije samo bio vojskovođa, bio je vakif, sandžak-beg, osnivač mnogih gradova, ali prije svega čovjek. Čovjek koji je pomagao nemoćnima i siromašnima, čovjek po imenu Isa-beg Ishaković.

Postoje mnoge pretpostavke o tome gdje počinje priča o Isa-begu. Neki smatraju da je bio brat Stjepana Vukčića Kosače koji ga je predao sultanu Mehmedu Fatihu II. Nakon toga ga je usvojio Ishak-beg te je Isa-beg prešao na islam i ubrzo postao vojskovođa. Prema drugoj teoriji Isa-beg je bio zarobljen tijekom upada akindžija na posjed obitelji Pavlović koja je u tom periodu gospodarila velikim dijelom Istočne Bosne. Kao njihov zarobljenik, pokazao se kao jako sposoban čovjek i svojim je trudom i radom zaslužio poziciju vođe akindžija. Poziciju mu je prepustio sam vođa jer ga je smatrao dostojnog kao svog nasljednika. Naravno, o nekome poput Isa-bega postoje mnogo egzotičnije pretpostavke za koje se veže i porijeklo iz Kapadokije. Prema ovom vjerovanju, njegov otac bio je Ishaković Pašajigit-beg. Neki čak vjeruju kako su Kumbaradžije direktni potomci Isa-bega jer na ulazu u nekadašnji bazar u Skopju piše kako je obnovljen od strane begova Kumbaradžija, nasljednika Isa-begovih. Naravno, to su sve pretpostavke, ali moramo imati na umu da je Behija Zlatar u svom

---

¹ lat. *Audentes fortuna iuvat* znači „Odvajžnima sreća pomaže“, Vergilije

članku opovrgnula teoriju o Kosačama, a smatra je rezultatom pogrešnog čitanja izvora. Osim toga, u članku je navela kako je Isa-begov otac bio krajišnik Skopskog krajišta. Zaključila je kako porodica Ishaković potiče iz Saruhana u Turskoj te da se Ishak-beg može smatrati rodonačelnikom porodice Ishaković koga su kasnije na položaju Skopskog krajišnika zamijenili njegovi sinovi Barak, a nakon njega i Isa-beg. Isa-beg je nakon osnivanja Bosanskog sandžaka ratovao godinu, nakon čega je postao drugi sandžak-beg Bosne. Samim tim bio je i posljednji krajišnik Bosanskog krajišta. Isa-beg je započeo svoju misiju razvoja trgovine. Prije svega se trudio osnovati čvrstu vezu sa Dubrovačkim trgovcima o kojoj svjedoče mnogi dokumenti, a iz ovih dokumenata mogli smo saznati mnogo i o samom liku Isa-bega. Dubrovčani za njega kažu da je čovjek kojem je turski car povjerio stražu i upravu ove zemlje i granice Bosne... što su držali i njegovi prethodnici da mogu zapovijedati i malom i velikom.²

Veza sa Dubrovčanima je bila toliko jaka da su ga oni čak smatrali prvim gospodarom Bosne te su mu često slali i neke poklone. Međutim, pored razvoja trgovine, Isa-begu možemo pripisati još mnogo stvari. 1457. godine, po naređenju sultana Mehmeda Fatiha, podigao je prvu džamiju u Sarajevu – Carevu džamiju. Kako je civilizacija nastajala uz Miljacku, pored džamije, Isa-beg je sagradio prvu tekiju, tadašnji derviški hram i musafirhanu. U musafirhani i tekiji se kuhala i dijelila hrana putnicima, siromašnima, učenicima i ranjenicima, odnosno kako piše u vakufnami, napravio ih je da oni „napune stomake mesom, rižom, hljebom, uljem i supom“³.

Tekija je pored toga što je služila kao svratište i kuća za siromašne, imala još jedan jako bitan značaj: poticala je urbani razvoj ovog područja što nam pokazuje gradnja mnogih građevina u blizini poput kavane, ruždije ili muslimanske čitaonice. Na Miljacki je podigao i devet mlinova, a pored Careve džamije i hamam te most koji je spajao Carevu džamiju i Kolobara-han. Nažalost, most je Austro-Ugarska morala pomaći uzvodno pa nije ostao netaknut. Danas ovaj most nosi ime Careva ćuprija. Ono što je zanimljivo je to da je Isa-beg još 1461. godine sagradio prvi vodovod u Sarajevu nakon čega je uslijedio nastanak mnogih šadrvana, sebilja, hama-

---

² Dubrovački arhiv iz 1439. godine

³ Mikail Türker, *SARAYBOSNA'SINDA: Mevlevî Mührü*

ma i čak preko stotinu česama iz kojih teče zdrava voda, a o svemu ovome svjedoči i turski putopisac Evlija Čelebija: „Na zemlji ima mnogo gradova po imenu saraj: Ak saraj, Tabe saraj, Šehir saraj, Vize saraj i drugi. Ali ovaj bosanski, kameni šehar Sarajevo je od svih ovih napredniji, ljepši i življi. U donjem i gornjem dijelu šehera, teku bezgranične i bezbrojne žive vode a sa svih strana ukrašen je mnogobrojnim baščama koje izgledaju kao ružičnjaci ili ograđene rajske bašče.“⁴ Ako se vratimo na sam početak, Isa-bega smo predstavili kao osnivača mnogih gradova, i pretpostavljam da ga svi poznajemo upravo po njegovom djelu osnivanja grada Sarajeva. Njegova vakufnama predstavlja rodni list Sarajeva i jako je bitna za proučavanje povijesti ovog grada. Napisana je u mjesecu džumadel-ula 866. godine, odnosno između 1. februara i 2. marta 1462. godine. Vakufnamom su formirane osnove budućeg šehera, pa se tako ova godina 1462. smatra godinom osnivanja Sarajeva. Stranice vakufname Sarajevo nisu oslovljavale današnjim imenom već nazivom „Saraj-ovasi“. Ovo ime poteklo je od riječi saraj koja znači dvor, a zapravo je ta riječ predstavljala dvor koji je Isa-beg dao izgraditi kao upravno sjedište, a kako je taj dvor bio na polju ubrzo se na Saraj dodalo ovasi sa značenjem „dvor na polju“. Isa-beg Sarajevo je zvao cvijetom među gradovima, gradom gazija, boraca i dobrih ljudi. Ovih nekoliko riječi obogatit će seharu povijesti Sarajeva a samim time i seharu povijesti Isa-bega Ishakovića. U njegovoj sehari možemo pronaći i uzdizanje nekih od najljepših gradova poput Novog Pazara, Skoplja i Šapca. Kako je nastalo Sarajevo, na sličan način je i Šabac. 1470. godine Isa-beg Ishaković, po ideji Mehmeda II Osvajača, izdao je Šabačku tvrđavu, Bigir Delen, na osnovu koje je nastao i sam Šabac. Nešto ranije prije osnivanja Šapca, 1456. godine utemeljio je i Novi Pazar izgradnjom palisadnog utvrđenja. S druge strane, Skoplje je postalo jako značajan šehar zahvaljujući njemu i njegovom ocu Ishaku, a kako je izgradio veliki broj građevina smatra se i osnivačem Skoplja. Iako je njegovih uspjeha jako puno, nažalost ne zna se mnogo o njegovoj porodici, osim da je imao četiri sina: Mehmeda Čelebiju, Ali-bega, Ahmed-bega i Hasan-bega. Iz zapisa se zna kako se razbolio 1467. godine te da je njegov sin Mehmed Čelebi tražio ljekare iz Dubrovnika. I upravo se posljednji podaci o Isa-begu vežu za Dubrovčane, odnosno za Dubrovački arhiv iz 1470. godine u kojem je spomenuta smjena sandžak-begova u Bosni. I kako je to trenutak kada se

---

⁴ Evlija Čelebija, *Sejihatnama*

gube svi podaci o Isa-begu tako se ni danas ne zna gdje se zapravo nalazi njegov mezar. Pretpostavlja se da se njegov mezar bijeli iza mihraba u haremu Careve džamije bez ikakvih oznaka ili podataka. Ovaj bezimni mezar u posljednje vrijeme sve češće se povezuje sa Isa-begom, a ova ideja je podržana islamskom tradicijom prema kojoj se veliki uglednici spuštaju u bezimene mezare koji odišu jednostavnošću. Ovakvi mezari samo su pokazatelj da duša ovih velikana ne umire već odlazi na drugi svijet.

„Ne želim živjeti uzalud, kao većina ljudi. Želim biti korisna i donositi zadovoljstvo svim ljudima, čak i onima koje nikada nisam upoznala. Želim nastaviti živjeti i nakon smrti!“⁵ riječi su djevojčice koja je nastavila živjeti i nakon svoje smrti kroz vlastite riječi i rukopise. I ne samo Ana, svi velikani ovog svijeta, kao i sam Isa-beg Ishaković nastavili su živjeti i nakon svoje smrti. Isa-beg se danas nalazi u svakoj građevini koju je izgradio, u svakom zapisu koji je napisao ili u kojem se našao, u svakom gradu koji je osnovao i u svakom društvu u kojem je živio. Često se zapitam, kako su veliki duh i snaga koju je posjedovao ovaj dobrotvor, sadržani u jednom čovjeku, ali shvatanje ljudi je izvan moći čovječanstva i jedino što možemo je nastaviti ih se sjećati i poštovati, kao i Isa-bega. Jer Isa-beg je efekat leptira, jedan mali čovjek, jedan rob, koji je uspio napraviti veliku promjenu u jednom Saraj-ovasisju.

Literatura:

- Ana Frank, *Dnevnik Ane Frank*
- Mikail Türker, *SARAYBOSNA'SINDA: Mevlevi Mührü*
- Evlija Čelebija, *Sejihatnama*
- 1998. *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*. Sarajevo: Bosanski kulturni centar
- Amel Suljović, 2010. *Preporodov Journal*

---

⁵ Ana Frank, *Dnevnik Ane Frank*

Ehlimana Hasagić
JU Gazi Husrev-begova medresa
II razred

UPOZNAJ ISA-BEGA

Upoznaj sve što tvoju Bosnu čini prkosnom i što tebe čini ponosnim, jer pripadaš njoj. Upoznaj i Isa-bega i Sarajevo, upoznaj, ne da bi znao, nego da naučiš živjeti i čuvati nju, jedinu.

Poznaješ li Isa-bega i razmišljaš li koliko je značajan? Isa-beg Ishaković zadnji je krajišnik *Bosanskog krajišta* i drugi sandžak-beg Bosanskog sandžaka. Važnost njegove ličnosti ogleda se u osnivanju grada Sarajeva, Novog Pazara i Skoplja.

„... zbog toga što ju je smatrao prikladnom da na njoj izgradi šehar ....“

Bio je veliki vakif, podigao je džamiju koja je danas prepoznatljiva po nazivu „Careva“, dvor - saraj koji ima značaj u samom nastanku imena grada Sarajeva. Smatra se da je prvi objekat podigao na šehar Sarajevu prije napisane vakufname, za koju se smatra da je dokument osnivanja grada. Tekije koje je gradio nisu bile striktno vjerski orijentirane, uvijek se moglo svratiti, prenočiti i na neko vrijeme opskrbiti. Naš Isa-beg nije gledao jesi li Bošnjak ili ne, jesi li učen ili ne. I sam je bio sve ono najbolje i iz tog razloga pružao je najbolje iz svog srca onom potrebitom. Ime Sarajevo davalo je asocijaciju na Bentbašu, a danas je to prostrano područje, koje se počelo „granati“ još i tada niz Miljacku rijeku. Dvorac - saraj srušen je u vrijeme Osmanlija i na tom mjestu podignuti su mnogi logori i kasarne, gdje ovaj čin smatraju mudrim potezom. Danas na tom istom mjestu, smještena je kasarna za vojnike. Imetak Isa-bega iznosio je milion akči, a taj iznos su u to vrijeme mogli imati samo veliki osmanski veziri. Zbog njegovog djelovanja smatra se važnom ličnošću i kako kažu, bio je izuzetno sposoban, dobronamjieran i veliki zadužbinar. Kao godinu njegove smrti uzimaju 1472., jer tada posljednji put pominje šehar Sarajevo.

Mogu ti još dugo pričati šta je gradio, šta je rušeno i šta je građeno. Isa-beg bira srce Bosne, bira da tu ostane i da tu djeluje. Izabrao je i reagovao je, a na sve prepreke životne gleda kao na svoje greške i ispravlja ih. Nismo ga poznavali, ali znamo koliko je djelovao za nas i koliko je njegovo ime i danas značajno. Precizne podatke kao što su datumi rođenja, smrti, ženidbe i sve ono što mi pečatimo, Isa-beg je smatrao „nepotrebnim“. Zahitijevao je da ostavi temelje koji se ne ruše lahko i da život provede radeći i živeći srcem. Jedino što čovjekovu sujetu, ego i huju, može da nadmaši jeste jedno blago, dobronamjerno i iskreno srce. Srcem je sve počelo i njime sve završava. Mjesto njegovog mezara još uvijek se ne zna, a smatra se da je ukopan iza Careve džamije i da je njegov nišan bez natpisa.

Poredeći današnji stav ljudi i Isa-bega, može se vidjeti da se ljudi „trzaju“ za prolazno i neperspektivno. Iz tog razloga ja, kao mlado biće, želim reći da begove i careve nismo znali, da nam je od njih dato ono što danas gledamo i ono gdje danas djelujemo.

Upoznaj sebe, upoznaj Sarajevo, upoznaj Bosnu jer su sve ovo ostavili oni, oni čiji se mezari ne znaju, čiji su datumi rođenja „iščezli“, čiju djecu ne znamo niti možemo znati, a dali su živote sa osmijesima i „pružili“ nama zemlju koja je Božiji dar, a tako su je i tretirali.

Musafirhane koje su iz ljubavi pružene nikada nisu gledane „ispod oka“, ono što su ljudi pronalazili kod osnivača, jeste sigurnost koju je on njima garantirao.

Nikada nije bio nezahvalan, nije mogao poniziti nekoga jer je znao da je čovjek krhke građe, da je čovjek svila koja se presijava na svjetlosti, a u mraku gubi trag. Znao je da ljudi iz ljubavi gore i da ne bježe od plamena koji ih nerijetko pretvori u pepeo. Današnje žurbe, današnje vozne karte, svi crno-bijeli tonovi, neusporedivi su sa životima onih koji su raširenih ruku dočekivali djecu, koji su pratili askere znajući da povratka nema, koji su kuhali hljeb za sebe i komšiju, koji su ženili i udavali pod uslovom da obje strane spoznaju Stvoritelja.

I evo, upoznaš ličnost kroz tekstove, kroz knjige, čuješ priče i povjeruješ u njih, a danas gaziš kaldrmom stvorenom rukama onih kojima je namaz bio temelj, onih koji između ezana i ikameta dižu ruke, moleći za svoju djecu i za one koji će doći kasnije. Došli smo i tu smo. Isa-begovo zalaganje poredim sa majčinskom ljubavlju prema svome djetetu, bezuslov-

no, puno empatije, a kada se ljuti, onda te miluje i čvrsto grli. Suze njene ne vidiš, bol njenu ne osjetiš, a ona za tvoju duboko u sebi izgara, a za tvoj uspjeh moli se i išareti da ne praviš pogreške u kojima ćeš potonuti.

Sada smo dio zemlje za čiji je opstanak trebalo umrijeti, a sutra moramo biti dio zemlje u kojoj vrijedi živjeti i ostvariti snove koji maštu nadmašuju. Budemo li bježali od propasti koje nam se „serviraju“, zauzimajući stav da se nema za koga boriti i da se nema gdje vratiti, izdat ćemo ono što je osmijehom dato i iz čiste ljubavi. Ne daj na grudu zemlje u koju posiješ zrno a nikne palača, ljutnju zaboravi, odgovornost preuzmi, daji jer znaš da će ti biti dano, ne vjeruj onome što stekneš izokola, vjeruj Njemu koji ti ponešto u životu uzme i sve što do kraja ni ne zamisliš, dadne ti u najboljem obliku. Ne govori, bolan, da nema nade za tebe, da ne možeš više, jer možeš! Stvoren si za misiju koju moraš obaviti u neodređenom vremenu, pa se osvrni na ono što te gradi a ne što daje prostora da gradiš svoj ego, svoj inat i svoju srdžbu.

Isa-beže, hvala ti, tragah i čitah o tebi a u sebi pronađoh što sam mislila da neću. Kako mati kaže: „Odgojiti tebe, to ti je kao iskopati bunar iglom.“ Uviđam da je Beg svoj iskopao, htio je, imao je silu zvanu želja, privlačio je njome uspjeh, gledao je kroz svoje naočare znajući da ako uzme tuđe, da će neke stvari nejasne ili prevelike biti.

Uzmi svoj prtljag, uzmi svoje znanje, čuvaj tlo po kojem gaziš, diži ruke nebu koje te čuva i vjeruj Njemu i u Njega jer samo sa nadom datom od Njega, izgradit ćeš svemir kojim možeš vladati sa ljubavlju i bez striktnih pravila. Gradi sebe da možeš dizati revolucije, gradove, koji će podsjećati na raširene ruke, suze radosnice i na uspjehe koji su „kupljeni“ dovom i srcem. Srce, srce, srce pa sve ostalo.

Pogledavši nas ljude, shvatit ćemo da sve nam je dato u paru, naše oči, naše ruke, naše šake, ali samo je *srce jedno*. *Ono traži utočište i potrebu da svojoj „slagalici“ pronađe odgovarajuće mjesto. Takav je bio Isa-beg, a mi to moramo biti.*

EMA KRĐŽALIĆ

DRUGA GIMNAZIJA

I RAZRED

ISA-BEG ISHAKOVIĆ - OTAC HISTORIJE GRADA SARAJEVA

Isa-beg Ishaković predstavlja jednu od najznačajnijih ličnosti historije Grada Sarajeva, ali i bosanskohercegovačke historije općenito. U narodu prozvan kao „osnivač grada Sarajeva“, ovaj čovjek postavio je temelje ovom gradu i obilježio ga kao jedan od najljepših gradova zapadnih granica bivše Osmanske države. Svojim djelovanjem i ostavštinom, on je utemeljio jedan novi pravac razvoja Sarajeva kao današnjeg glavnog grada Bosne i Hercegovine. Njegovo stvaralaštvo obuhvata brojne značajne sarajevske građevine, pune simboličnosti. Ovaj čovjek ostavio je štošta ovome gradu, a na nama je da pokušamo uživati u novim spoznajama o ovoj ličnosti i njenom značaju.

Isa-beg porijeklo vodi iz ugledne porodice, no njegovo tačno porijeklo nam je do dan-danas nepoznato. Postoje dva mišljenja: prvo je da je on brat Stjepana Vukčića Kosače koji je poslat sultanu Mehmedu II u znak lojalnosti Stjepana Vukčića Kosače te da ga je nakon toga posvojio Ishak-beg, pa je prihvatio islam, i drugo kaže da on vodi porijeklo od plemićke porodice Pavlović te da je kao zarobljenik bio oslobođen zbog svojih sposobnosti i odličja. Bio je posljednji krajišnik Bosanskog krajišta, a vrlo je zastupljeno mišljenje kako je Isa-beg Ishaković sin Ishak-bega, prvog bega Bosne. Većina ljudi vjeruje kako je Isa-beg dolazio iz imućne i ugledne porodice te da mu je to i omogućavalo stvaranje ovako velikog vakufa, ali to ne umanjuje njegovu velikodušnost i želju da gradu Sarajevu pruži što više može bogatstva (materijalnog i nematerijalnog), ljubavi i neupitne pažnje.

Isa-begovo stvaralaštvo počinje davne 1457. godine, još prije samog priključivanja Bosne Osmanskom Carstvu, kada on gradi mesdžid u čast sultana Mehmeda II Fatiha. Ovaj poznati mesdžid prethodio je jednoj zna-

čajnoj građevini Isa-bega, koja i dan-danas ponosno zauzima svoje mjesto u gradu Sarajevu - Carevoj džamiji.

Pored ovog, vrlo cijenjenog i prelijepo izgrađenog objekta, drugi bosanski sandžak-beg poznat je još i po nekim tekovinama koje je ostavio gradu kojeg je i sam prozvao „cvijetom među gradovima“. Neke od najznačajnijih i najupečatljivijih su: han (današnji Kolobara-han), hamam (Carev hamam), mlinovi na Bentbaši i druge. Rijeka Miljacka, koja protiče Sarajevom, bila je glavno sjedište izgradnje većine Isa-begovih tekovina u ovome gradu i sudeći po trudu uloženom u svaku od ovih građevina, velika inspiracija Isa-bega.

Nadimak Careve džamije nalazi se Carev hamam, jedno od brojnih Isa-begovih dostignuća, koji je danas pretvoren u hotel i značajnu bosansko-hercegovačku turističku atrakciju.

Ovaj hamam predstavlja najstariju banju u Sarajevu. Prošao je kroz težak historijski period i brojna oštećivanja, ali je obnovljiv i uspio se očuvati sve do danas.

Isa-beg Ishaković je s osnivanjem Sarajeva počeo u srednjovjekovnom naselju Brodac, koje se nalazi između Bentbaše i Baščaršije. Kako je ovaj prostor već bio naseljen i pripadao lokalnom stanovništvu, Isa-beg je njegovim stanovnicima u zamjenu za njega ponudio zemlju u selu Vrančić u Hrasnici, koju su oni prihvatili, čime je Isa-beg sebi omogućio gradnju na području ovog naselja. Na Bentbaši je sagradio tekiju i musafirhanu (gostionicu). Tekija se nije koristila samo u vjerske svrhe, već i u dobrotvorne. U tekiji i musafirhani bili su ugošćavani raznoliki ljudi, kojima bi ovdje hrana bila dostupna tri dana, a ostaci bi bili davani siromašnoj djeci u gradu. Ovime je Isa-beg ukazao ne samo na svoju ljubav prema ovome gradu, već i na ljubav koju je osjećao prema ljudima koji su u njemu živjeli i činili grad živim.

Podaci o vakufu Isa-bega Ishakovića sadržani su u njegovoj vakufnami iz 1462. godine. Upravo zbog ove vakufname, godina 1462. slovi za godinu osnivanja grada Sarajeva iako tragovi o životu u ovom gradu sežu još iz prethistorijskog perioda. Preciznije govoreći, vakufnama je napisana 866. godine po hidžri, u mjesecu džumadel-ula, odnosno, između 1. februara i 3. marta 1462. godine po gregorijanskom kalendaru, stoga se 1. februar označava danom osnivanja ovog grada. Vakufnamom je slavni Isa-beg Ishaković postavio osnove jednom od najljepših balkanskih šehera. Historijski vrlo bitna činjeni-

ca je da je vakufnama Isa-bega Ishakovića prvi pisani dokument o graditeljstvu na ovom području.

U vakufnami se spominjene i jedan most koji je Isa-beg dao izgraditi na rijeci Miljacki, a on je spajao Carevu džamiju s jedne strane i mjesto na kojem je sagrađen današnji Kolobara-han s druge strane. Iako most nije uništen za vrijeme duge bosanskohercegovačke historije, Austro-Ugarska vlast je dok je vladala područjem Bosne i Hercegovine, most odlučila pomjeriti za nekoliko metara od njegovog prvobitnog lokaliteta. Uprkos ovoj odluci Austro-Ugarske vlasti, most je i dalje održao svoju jedinstvenost kao i svoj naziv – Careva ćuprija.

Među današnjim stanovništvom grada Sarajeva, ime Isa-bega Ishakovića nije od velike važnosti. Razlog tomu je što većina ljudi nije upoznata s njegovim likom i stvaralaštvom, no za glavni grad Bosne i Hercegovine kao i za neke druge gradove, prvenstveno Novi Pazar i Skoplje, iz okolnih zemalja, oni su prosto neprocjenjivi i nezamjenjivi.

Grad Sarajevo nosi jedno upečatljivo i neobično ime za koje je također zaslužan Isa-beg. Naime, on je graditelj poznatoga dvorca po kojem je ovaj grad dobio ime. Nažalost, dvorac je razoren za vrijeme osmanske vladavine, a njegovo upečatljivo mjesto zauzeli su vojni logor i kasarna. Naziv „Saray ovasi“ u prevodu znači „polje oko dvora“ i od ovog naziva porijeklo vodi naziv grada Sarajeva.

Dubrovčani su imali vrlo dobre i stabilne odnose s Isa-begom te se on u Dubrovačkoj arhivi posljednji put spominje 1470. godine. Mnogi smatraju kako je Isa-beg Ishaković umro nakon 1473. godine, no njegovo grobno mjesto, kao ni tačan datum smrti još nikad nisu utvrđeni. Vjeruje se kako je sahranjen u haremu iza mihraba Careve džamije. Na tom mjestu nalazi se nišan na kojem ne stoji natpis tu sahranjene osobe.

Nedvojbeno možemo reći kako je ovaj čovjek iza sebe ostavio bogat i velikodušan vakuf. Bez sumnje, on je istkao jedan bitan dio historije našega grada i kako bez njegovih ostavština danas zasigurno ne bismo živjeli u gradu kakvog poznajemo i volimo. Iako o Isa-begu ne znamo onoliko koliko znamo o njegovom graditeljstvu i stvaralaštvu, iz onoga što je radio tokom svog života i vladavine Bosanskim sandžakom i Bosanskim krajštem, možemo zaključiti kako je iskreno volio ovaj grad čak i ako on nije bio „posve njegov grad“. Bogatstvo koje je ostavio Sarajevu, ali i Skoplju i

Novom Pazaru, trebamo njegovati i čuvati od uništavanja i zaborava jer upravo u tom bogatstvu koje nas okružuje kada idemo ulicama grada, leži naša želja da o ovoj nezaboravnoj ličnosti saznamo više i prigrlimo historiju onoga što nas okružuje i čini mjesto u kojem živimo posebnim.

Korišteni izvori:

- Crtice iz historije, Isa-beg Ishaković – osnivač Sarajeva (historija.info)

Farah Selimbegović

Druga Gimnazija

I-4 IBMYP

UPOZNAJ ISA-BEGA

Golub je proletio ispred dječaka koji je zapanjeno gledao staromodne građevine u dijelu Sarajeva, zvane Baščaršija. Sunčevi zraci su se lomili na prozorima zanatskih prodavnica. Pokazivao je svoju oduševljenost u svakoj riječi koju je rekao dedi, koji ga je i poveo ovdje.

“Dedo, ovo mjesto je prelijepo, ovakvo nešto nikada nisam vidio kući u Malmeu. Tamo nema ovih planina, rijetko kada je sunčano, nemaju ni blizu slične građevine.” Približio se Sebilju, uzeo vode u dlanove i umio se jer je vani bilo pretoplo.

“Dedo, ko je napravio ovaj predivni grad?”

Pogleda ga smiješeći se te ga uze za ruku.

“Hajdemo Huseine polahko prema parkingu, brinuće ti se majka. Dok se vraćamo, ja ću ti ispričati o čovjeku koji je osnovao Sarajevo.”

Dedo je počeo pripovijedati dječaku : “Davne 1463. godine, to je 14-ti vijek, vojska Osmanskog Carstva je okupirala tadašnju Bosnu. U to vrijeme nije bilo Sarajeva - glavni grad je bio Visoki, današnje Visoko, dok se ovdje nalazilo samo nekoliko sela i naselja. Sljedbenici Osmanskog cara su ovdje zadali drugačija pravila nego što su bila u nezavisnoj Bosni. Bošnjaci su preuzeli dosta običaja od Osmanlija, te smo prihvatili njihovu vjeru, islam. Također, dosta Osmanlija je utjecalo na razviće Bosne, čiji utjecaj traje i danas“, malo je zastao, pa nastavio, “jedan od takvih ljudi je i Isabeg Ishaković, osnivač grada Sarajeva. Kao što se Bosna danas dijeli na kantone ili tvoja Švedska na pokrajine, tako se Osmansko Carstvo dijelilo na krajišta te je svako imalo svog vođu, krajišnika. Otac od Isa-bega, Isahak - bio je prvi krajišnik Bosanskog krajišta. Pod njegovom komandom je osvojeno sve od Višegrada - grada na samoj granici sa Srbijom, sve do

Vrela Bosne gdje si sa roditeljima bio jučer. Također je pripojio Dalmaciju i Slavoniju, što su današnji jug i sjever Hrvatske.”

Dječak, previše mali da shvati ljudsku želju za moći i posjedom, prekinuo ga je pitavši : “Ali kako je njegov otac tek tako mogao da te gradove preda Osmanskom Carstvu, bez pitanja stanovnika i vlade tih gradova?”

Dedo se malo iznenadio tim pitanjem i pokušao mu odgovoriti tako da razumije : “Ovo što ti pričam se odvijalo jako, jako davno, prošlo je 557 godina od tih dešavanja. Prijašnje ‘države’ su funkcionisale mnogo drugačije nego danas. Prije su sve one imale svog cara, kralja ili sultana, dok ih danas samo nekoliko ima kraljevsku porodicu kao vladara, a sve ostale predsjednika. U ovo doba se također dosta ljudi smatramo bezvrijednim. Znam da ti to Huseine zvuči suludo, ali prije većina ljudi nije imalo nika-kva prava te su ih vladarske i plemićke porodice iskorištavale za hranu i brigu. Danas svi imaju sva potrebna prava i svaka diskriminacija se pokušava iskorijeniti iz postojanja. Ti si me pitao, kako je mogao tek tako uzeti nešto što mu ne pripada i dati drugome. Pa vidiš, jedna se stvar nije promijenila od tada čak ni danas, a to je ljudska pohlepa i nerazumijevanje. Neki ljudi nikada nisu zadovoljni i uvijek će tražiti više. U svoj toj želji da imaju ono za šta smatraju da im je potrebno, najčešće zanemare potrebe, želje i osjećanja drugih, pogotovo ako su im te osobe beznačajne.” “Mislim da razumijem šta mi pokušavaš reći”, rekao je dječak na to, ”ali dedo, ti mi još nisi ništa rekao o tom čovjeku koji je sagradio ovaj grad.”

Dedo je tek sada uvidio koliko mu je unuk zainteresovan za Sarajevo. Očekivao je da će mu biti zanimljivo, pošto je rođen i živi u Švedskoj i tek je sada sa 9 godina došao ovdje.

“Oprosti mi, Huseine, sada ću te upoznati sa radom, životom i značajem Isa-beg Ishakovića. Ljubav prema arhitekturi je naslijedio od svog posvojitelja - oca, koji je pored svoje političke i vojničke karijere također bio i dobrotvor - sagradio je Ishak-begovu džamiju u Skopju, Makedoniji, u kojoj je i sahranjen. Nakon njegove smrti, Isa-beg Ishaković je postao sandžak-beg Bosanskog sandžaka, što je još veća pozicija od krajišnika. Pronađen je jedan dokument pod nazivom vakufnama iz davne 1462. godine, u kojem je Isa-beg opisao osnovna pravila i karakteristike šehera kojeg je imao u viziji. Šeher je osmanski naziv za ‘grad’. Pored Sarajeva, zaslužan je za osnivanje Skopja i Novog Pazara.”

Dedo se umorio od hodanja i stao je na momenat da skupi snage da može nastaviti hodati.

“Prvi objekti koje je odlučio da napravi za svoj budući šeher su tekija i musafirhana, koje su služile kao mjesta za vjerske svrhe, prenoćišta i gostionice za siromašne, djecu, putnike, vojnike i slične ljude.

Kasnije je počeo graditi Baščaršiju, preciznije rečeno sagradio je veliki han, danas poznatiju kao Kolobaru, mlinove na Bentbaši, javno kupatilo i brojne objekte na obali Miljacke. Napravio je i Carevu ćupriju (most), koja je i dan-danas upotrebljiva. Mesdžid je poklonio sultanu Mehmedu II Fatihu koji je to pretvorio u Carevu džamiju.”

Unuk ga je odmah pitao : “Je li sultan nešto kao kralj?”

Odmah je dobio odgovor na postavljeno pitanje : “Zapravo, ‘sultan’ je bio njihov naziv za kralja prije nego što se sama riječ ‘kralj’ počela upotrebljavati.”

Dječak i dedo su nastavili hodati i uputili se prema Skenderiji.

“A dedo, kakav je bio Isa-beg?”

“Kako misliš, kakav je bio?”

“Kakav je bio kao osoba, je li bio dobar ili grub? Da li su ga drugi voljeli? Da li je on istog porijekla kao mi? Šta je volio?”

Dedo je ostajao sve više i više iznenađen koliko je ovo dijete zapravo zainteresovano za Bosnu, Sarajevo i samog Isa-bega. O Švedskoj nije ni riječi progovorio sa njim.

“Ne znam kako da ti odgovorim na to pitanje kada ga nisam znao lično. Jedino ti mogu reći da su ljudi u to doba uglavnom mislili dobro o njemu, jer je bio dobrotvor i gradio objekte bitne za ljude.

Osim Bosanaca, poštovao je i Dubrovčane zbog čega su bili u jako dobrim odnosima, smatrali su ga ‘pravim vladarom Bosne’. U njihovom posjedu nalazi se i posljednji dokument u kojem se Isa-beg spominje. Što se tiče njegovog porijekla, kao što sam već rekao, bio je usvojen od strane Ishak-bega i odgajan je po islamskim običajima. Ne zna se tačno ko su mu bili pravi roditelji, ali se zna je dolazio iz pravoslavne porodice...”

“Kada je umro Isa-beg?”

“Smatra se da je nekada oko 1470 godine. Iza Careve džamije se nalazi visoki bijeli nišan bez natpisa i smatra se da je Isa-beg tu ukopan.”

“Možeš li mi pokazati gdje je to?”

“Da, ali ne danas, moramo se vratiti, čekaju nas tvoji roditelji.”

Izašli su sa Baščaršije. Huseina je oduševio izgled i atmosfera tog divnog grada i nije mogao vjerovati da su mu roditelji otišli iz tako lijepe zemlje. Uživao je u slušanju dedine interesantne priče o čovjeku koji je osnovao Sarajevo, Isa-begu Ishakoviću. Jednostavno je osjećao nešto posebno u vezi ovih Isa-begovih građevina, džamija, Sarajeva i svih kultura koje su utjecale na njega. Osjećao je pripadnost, kao da mu je ovaj grad, Isa-begov grad, stvarni dom.

Literatura

- ABOUT ISA-BEG ISHAKOVIĆ
- ISA-BEG ISHAKOVIĆ – osnivač Sarajeva – Crtice iz historije

Feda Arnautović
Druga Gimnazija Sarajevo
II-4

UPOZNAO SAM ISA-BEGA ISHAKOVIĆA

Sarajevo, utvrda Hodidjeda i Vrhbosne, mjesto prožimanja kultura, različitih ljudi, religija i naroda već sedam vijekova. Isto toliko vremena, grad otvoren za sve putnike, namjernike i ljude velika srca, bilo da su samo prolazili kroz šehar, koji je njegov utemeljivač Isa Beg Ishaković u XV. vijeku počeo da formira na prostoru između Bentbaše i Baščaršije. Upravo taj prostor, smješten na desnoj obali rijeke Miljacke, dug jedva tri kilometra vijekovima svjedoči velikim zadužbinama sarajevskog osnivača. Upoznati ličnost kao ljudsko biće a ne simbol vodi nas do pročišćenja njegovog života od kasnije hiperbole. Same činjenice nas navode do pitanja : “Ko je bio Isa - beg Ishaković?”

Hodajući lijevom, nešto sunčanijom obalom Miljacke, na vlažnoj rožnjači mog desnog oka oslikava se sveobuhvatan prizor Bentbaše, mogli i omiljenog izletišta velikog broja Sarajlija na kom je Isa-beg Ishaković odabrao da smjesti svoj prvi poklon budućem Sarajevu. Bila je to tekija. Smještena tik uz gornji tok rijeke Miljacke. Derviška bogomolja sagrađena nešto prije 1462. godine, predstavlja ujedno i najstariju građevinu Sarajeva. Sagrađena mramornim kamenom i drvetom odražavala je naklonost prakticanju mističkog islama - sufizmu Isa-bega. Razmišljao je o siromašnima, o onima koji nemaju gdje jesti, putnicima bez prenoćišta, pa je uz tekiju izgradio musafirhanu - gostionicu. Obje su služile kao prenoćište, ali ne samo za siromahe, već i za učenike, ratnike i slučajne putnike. Tekija je preživjela mnoge poplave i požare nakon kojih je svaki put bila obnovljena. U potpunosti je srušena 1957. godine kada je uništeno i groblje kraj nje, gradnjom ceste koja svoj put proteže prema Palama. O tekiji su pisali mnogi, među njima i poznati putopisac Elvija Čelebija koji je zabilježio da se u tekiji pored mjesta za molitvu nalazilo skoro osamdeset soba, kuhinja,

te obilje biljnih i životinjskih vrsta. Na mjestu nekadašnje tekije svjedočanstva o tome nema.

Tu je danas benzinska pumpa, i teško je kada prođete zamisliti da je od tog mjesta počeo da se rađa grad sa hiljadugodišnjom historijom. Nema pomena ni o tome da je u blizini bilo i devet mlinova, koje je krajem XIX. vijeka srušila nabujala Miljacka, niti o prvom vodovodu koji je krenuo sa tog mjesta, a funkcionisao je 420 godina. Dok prolazim Bentbašu, razmišljam kako je moguće da su stanovnici grada koji je prije sedam vijekova imao moderan vodod, u novijoj historiji bili izloženi redukcijama vode. Nekoliko stotina metara dalje, desnom obalom Miljacke, ulica koja se sve do 1526. godine nazivala Isa-begovom mahalom. Sada znam, da su na tom mjestu pravljene prve građevine današnjeg Sarajeva. Veliki broj njih, napravljenih za vrijeme Isa-bega, odavno je uništen, ali ulica i danas vodi do nekadašnjeg mesdžida napravljenog kao poklon sultanu Mehmedu II. Fatihu. Od mesdžida je nastala svjetski poznata Careva džamija, a oko nje prvo muslimansko naselje (mahala) u Sarajevu. Sigurno najpoznatija građevina iz doba Isa-bega - Careva džamija i hamam, vijekovima pričaju priču o nastanku Sarajeva i danas su prepoznatljiv dio sarajevske gradske jezgre. Bila je to prva džamija podignuta na području današnjeg Sarajeva. Prve džamije podizane u Bosni nastajale su na inicijativu vladajućeg sultana. Prema historijskim zapisima službenici Careve džamije bivali su isplaćivani iz državnih prihoda od kršćanske džizije, odnosno, glavarine u sarajevskoj nahiji. Upravo je Mehmed II. Fatih kojem je poklonjen mesdžid, postavio Isa-bega Ishakovića za drugog sandžak-bega Bosne.

Od Careve džamije gledam na drugu obalu Miljacke, tu je nekada bio most kojim je Isa-beg spojio dvije obale i sagradio Kolobara han, odnosno, karavan saraja sa zanatskim radnjama koji je postavio temelje trgovačkog centra Sarajeva. Kolobara han bio je namjenjen kao prenočište trgovaca i njihovih konja koje je moglo primiti do 400 ljudi. Na tom je mjestu danas restoran, zanimljiv turistima, jer priča priču jedne davno završene epohe. Ni most, koji je spajao mahalalu sa trgovačkim centrom budućeg Sarajeva više nije na istom mjestu. Danas poznat kao Carev most, za vrijeme Austro-Ugarske premješten je dvadeset metara uzvodno. U vakufnami Isa-bega Ishakovića pominje se i trg koji se nalazio tačno na Baščaršiji, koji je kako se navodi bio na raskrsnici puteva. Taj trg i danas je centralno mjesto sarajevske Baščaršije.

Brojne druge građevine pričaju priču o Isa-begu Ishakoviću, poput dvorca – saraj, po kojem je grad i dobio ime, a koji je uništen još za vrijeme osmanske vladavine. Njegova želja da napravi grad i da ga ostavi budućim generacijama zabilježena je u vakufnami kojom je i osnovao temelje budućeg glavnog grada Bosanskog sandžaka. U njoj se 1462. godine ne pominje Sarajevo pod današnjim imenom, već kao “Saraj ovasi” što znači - Sarajevsko polje. Vakufnama Isa-bega Ishakovića napisana je na arapskom jeziku i u njoj objašnjava zašto izdvaja dio svoje imovine za podizanje novog grada. Pored tekije, mesdžida, mosta i mlinova uvakufio je i tekuću vodu za potrebe hamama, han, trgovačke radnje kao i veliki dio zemljišta. Svoje je zadužbine Isa-beg “uvakufio” tako da se ne mogu prodati ni pokloniti, niti na bilo koji način preći u nečije drugo vlasništvo, već da zauvijek ostane onako kako je u njoj napisano “sve dok Bog ne ostane jedini Gospodar zemlje i svega što je na njoj; On je najbolji Nasljednik.”¹

Vladavina Isa-bega Ishakovića u Bosni trajala je svega devet godina. Ime je dobio po prvom begu Bosanskog pašaluka, Isa-begu. Rođen kao osmanski plemić pod imenom Isa-beg Hranušić odgojen je u cijenjenoj i politički utjecajnoj porodici, a historičari se ne mogu dogovoriti o njegovom porijeklu pa ćemo reći da je nepoznato. Prema nekima, zarobljen je tokom turskog upada na imanje porodice Pavlović, koji su gospodarili većinskim dijelom istočne Bosne. Drugi smatraju da je riječ o rođenom bratu Stjepana Vukčića Kosače koji ga je predao sultanu Mehmedu II. Fatihu kao garanciju lojalnosti. Sigurno je tek da je bio jedan od značajnijih vojskovođa u osmanskoj vojsci i već početkom XV. vijeka bio je komandant u današnjoj Foči. Dobio je reputaciju kao ugledan mevlev, kao i znamenit član zajednice.

Isa-bega, vojvodu Zapadnih strana, pored činjenice što je bio veliki vojskovođa i osvajač, historija pamti kao i nezamjenjivog člana tadašnjeg sistema koji je održavao dobre odnose sa Dubrovčanima, sa kojima je bio u direktnoj korelaciji, odnosno funkcionalnoj ovisnošću. O tome govore i sačuvani dubrovački arhivi ukazujući na oskudno stanje srednjovjekovne arhivske građe Bosne. Svoj sarajevski vakuf podigao je nekoliko godina prije konačnog pada Bosne u osmanske ruke. A nije gradio samo Sarajevo, već širom Osmanskog Carstva. Njegove zadužbine i danas govore o

---

¹ Vakufnama Isa - bega Ishakovića, Islamska zajednica Bosne i Hercegovine

historiji Skoplja i Novog Pazara. Tačan datum njegove smrti se ne zna, a posljednji pomen na Isa-bega pronađen je upravo u dubrovačkim arhivima iz 1470. godine. Pod istim datumom pronađeno je i njegovo pismo ostavštine. Nije poznato ni gdje je sahranjen, prema nekim dokumentima u Skoplju, prema drugim se njegov mezar nalazi iza mihraba u haremu Careve džamije.

Svoje rute od Bentbaše, kraj Careve džamije, hitro hodajući kući ka Grbavici, danas gledam sa drugačijim pogledom, zastanem na svakom mjestu gdje je jedan veliki čovjek ostavljao svoje pečate na grad koji je zvao “cvijetom među gradovima”². Moj grad.

Reference

- <https://www.academia.edu/17893838/Krajiše-isa-beg-seminaraski>
- <https://fmks.gov.ba/download/zzs/1956/17-1956.pdf>
- <https://historija.info/isa-beg-ishakovic-osnivac-sarajeva/>

---

² Naučni skup o Isa - begu Ishakoviću, Islamska zajednica Bosne i Hercegovine.

Halima Išerić

Gazi Husrev-begova medresa

II razred

UPOZNAJ ISA-BEGA

Hajde Abbase, dijete drago, požuri! Sramota je da nas čeka čovjek, a uz to zakasnit ćemo na avion, ne požuriš li!“ - uzviknu babo svome sinu sa vrata. „Eto me, eto me!“, reče Abbas trčeći niz stepenice. Brzo zgrabi jaknu s vješalice, nataknu cipele na noge i zaključavajući vrata potrčea prema taksiju. Sjedajući u njega, babo ga opahnu rukom po ušima i prstom uzmahujući reče: „Zakasnimo li, gotov si!“, međutim, babo kao babo, nasmiješi se i u sebi izgovori bismillu.

Za sahatak vremena našli su se u avionu, putujući u zemlju zvanu Bosna i Hercegovina. Ovo putovanje je bila Abbasova ideja. Mnogo puta, dosta toga čuo je o ovoj zemlji kroz priče koje bi mu babo pričao dok bi ga ušuškavao u krevet, tako da je mali Abbas uspio nagovoriti babu da je odu posjetiti.

Put je protekao staloženo, mirno. Abbas je gajio veliku ljubav prema svome ocu. Vjerovatno se najveći razlog krio u tome što je njegova majka umrla još dok je bio malo dijete, tako da su kroz sve morali prolaziti rame uz rame. Ovo je bilo njihovo prvo putovanje, a Hasanu, Abbasovom babi, nije bilo lahko pristati na tako veliki iskorak. Uvijek je štitio svog sinčića od svega, pa čak i od male mušice. Međutim, vidio je koliko mu ovo znači, a imala je i ona strana Hasana koja je i sama željela posjetiti Bosnu. Stranu koju Abbas nikad nije vidio. Stranu Hasana, Bošnjaka. Bošnjaka koji neopisivo voli svoju domovinu i nikad ne bi dozvolio sebi da je ispusti iz svoje šake.

Čim su svojim nogama stali na tlo, osjetili su toplinu grada Sarajeva. Namjeravali su ostati tri dana, tako da Hasan nije namjeravao gubiti vrijeme idući na kolače i ostajući u hotelu. Obećao je svome sinu da će

ga provesti gradom i svaka od ta tri dana mu pričati o bitnim ličnostima i onome što su uradili za Sarajevo. S tim, da se bližio prvi dan februara, odlučio je prvi dan posvetiti jednoj ličnosti zahvaljujući kojoj je ovaj grad ono što i jeste.

Obzirom da je otkucalo dvanaest sati, babo je odlučio povesti Abbasa u džamiju koja je kroz sve ove godine njemu tako slatko prirasla za srce, sultan Mehmed Fatihova - Careva džamija. Nikad je nije volio zvati njenim skraćenim nazivom *Careva džamija* kako je bila poznata u narodu, jer ipak, sultan Mehmed Fatih nije bio, bilo ko. Nakon obavljenog podne namaza, izašli su u harem džamije. Hasan sjede na drvenu stolicu, privuče drugu bliže sebi i posjede Abbasa na nju. Malenom dječaku su oči blistale dok je upijao svaki zračak svjetlosti koji se odbijao o bijeli kamen u haremu. Hasan se blago nasmiješi i prođe rukom kroz djetetovu kosu, pa se njegov sjajni pogled usmjeri na babu.

„Sviđa li ti se?“ upita Hasan, na šta je dijete brzo klimnulo glavom sa širokim osmijehom dok je mahao nogama.

„Abbase moj, eto ti tvoje Sarajevo. A Boga mi i moje. Vjeruj mi niko ti ne bi povjerovao da si došao ovdje, a da nisi došao u ovu džamiju. Znaš li kad je napravljena?“ a dijete odmahnu glavom.

„Ova džamija je izgrađena veoma davno, čak 1457. godine!“ Hasan reče djetetu sa fasciniranim izgledom na licu što se preslikalo i na Abbasa.

Hasana to zabavi pa se nasmija i nastavi, „Izgradio ju je jedan veliki čovjek i hoću da zapamtiš ovo ime, može li? Reci, *Isa-beg Ishaković!*“

„Isa-beg Iksahović“

Hasan se nasmija glasno, „Ishaković, Ishaković. Reci opet, hajde!“

Dijete kroz smijeh ponovi, „Isa-beg Ishaković!“

„Bravo! Nabaci pet!“ dijete se još jače mašući nogama, protegnu da dohvati babinu ruku i nabaci mu. Osmijeh je stajao neizbrisan na njihovim licima. Šum vode sa šadrvana stvarao je sliku koje će se Abbas dugo godina kasnije, sa ljubavlju sjećati.

„A zašto joj je ime tako dugačko?“

Uz slatki osmijeh na licu, odgovori mu, „Zato što je Isa-beg na ovom mjestu prvo sagradio mesdžid, i onda ga poklonio sultanu Mehmed

Fatih. Dakle, zato što je tu džamiju poklonio sultanu, ona je i dobila ime po njemu.“

Svojim pogledom Abbas je davao signal da je shvatio o čemu mu otac govori, ali tu nije stao sa svojim pitanjima.

„Babo?“

„Reci!“

„Da li je Isa-beg Iks-Ishaković“, ispravi se nakon babinog pogleda, „da li je napravio još nešto?“

„Sine moj, šta bi mi pomislio, kad bih ti rekao da je on izgradio cijeli ovaj grad Sarajevo?“ Abbas, sa očima kao fildžanima, u iznenađenju pogleda svoga oca.

„Da, da“, pomilova ga po obrazu.

„Nakon što je izgradio ovu džamiju, okolo nje je počeo graditi prvu mahal. Ima još! Hoćeš li da ti pokažem?“, dijete nije ni klimnulo glavom, a već je bio ustao sa stolice.

„Idemo mi dalje Abbase, idemo da ti pokažem šta je sve sagradio ovaj veliki čovjek koji se zove...?“

„Isa beg Ishaković!“ - reče dječak trčeći kroz harem.

Hasan stade pored šadrvana, gledajući u njega i uzdahnu.

„Hajde, babo!“ , trznu ga dijete.

Hasan u ovih zadnjih nekoliko godina, otkako mu je žena preselila, nije bio snažan onoliko koliko je mislio da će biti. Njegova žena, kao i on, bila je veliki ljubitelj Bosne, a posebice Sarajeva. Međutim, iako je Hasan taj koji je bio Bosanac, njegova žena - Fatima bila je ta koja je nadopunila njegovo znanje o povijesti ovoga grada. Voljela je historiju i uvijek je, sa tako velikom pažnjom iščitavala knjige, da joj Hasan u tim trenucima nije smio ni prići. Ne zato što je se bojavao, naravno, već zbog njegovog poštovanja prema njenom učenju i znanju. A volio je i gledati je dok sa zamišljenim licem prati očima redove. Ono što je Hasana znatno zaboljelo nakon njene smrti, jeste zamisao koja ga je upućivala na trenutke o kojima su zajedno sanjali, o danima kada će sa svojim sinom posjetiti Sarajevo, kako će te dane provesti učeći ga o povijesti Sarajeva. Hasan bi mu pričao o svom

djetinjstvu i mladosti, a ona bi ukasila to sa svojim znanjem o Sarajevu, gradom kojeg je posebno voljela. Kada bi pričala o Sarajevu, voljela je citirati Isa-bega, *Sarajevo je cvijet među gradovima*. Sjeća se koliko je bila ljuta na njega kada ga je upitala o Isa-begu, a on joj nije znao ništa reći.

„Pa on je utemeljitelj grada, Hasane dragi!“, a on bi se zatim postidio.

Danas, Hasan sam šeće gradom sa svojim sinom Abbasom pričajući mu svoje priče Sarajeva. A iščitao je i knjige koje je ona čitala, koje on sad njihovom Abbasu prepričava, čuvajući je tako među njima dvojicom. To mu je zapravo probudilo i još veću želju da prenese svoje znanje i znanje svoje Fatime njihovom sinu Abbasu.

Prelazeći most od Careve džamije prema drugoj strani, Hasan se zaustavio, i pogledao Abbasa.

„Jesi li si spreman za sljedeću priču?“, Abbas mu hitro odgovori: „Pa, ja sam rođen spreman“, a babo se glasno nasmija, ne znajući odakle je Abbas to čuo.

„Sine, reci mi na čemu mi to stojimo?“

„Pa babo, na mostu“, nasmija se Hasan, dok ga sin zbunjeno gledaše i misliše što ga to babo pita.

„Naravno sine, ovo je most, a zove se Careva ćuprija. Ako do sada nisi pogodio i ovaj most je sagradio...“, „Isa-beg ISHaković!“, prekide ga Abbas.

„Jeste, bravo! Vidiš kako je to veliki čovjek bio. Sagradio je i džamiju i most.“

Abbas je pogledao most sa jedne strane, potom sa druge.

„Babo, je li se ovaj most zove Carev, isto zbog sultana?“

„Ma bravo, sine moj! Samo kada bi te majka mogla čuti. Srce bi joj procvjetalo od sreće“, reče to tiho, više za sebe. Dijete primijeti tu promjenu. Uslijedio je trenutak šutnje. Abbas nikad nije znao šta da kaže u trenucima kada se njegova majka spomene. Možda ga je samo bilo strah jer o njoj nije znao ništa iako je želio mnogo toga znati. Međutim, svaki put kad bi mu babo spomenuo mamu, njegov pogled bi pao na tlo, a Abbas nije volio rastuživati svog babu tako da ga nije zapitkivao mnogo o njoj. Hasan, shvativši situaciju koja je nastala, podignu Abbasa i stavi ga na svoja ramena.

„Hoćemo dalje?“ dječak pruži ruku ispred sebe.

„Idemo!“

Pješke su se zaputili prema Kolobara-hanu. Stigoše i sjedoše na mjesta u vanjskom dijelu hana. Hasan naruči hranu primijetivši na Abbasu glad i umor. Nakon što im je stigla hrana, te se dječaku povrati snaga, Hasan je započeo svoju priču.

„Eh, Abbase, ovaj put, ti samo sjedi, jedi i pažljivo slušaj moje riječi. Znam da nam je obojici teško kada pričamo o tvojoj majci Fatimi, ali evo da ti otkrijem nešto. Ovdje bismo mi dolazili svaki put kada bi došli u Sarajevo. Ovdje smo se i upoznali i od tada je nikad nisam zaboraviti.“

Hasanu riječi zadrhtaše, pa prođe djetetu rukom kroz kovrdže. Dijete ga je gledalo nevinim pogledom, iako nije tada mogao shvatiti težinu babinih riječi, sjetit će ih se kasnije često.

„Sjedila je upravo ovdje. Imala je svoje velike naočale i nije odvajale svoje lice od knjige. Vjeruj mi, tada nikad ne bih ni pomislio da će mi ona biti žena. Nekad kasnije mi je ispričala priču vezanu za ovo mjesto. Ona je puno voljela priče.“

Ponovo je osjetio kako ga glas izdaje.

“Pa da i ja tebi ispričam, ha?“, uzdahnu duboko.

„Ovo mjesto se zove Kolobara-han i pogodi ko ga je napravio?“

„Isa-beg Ishaković?“, reče Abbas tiše nego prošlih puta, ali sa većim interesom ovaj put. „Naravno i nju je izgradio Isa-beg. Kolobara-han je bio prvi sarajevski karavan-saraj, a izgradio ga je kao poklon gradu, njegov osnivač, Isa-beg Ishaković. A sada kao što vidiš, to mjesto su pretvorili u restoran.“

Abbas je neko vrijeme šutio dok je trpao hranu u svoja mala usta, zatim je pogledao svog babu i rekao: „Babo, a šta je kavavan-saraj?“

Hasan se opet glasno nasmija shvativši da to djetetu nije razjasnio.

„Nekada davno, ljudi su umjesto auta, jahali konje. I pošto im je trebalo više vremena, više su se umarali pa su im trebala mjesta na kojima će moći napraviti pauzu, jesti, naspavati se, mjesta gdje će se i konji moći malo odmoriti. Jesi li shvatio?“

„I to je bilo ovdje?“

„Baš ovdje?“ dijete pogleda okolo fascinirano.

„Ovo je najbolji dan ikad!“, reče dječak i uze punu kašiku te je stavi u usta.

Hasan ga je gledao sa osmijehom na licu kojeg cijeli dan nije uspio izbrisati sa lica. U tom momentu je silno poželio da je ona tu sa njima jer je znao da bi mu ona to još ljepše pričala.

„Babo, je li još nešto napravio Isa-beg Ishaković?“

„Pa, naravno, on je sagradio čitavo Sarajevo! Ali danas nećemo uspjeti sve njegove građevine obići. Zato ću ti o njima danas samo ispričati. Isa-beg se smatra osnivačem ovog prelijepog grada. On je udario prve temelje u srcu našeg lijepog grada Sarajeva. Prve zgrade koje je sagradio bile su u samoj čaršiji. Sagradio je musafirhanu - konak, što je slično ovoj našoj Kolobari ovdje, i tamo je volio dijeliti hranu siromašnima. Izgradio je trgovinu što je bilo veoma bitno za naš grad. On je sagradio i prvi vodovod i tako su ljudi u Sarajevu imali vodu čak 40 godina!“, naglasio je četrdeset kako bi djetetu uspio zadržati pažnju. Abbasa je, već sada punog stomaka, umor polahko nadvladavao.

„Znaš li da kažu da je Isa-beg Ishaković mogao napraviti šta god zamisli? Tako je i mogao napraviti ovako prelijep šehar“, na trenutak je ušutio i vidio sina sa poluzatvorenim očima kako se bori sa snom nastojeći slušati babine priče.

„Hoću i ja tako babo!“

Hasana to raznježi i obavi mu se srce tolikom toplinom, pa on uze dijete i posjede ga u svoje krilo.

„Sagradio je Sarajevo koji je izrastao u grad otvorenog srca i velike duše, grad koji je bio spreman prihvatiti sve ljude sa dobrom namjerom, grad koji je nastanio toliko dobrih srca, iskrenih osmijeha, velikih umova“ - glas mu je ponovo zadrhtao - „grad koji je spojio toliko ljudi, grad koji mi je dao nju.“

Ponovo je ušutio, a suze su se igrale na uglu njegovog oka. Znao je da ga je o svemu ovome naučila upravo ona. Znao je da je upravo njena želja bila da ovo podijeli sa svojim sinom. Znao je koliko je ljubavi ona ostavila u ovom gradu. Ali on je tu, i on će uvijek biti tu da to prenese Abbasu.

„Teško je, Abbase, pričati o Isa-begu jer šta god da kažem osjećam da je to malo, da sam zaboravio nešto reći. On je uradio tolika toga da nisam u stanju ni pohvatati mislima sva njegova djela“, Hasan je ovo izgovarao više za sebe dok su mu kroz glavu prolazile slike davno uslikane u mislima, nje kako čita, doziva ga, pita ga, i ljuti se kada on nešto ne zna o njegovom gradu, pa ga podučiti. „

„Samo, obećaj mi da ćeš zapamtiti njegovo ime i njegovo Sarajevo?“

Abbas se sada još jače borio sa snom u babinom krilu.

„Je li mama voljela Isa-bega Iksahovića?“, Hasan se nasmija, prolazeći rukom blago kroz njegove kovrdže, „jako.“

***

Abbas je cupkao djevojčicu u krilu. Voda sa šadrvana je ispuštala nje-mu već davno poznatu melodiju. Kao dječak u srednjoj školi, pronašao je mamine stare knjige pune njenih bilješki, podvučenih redova. Vezale su se s pričama njegovog babe koje su se formirale u jednu sliku, a on ju nikad nije prestao upotpunjavati. Upravo zato je i studirao historiju.

Nikad nije bio bliži svojoj majci nego kada je čitao i pričao o Bosni.

Nikad nije bio bliži svome ocu nego kad je stajao pored šadrvana Careve - sultan Fatihove džamije. Ista slika, sin pored šadrvana, zagledan, kao i otac prije tridesetak godina. Iza sebe čuje svoju djevojčicu Fatimu. Okrenuo se i vidio je kako stoji ispred ulaznih vrata džamije držeći nekog starog dedu za ruku.

„Znaš li dedo, da je ovu džamiju napravio dedo Isa-beg Iksahović?“

„Iksahović, baš?“, odgovara dedo glasno se smijući.

„Pa ja!“, okrenu se ona svom babi Abbasu i baci mu pogled koji je govorio *vidi kako ih učim*.

Sjeti se šta je njegova mama napisala u jednu od svojih sveski. *Sarajevo je grad bez zidina, otvoren za prolaznike, otvoren za svoje i za tuđe, za stare i za mlade. I za ljubav. Pogotovo za ljubav.*

„Hvala ti Isa-beže“, reče i uzdahnu te ga toplina njegovog šehera obgrli.

Hana Helac
Druga gimnazija Sarajevo
II-2

UPOZNAJ ISA-BEGA

Po ko zna koji put šetam popločanim ulicama dobro poznatog grada. Cipele kao da same znaju put, za nas Sarajlije šetanje čaršijom, zveckanje džezvi i fildžana u kazandžiluku, miris sarajevskih ćevapa, sve ovo postalo je rutina. Hodamo, a ne razmišljamo, vidimo, ali ne gledamo. Kada jednom zastanemo i okrenemo se oko sebe, kao da po prvi put vidimo drvene dućane i mirišemo pitu iz aščinice. I tada se zapitamo, kada nastade ovaj grad, kada su po prvi put poletjeli golubovi oko sebilja, kada su prvi put pristavili kahvu u gradu Sarajevu, ko je prvi povezao dvije obale Miljacke i stvorio grad čijim ulicama odjekuje ezan Careve džamije, od kada je Sarajevo zapravo Sarajevo? Za sve one koji su šetali čaršijom i sjedili u bašti Kolobara hana u sarajevskim ljetnim noćima, ovo je priča o Isa-begu Ishakoviću, osnivaču grada Sarajeva.

Krajem XIV stoljeća, na uskoj obali rijeke Vardar, u gradu obgrljenom planinskim vijencima s obje strane, koji danas znamo kao Skoplje, rođen je drugi sin porodice Ishaković - Isa-beg. Svoje rane faze života, Isa-beg je proveo u tom malom izoliranom svijetu između dvije gore koje su predstavljale barijeru, ali i zaštitu narodu ovog prostora. Na neki način, ovo podsjeća na Sarajevo, zar ne? I u ovom gradu je, kao i u Sarajevu, ostavio svoj pečat izgrađivši džamiju, medresu, kao i imaret.

Njegov otac, Ishak-beg, bio je krajišnik tadašnjeg Skopskog krajišta, te je ovu dužnost najprije preuzeo Isa-begov stariji brat, Barak Ishaković, a potom i sam Isa-beg. Dok je ovu dužnost imao najstariji od trojice braće, dobivaju poziv od Stjepana Vukčića Kosače i po prvi put, član porodice Ishaković je kročio na teritorij Bosne. U 1435. godini te 1436. godini Barok Ishaković prodire prvo u Zemlju Pavlovića, ali je s vremenom ušao i dublje u ovu novu, nepoznatu zemlju. Po uzoru na svog starijeg brata,

Isa-beg se također uputio preko Dinarida u ovu malu zemlju, i u 1439. godini Bosnom po prvi put odjekuje galop konja Isa-bega Ishakovića. Galop koji se tada činio posve normalan, samo još jedan od prodora Turaka u našu zemlju, sada se čini tako velik, veličanstven, kao nešto što je trebalo zapamtiti i zapisati, ali značaj prodora ovog jednog čovjeka u Bosnu, tada nisu mogli naslutiti.

Uz Isa-begovu pomoć, Bosna konačno pada pod vlast Osmanlija. Nakon pada bosanske krune, u periodu između 1448. i 1451. godine osnovano je Bosansko krajište koje je obuhvatalo "cijelo Sarajevsko polje i sve okolne planinske predjele koje je obuhvatala i kasnija Sarajevska nahija, a svakako i srednjovjekovna župa Vrhbosna"¹. Isa-beg je i dalje služio kao skopski krajišnik, dok Bosna polako bijaše pripojena Osmanskom Carstvu, za šta je i on dijelom zaslužan. Kako je to bio običaj u Osmanskom Carstvu, uredno su, već u ranim fazama pripajanja, počeli voditi deftere u Bosni. Defteri su katastarski porezni popisi koji su sadržavali podatke o selima, kućanstvima, etničkim grupama, broju djece i slično. Tako su, nedugo nakon samog osvajanja, osmanski činovnici, počeli prikupljati informacije o stanovništvu Bosne. U ovakvom popisu koji datira iz 1455. godine, po prvi put se spominje naziv "saray-ovasi". Saray je predstavljao dvor, dok nastavak ovasi daje značenje "polje oko dvora".

U 1463. godini Bosna postaje Sandžak, a godinu kasnije Isa-beg postaje sandžak-beg i na ovoj poziciji ostaje do 1470. godine. Nastanak Sarajeva ipak počinje nešto prije nego što je Isa-beg dobio ovu titulu. Pretpostavlja se da je Isa-beg došao u Sarajevo nekad oko 1460. godine i počeo da gradi objekte koje i dan-danas koristimo.

Isa-beg svoju gradnju, planski ili neplanski stvara temelje budućeg grada Sarajeva, započinje na prostoru između Bentbaše i Bašćaršije. Isa-beg je sagradio dervišku tekiju, a potom i musafirhanu na Bentbaši kao prve javne objekte. Njegova nesebičnost i dobročinstvo već se ogledaju u funkciji ovih objekata. Naime, tekija i musafirhana odnosno gostionica su služile kao prenoćišta za siromašnu klasu, kao i za učenike, ratnike i putnike. Hranu su besplatno dijelili putnicima na tri dana kako bi ih okrijepili prije teškog puta, a višak hrane obično bijaše podijeljen siromašnima u ovom gradu. Sa jednog stola musafirhane čule su se priče veterana o ratnim zbi-

---

¹ Zlatar Behija - O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u XV i XVI stoljeću

vanjima, herojskim činovima ili traumama koje su u periodu službe dobili, dok se sa druge strane čuju oduševljeni uzdasi siromašne djece koja slušaju priče nekog od putnika koji je u gostionicu svratio da odmori od puta. Veličinu planinskih lanaca ili plavu boju rijeke Une mogli su samo zamišljati, pa su se rado skupljali oko stolova putnika, potajno se nadajući da su u kuhinji pripremili nešto više hrane ili nešto što vole.

Jedna od najljepših sarajevskih ali i bosanskih džamija, Careva džamija je također dio Isa-begove ostavštine. Isa-beg Ishaković je 1457. godine podigao mesdžid kojeg je poklonio sultanu Mehmedu II Fatihu, a od ovog mesdžida kasnije nastaje sama džamija. Također je izgradio i javno kupatilo pored džamije, koje je značilo prije svega siromašnima, ali i svima onima koji nisu imali pristup drugom kupatilu. Osim toga, izgradio je i veliki han, danas Kolobara, te Carevu ćupriju koja je povezala Carevu džamiju i Kolobara han. Međutim ova ćuprija je u periodu Austro-Ugarske vladavine premještena nekih 10-20 metara uzvodno gdje je ostala i do danas. Određeni objekti koje je sagradio su s vremenom uništeni, kao mlinovi i slično, ali svojevremeno su imali veliki značaj.

U 1462. godini, tačno prije 460 godina, Sarajevo dobiva svoju "ličnu kartu". Naime, u periodu između 01.03.1462. godine i 03.03.1462. godine, nastaje "vakufnama" kojom Isa-beg Ishaković nalaže da svi javni objekti koje je izgradio ili će izgraditi, moraju zauvijek ostati u vlasništvu naroda, slobodni za svakoga da koristi. Odbacuje mogućnost privatizacije i kaže da je najbolji nasljednik ovih objekata sami Bog. Ovaj dokument se smatra "rodnim listom" grada Sarajeva, dokumentom koji mu je dao ime, koji ga je oblikovao u grad kakav danas jeste, kojim je zapravo i postao grad, kasaba, a zatim i šehar. Ovaj dokument datira početak razvoja jednog od najljepših gradova u Osmanskom Carstvu, a i šire. "Cvijet među gradovima"², kako je Isa-beg i sam jednom prilikom napisao. I to zaista i jeste.

Isa-beg Ishaković je prije svega bio dobrotvor, neko ko je u svom životu želio ostaviti pečat koji neće izbljediti nakon njegove smrti, pečat kojim će pomoći narodu, stvoriti grad sa sretnim ljudima, pomoći onima u bijedi i siromaštvu. On je bio osnivač grada Sarajeva, grada u kojem svi imaju pravo na hranu ako su gladni, na vodu ako su žedni, na molitvu u džamiji gdje su svi jednaki, bez obzira na klasni status. Ovaj čovjek je imao utjecaj

---

² <https://www.isabeg.edu.ba/bs/articles/o-isa-begu-ishakovicu>

koji je više od njega samog, više je od onoga što je za života imao priliku da vidi, ali u tome je i bila stvar. Za svog života bio je upamćen kao dobrotvor, graditelj, heroj, ali ono što je on osigurao vakufnamom jeste da njegova djela ne nestanu sa njim, već ostanu i budu čvrsti temelj za razvoj grada u kojem je vidio neizmjeran potencijal.

Njegova smrt predstavlja misteriju za nas, ali smatra se da je nastupila nekada nakon 1473. godine. Da li je to bilo u Skoplju, u Sarajevu ili pak u Novom Pazaru, jedno je od do sada neodgovorenih pitanja. Ipak, kako je pronađen jedan nedatiran nišan velikih dimenzija koji je tradicijom vezan za Isa-bega Ishakovića, ovo se smatra najrealističnijom opcijom.

I čak i ako njegovo ime nije napisano na nišanu, mi smo ti koji neće dopustiti da djelo i život ovog čovjeka ode u zaborav. I zato, kada idući put prošetate čaršijom, svratite u Kolobara han i sjetite se čovjeka od kojeg je sve počelo. Sjetite se čovjeka koji je svoj život posvetio gradnji našeg Sarajeva i unapređenju života narodu ovog prostora. Sjetite se čovjeka zbog kojeg se danas ponosno nazivamo Sarajlijama. Sjetite se osnivača grada Sarajeva, Isa-bega Ishakovića.

LITERATURA

- <https://www.isabeg.edu.ba/bs/articles/o-isa-begu-ishakovicu>
- Nenad Moaćanin - O obavijesnom potencijalu osmansko-turske arhivske građe za povijest Srba u Hrvatskoj
- Zlatar Behija - O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u XV i XVI stoljeću
- <https://www.sarajevo.ba/bs/article/2106/i-dalje-nepoznato-mjesto-na-kome-su-ukopani-isa-begishakovic-i-njegov-sin-mehmed-beg>
- dr. Safet Halilović - BiH od najstarijih vremena do 1945, bosanski kulturni centar, Sarajevo
- Robert J. Donia - Sarajevo : Biografija grada

Hena Kavazović
Srednja Zubotehnicka Škola

II-4

CVIJET MEĐU GRADOVIMA

Zovem se Hena i jedna sam, mislim, od malobrojnih sretnica koje su se rodile u šeheru koje se zove Sarajevo. Kad kažem “šeheru”, kažem to vrlo mišljeno i nimalo slučajno, jer iako je nemali broj imperija prošetao svoju čizmu ovim gradom često ga i okupirao, jedan čovjek će ipak ostaviti neizbrisiv trag na ovom tlu, udariti prve temelje Sarajevu koje pamte naši čukundjedovi i nane i ostaviti nam baštinu i vrijednosti koje Sarajevo i mi u njemu čuvamo i dan danas. Taj čovjek je Isa-beg Ishaković - osmanski plemić, vojni zapovjednik, vojskovođa i upravitelj.

Postoje mnogobrojni dokazi da Sarajevo vuče svoje korijene još iz vremena koje, usuđujem se reći, ni historija ne bilježi, ali Isa-beg Ishaković odigrat će ključnu i temeljnu figuru u stvaranju jednog sasvim novog grada.

Godina 1462. smatra se godinom osnivanja Sarajeva, šehera čiji je razvoj tada počeo, doživio puni procvat, a čiji mirisi ne jenjavaju ni danas, a to je jedan od razloga što uvijek i svugdje mogu s ponosom reći ko sam, odakle dolazim i odakle potječu korijeni stabla koje iznova raste i oduprijeva se svim silama i uzurpatorima koji će desetljećima, stoljećima dolaziti i pokušati oskrnaviti to malo, ali veliko srce Balkana, pa i Evrope, ali ni najveća sila ni najteža čizma ne može ništa cvijetu koji je (s) ljubavlju zasađen i zaljevan. Isa-beg Ishaković će biti taj koji će u 15. stoljeću taj cvijet ljubavlju posaditi pa se s pravom smatra i osnivačem grada Sarajeva. Porijeklom iz Saruhana, zapada Turske, porodica Ishaković odigrat će veoma značajnu figuru u Makedoniji, Srbiji i tadašnjoj Bosni. Da bih pobliže objasnila Isa-beg Ishakovićev doprinos gradu Sarajevu, kratko ću se osvrnuti na sam pojam “vakufa”. Vakuf u svojoj etimologiji predstavlja imanjanje, zadužbinu, za opšte vjerske i humane svrhe, sa ciljem da podiže i

izdržava džamije, škole, javne biblioteke, bolnice, sirotišta, vodovode i dr. Vakufi su u islamskim zemljama odigrali važnu ulogu u razvoju društva i naselja, jer je pomoću tog instituta podignut najveći broj javnih objekata u tim zemljama. Jednostavnije rečeno - vakuf predstavlja neko "dobro" koje osoba dobrovoljno izdvoji od vlastite imovine i ostavi da služi ljudima. Prema islamskom učenju i hadisu, prvi vakuf će dati u opće dobro, tj. narodu ostaviti Omer, a prije nego što će ostaviti baštu punu palmi, reći će Poslaniku: "O Allahov Poslaniče, imam jednu bašču, koju puno volim i želim je dati kao trajno dobro!"

Poslanik će mu odgovoriti: "Uvakufi stvar tako da se ona ne može ni prodati, niti darovati, niti naslijediti, a njeni prihodi da se upotrebljavaju, kao opće dobro!"

Takva jedna vakufhana, tj. ono što bi u zapadnoevropskom svijetu bilo najpribližnije zakladnici, Sarajevu na poklon dolazi upravo te 1462. od Isa-bega Ishakovića i zato se ova godina uzima kao godina kad je osnovan naš šehar. Tada Ishaković započinje sa izgradnjom prvih javnih objekata na kojima su nam, ono što se smatra sadašnjim svjetskim silama, tada samo mogle pozavidjeti - on otvara prvo dervišku tekiju, potom musafirhanu (gostionicu) na Bentbaši - kasnije poznatom kupalištu, danas i šetalištu. Prema vakufnami i tekija i musafirhana su služile kao skloništa i prenoćišta za siromašne, učenike, putnike (dobro) namjernike, vojnike. Putnicima se hrana besplatno kuhala, a višak dijelio siromašnoj djeci Sarajeva. Takav običaj ostao je još i danas - pa i danas imamo javne kuhinje za siromašne. Iako se 15. stoljeće čini svjetlosnim godinama udaljeno, tragovi tog turskog putnika, osmanskog plemića, vojnog zapovjednika, vojskovođe i upravitelja neizbrisivi su, pa se mogu prepoznati i danas u 21. stoljeću. Ono što danas nazivamo Kolobarom, nekada je bio veliki han koji će Ishaković sagraditi uz pomoć Gazi Husrev-bega, onda javno kupatilo pored Careve džamije (s ponosom treba istaći da je Sarajevo jedno od prvih (evropskih) gradova koje će dobiti javno kupatilo) te mesdžid kojeg će kasnije pokloniti sultanu Mehmedu II Fatihu, a nešto poslije će na istom mjestu nastati Careva džamija čijoj ljepoti svjedočimo i danas. Osim što je bio humanitarac i prijatelj grada Sarajeva, Isa-beg Ishaković nas u to vrijeme uči šta znači biti kozmopolita - danas građanin svijeta. Svojevremeno, gradio je jako prijateljske odnose sa Dubrovčanima te su ga smatrali pravim gospodarom Bosne. Jer vrijednosti se i grade

na dobrim odnosima, prijateljskoj ruci i istinskom uvažavanju razlika – to ne sumnjam, tad je znao i u skladu s tim živio Isa-beg Ishaković. I te vrijednosti će nam ostaviti u amanet - vrijednosti koje se grade na ljubavi i uzajamnom poštovanju.

Zato će i ostati zapamćen kao utemeljitelj jednog od najljepših gradova na zapadnim granicama Osmanskog Carstva, i neću pretjerati ako kažem - najljepšim gradovima Evrope, a dozvolit ću si da budem neskromna - i svijeta. Kao što je i sam rekao za Sarajevo, ostavio nam je «cvijet među gradovima». Cvijet koji miriše i danas, koji svojim laticama od kiše sklanja svakog ko s dobrom namjerom dođe u Sarajevo. Cvijet koji nas mirisom od zala čuva, mirisom koji nam je, čvrsto vjerujem, sad već u genetskom kodu - tako da nije Isa-beg Ishaković sagradio samo Sarajevo - nego i svoje Sarajlije i Sarajke, svoje dobre Bošnjane, sada Bosance i Hercegovce. Hvala mu što s ponosom mogu reći da dolazim iz malog-velikog Sarajeva, male ali velike Bosne i Hercegovine!

Ilma Kadrić
Druga gimnazija Sarajevo
II-4

UPOZNAJ ISA-BEGA

Kroz dugu i burnu historiju našega grada bilo je mnogo onih koji su ga napadali, osvajali, gradili, unapređivali gradsku infrastrukturu, bogatili i uljepšavali sarajevske ulice, međutim, naš osvajač zasigurno predstavlja najznačajniju ličnost vrijednu pažnje i pomena. Isa-beg Ishaković, bio je glavni pokretač urbanog formiranja šehera čiji razvoj kontinuirano teče od sredine petnaestog stoljeća, to jeste perioda kada osmanska vojska osvaja Sarajevo, pa sve do danas. Kolika je bila upornost i želja za zauzimanjem područja tadašnje župe Vrhbosna, možemo zaključiti na osnovu samog perioda osvajanja koje je trajalo skoro pedeset godina. Međutim, samouvjerenost kao glavna karakteristika osmanske vojske, među kojom su Ishakovići bili najistaknutiji, niti u jednom trenutku nije izostala. Osvajanjem Bosanskog krajišta 1448. godine¹, te formiranjem osmanske vlasti na području Bosne, zvanično se najavljuje zauzimanje grada, kojeg će u budućnosti Isa-beg pretvoriti u jedan od najljepših na zapadu Osmanskog Carstva, te ga nekoliko godina kasnije nazvati „Saray-ovasi“, ime koje je i dan-danas jednim dijelom zadržano.² Pored samog imena, zadržana su i mnogobrojna dobra, kao i posebne čari šehera na Miljacki koja nam Isa-beg ostavi u amanet, da se o njima brinemo baš onako kako je to on za svoga života činio.

Utemeljitelj, graditelj, osvajač, vojskovođa, gazija i još mnogo opisa, mogli bismo dodijeliti ovom, kao što ga Dubrovčani u jednom dokumentu

---

¹ <https://boljabosna.com/bih/osmanski-upadi-i-osvajanje-kraljevine-bosne/> (04.03.2022.)

² <http://bosanskiaksamluk.com/isabegisakovic/> (04.03.2022.)

nazvaše, gospodaru Bosne.³ Ova sintagma nam ukazuje na veličinu njegove ličnosti, kao i na poštovanje, te uvažavanje koje je stekao među ljudima svojim životnim djelima po kojima je bio prepoznatljiv širom Balkana. Osim Sarajeva, svojim vakufima obogatio je i Skoplje, grad koji i dan-danas uživa u raznim ljepotama i dobrima iz tog perioda jer Isa-begovi vakufi zaista nemaju rok trajanja, njihova vrijednost je vječna. Upravo zbog toga se za vakufe vrlo često koristi termin „trajno dobro“. Pored Sarajeva, smatra se osnivačem i još jednog, nama dobro poznatog srbijanskog grada, Novog Pazara. Temelje tog grada započinje 1461. godine⁴, izgradnjom vojnog logora i to na prostoru koji je bio na udarnoj liniji osmanlijskih osvajanja. Osim logora, ostaje upamćen po izgradnji hamama, koji se još uvijek koristi kao banja, te džamije koja je nažalost porušena nakon Prvog svjetskog rata.⁵ Dakle, djelovao je i na drugim dijelovima Balkana, ali je ipak ostao upamćen po kako ga u jednoj od svojih vakufnama nazva „cvijetu među gradovima“.

Svojim dolaskom na vlast, veoma dobro osmišljeno, najprije započinje realizaciju jednog od svojih ciljeva – širenje islama među ljudima, te podizanje svijesti o vjeri u jednog Boga. Sa izgradnjom Sarajeva poče u blizini tada veoma poznate i historijski značajne tvrđave Hodidjed, koju većina historičara smatra današnjom Bijelom tabijom. Sagrađnjom teki-je, imareta i musafirhane na Bentbaši, pridobija zahvalnost i pažnju sufija. Sufije su bile sljedbenici mistično-asketskog smjera u islamu, to jeste muslimanski mistici, koji teže ka visokim spoznajama o Bogu.⁶ Iako su ti objekti sagrađeni prvenstveno kao poklon sufijama, naravno bili su na usluzi svima, bez obzira na identitet, naciju i religiju. Tako je upravo ta musafirhana predstavljala besplatno konačište, kako za siromašne, tako i za putnike, učenike, radnike te za svakoga ko je bio u potrebi. Kako bi uspio podmiriti sve novonastale troškove, a njegovi planovi napredovali

---

³ <https://www.academia.edu/17893838/Kraji%C5%A1e-isa-beg-seminaraski> (04.03.2022.)

⁴ <https://www.aa.com.tr/ba/balkan/novi-pazar-obilježava-559-godina-od-osnivanja-prvi-put-bez-javnih-skupova-i-manifestacija-zbog-koronavirusa/1811703> (04.03.2022.)

⁵ <https://balkans.aljazeera.net teme/2017/3/12/isa-beg-ishakovic-vojskovoda-koji-je-osnovao-sarajevo-skoplje-novi-pazar> (04.03.2022.)

⁶ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=58661> (04.03.2022.)

baš kao što je zamislio, otvara niz trgovina.⁷ Glavno jezgro trgovanja predstavljala je Bašçaršija, te se prostor od Bentbaše do Bašçaršije sve do 1526. godine naziva Isa-begovom mahalom.⁸ Nakon veoma kratkog perioda, zahvaljujući aktiviranju trgovačkih lanaca, Sarajevo doživljava nezapamćen privredni razvoj. Većina stanovništva, uvidjevši kakav je to Isa-beg čovjek te kakve su njegove namjere, prihvata islam kao svoju religiju, a Isa-bega počeše smatrati svojim vladarom, te mu pružiše podršku, što mu još više dade motivaciju za daljim napredovanjem.

Bašçaršiju, kao već dosta razvijenu gradsku četvrt, odluči dodatno obogatiti velikim brojem dućana, kako bi se trgovina, naročito turskom robom, dodatno unaprijedila u cilju razvoja grada. Turska kultura i tradicija su imale jako značajan utjecaj na ovo područje, da čak i danas, šest stoljeća od dolaska Osmanlija u Sarajevo, na čaršiji imamo mogućnost kupovine mnoštva turske robe, a u zadnje vrijeme nerijetko primjećujemo i prodaju tradicionalnih turskih jela, naročito ljeti, za vrijeme turističke sezone. Također, u samom srcu čaršije, Isa-beg odluči izgraditi poznati Kolobara han, koji se se i dan-danas, nakon mnogobrojnih napada, te potpunog rušenja 1935. godine, nalazi na istom mjestu, ispunjen posebnim dražima koje tajnovito čuva od očiju stranaca. Ovaj han služio je kao karavan-saraj, te je pored smještaja gostiju nudio i smještaj trgovačke robe i konja. Bio je to veliki han sa četrdeset soba, koji je na noćenje mogao primiti 400 osoba i 35 konja.⁹ Danas se unutrašnjost hana koristi kao restoran sa ljetnom baštom gdje se može popiti tradicionalna bosanska kafa, dok vanjske zidove čine trgovačke radnje. Iako Isa-beg stotinama godina ranije, naredi da se njegovi vakufi ne mogu pokloniti, niti prodati, kao ni preći u nečije vlasništvo, većina današnjih čaršijskih objekata pod privatnim su vlasništvom. Islamska zajednica, kao jedini nasljednik vakufa, dugi niz godina pokušava vratiti određene objekte te obnoviti Isa-begov vakuf, upravo zbog toga što Isa-beg u svojim vakufnamama također navodi kako sve vakufe ostavlja u javne svrhe kako bi dugi niz godina služili svim građanima Sarajeva. Ova strana Miljacke, bila je prepoznatljiva kao centar trgovine i privrede, međutim ni ona druga strana na kojoj se nalazio Isa-begov dvor, nije zanemariva. Na samoj Miljacki nedaleko od Bentbaše, nalazi se još

---

⁷ <http://bosanskiaksamluk.com/isabegisakovic/> (04.03.2022.)

⁸ https://www.youtube.com/watch?v=2P-MR_5p2rQ (04.03.2022.)

⁹ <https://sarajevo.travel/ba/sta-raditi/kolobara-han/305> (04.03.2022.)

jedna veoma bitna Isa-begova gradnja. To su bili mlinovi, koji su na čelu sa mlinarom Josipom Lihtengerom, puna četiri stoljeća redovno snabdijevali građane brašnom.¹⁰ To je još jedan od pokazatelja koliko pažnju je Isa-beg pridavao građanima, te koliko je zapravo bio posvećen ovome gradu.

Propagirajući islam među narodom, Isa-beg odluči sagraditi prvo muslimansko naselje u Sarajevu. Careva džamija, najpoznatiji sarajevski vakuf, bi u samom centru novonastale mahale. Kako mahala, tako i džamija, izgrađene su čak prije 1462. godine.¹¹ Džamija, kao utočište i mjesto za molitvu svih muslimana, bijaše u neposrednoj blizini Isa-begovog dvora te je pokloni osvajaču Mehmedu II El-Fatihu prilikom njegovog dolaska u cilju osvajanja Bosne, kada ona dobija naziv "Careva". Džamija i dan-danas nosi isti naziv, međutim, njene dimenzije i sam izgled, naravno, vremenom su u potpunosti izmijenjeni, kao što je slučaj i sa hamamom, kojeg Isa-beg izgradi uz džamiju. Hamam se i danas nalazi na istom mjestu, međutim, u funkciji hotela sa autentičnim prizorima u samoj unutrašnjosti. Glavni motiv za sagradnju prvobitnog objekta, bi važnost čistoće u islamu. Zapravo, čovjek bez čistoće uopće ne može biti musliman, jer je molitva temelj islama, a uslov molitve je čistoća.¹² Korištenje hamama bilo je u potpunosti besplatno, te odvojeno za muškarce, žene, te nešto kasnije i jevreje. Odras veoma velikog značaja, kojeg je Isa-beg posvećivao čistoći, te blagodatima vode, jeste sagradnja prvog sarajevskog vodovoda 1461. godine. Zahvaljujući pomoći brojnih građana, vodovod je veoma brzo počeo sa radom i to bi prvi vodovod u Evropi. Brojne česme, građene po mahalama, džamijskim haremima, kućnim avlijama, pred čijom ljepotom čovjek ostaje zadivljen, davale su gradu poseban čar.¹³ Da bi se privredni i vjerski život, koji je već tada bio na visokom nivou, još više osnažio i poboljšao, Isa-beg gradi Carevu ćupriju, kojom poveza Carevu mahalalu na lijevoj i Kolobara han na desnoj obali Miljacke. Ona je predstavljala jednu od najkorisnijih poveznica Sarajeva, sve do okupacije Austro-Ugarske kada je stara ćuprija srušena. Međutim, čežnjom za obnovom Isa-begove arhitekture, izgrađen je novi betonski most 1897., dvadesetak metara uzvodno od prvobitne

---

¹⁰ <https://radiosarajevo.ba/metromahala/teme/kad-ja-podoh-znate-li-pricu-o-sarajevskoj-bentbasi/232495> (04.03.2022.)

¹¹ <http://bosanskiaksamluk.com/isabegisakovic/> (04.03.2022.)

¹² <https://www.pozivistine.com/velika-vaznost-cistoce-u-islam/> (04.03.2022.)

¹³ <http://www.viksa.ba/vik/onama/1> (04.03.2022.)

ćuprije, koji u cilju sjećanja na našeg graditelja Isa-bega, 1992. godine vrati naziv "Careva ćuprija", kako se i dan-danas zove.¹⁴

Sa još mnogo toga, Isa-beg zaduži građane Sarajeva, te kao oporuku, napisa vakufnamu ili kako je mnogi zovu "rodni list Sarajeva", jer svjedoči o postanku ovoga grada. U vakufnami napisanoj u toku februara 1462. godine, Isa-beg navodi sve objekte i imovinu koju ostavlja na korištenje u javne svrhe, te naređuje da se objekti, čiji je on vakif....ne mogu ni prodati ni pokloniti, niti na ma koji način preći u čije puno vlasništvo, nego da vječno ostane onako kako je propisano".¹⁵ Lokacija originalnog dokumenta, koji se smatra najstarijim osmanlijskim dokumentom Bosne nije poznata, ali se vjeran prepis istog može pogledati u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu.

Kakav je to motiv ove ličnosti bio? Šta ga je navelo da imovinu svoje porodice dobijenu od sultana, a zasluženu učešćem u borbama, kako njegovim, tako i učešćem njegovog oca Ishak-bega, prvog bega Bosne¹⁶, te njegove braće, bez ikakvih dilema pokloni u javne svrhe? Pretpostavimo da je motiv bio značaj vakufa u islamu, to jeste određenje da se vakifu dobra djela primaju sve dok oni kojima su data na korištenje, imaju korist od istih, a posmatrajući današnje Sarajevo, prepoznamo brojne ostavštine Isa-bega koje su i dalje u funkciji, od Careve džamije, sve do brojnih baščaršijskih objekata od kojih i dan-danas sarajevski privredni život ima dobit. Da li su prvobitne sumnje Sarajlija prema osvajaču Isa-begu bile neophodne? Šta ih je navelo na tu nesigurnost? Najvjerojatnije da je razlog za to bilo nepoznato porijeklo Ishakovića u vezi kojeg su mišljenja podijeljena. Zasiurno znamo samo to da je Ishak-beg kao oslobođeni rob ušao u redove osmanske vojske, na čijem čelu se nakon veoma kratkog perioda našao sa svojim sinovima, te krenuo u osvajanje Bosne, koja je tada još uvijek bila Kraljevina. Međutim, sve sumnje sa samog početka osvajanja, padaju u sjenu ogromne podrške i zahvalnosti naroda prema Isa-begu, još u doba prvih uspjeha ovoga gazije, koji će njihov grad u potpunosti rekonstruisati i unaprijediti.

---

¹⁴ <https://sarajevo.travel/ba/sta-raditi/careva-cuprija/422> (04.03.2022.)

¹⁵ <https://www.sarajevo.ba/en/article/1212/sarajevo-u-osmanskom-periodu> (04.03.2022.)

¹⁶ <https://dijak.online/isa-beg-ishakovic-unuk-katarine-kosace/> (04.03.2022.)

Zadnje pominjanje Isa-bega nalazimo u dubrovačkom arhivu 8. februara 1470. godine, kao bosanski sandžak-beg.¹⁷ Šta se nakon toga dešava sa našim graditeljem? Niko sasvim pouzdano to ne može reći. Vjeruje se da se njegov život veoma brzo nakon toga okončao u Skoplju, a njegov mezar, nažalost nikada nije u potpunosti definisan, te se također samo prema vjeronanjima smatra da se on nalazi iza mihraba Careve džamije, gdje imamo priliku vidjeti jedan stari, visoki, bijeli nišan bez naznačenog imena. Zapravo, da li je ispravno pridavati veliku pažnju mjestu samog ukopa? Šta ima posebno u tome što će ljudi obilježiti mjesto gdje su nam se kosti prosule i uopće kakve koristi to može imati po život koji je neumitno prošao, a pritom primjećujući da je Isa-beg zasigurno svuda oko nas te da je najbolje djelo od nas za njega, čuvanje njegovih vakufa koje ostavi upravo nama.

Isa-beg u toku svoje vladavine, ni sluteći da će upravo on biti pokretač dugogodišnjeg razvoja šehera, izgradi temelje jednog od najljepših evropskih gradova današnjice, koji mnogi pokušavaše srušiti, ali nikome tako nešto ne pođe za rukom. Sarajevo izgradi u jedan od najljepših gradova Osmanskog Carstva, po čijim građevinama na obalama Miljacke i ostade upamćen. Orijentalni duh, kultura, tradicija, te način života islamske religije i dan-danas su među najprepoznatljivijim motivima Sarajeva. Modernizacija ovoga, sada već veoma razvijenog, glavnog grada naše domovine, niti u jednom trenutku nije isključivala nasljedstvo Isa-bega. Bez čaršije, starogradskih mahala, starih džamija, uskih sokaka, te draži prošlosti, ne bi bilo ni prepoznatljive, sarajevske raskoši i ljepote. Građani Sarajeva će zauvijek pamtiti i biti zahvalni za životno djelo Isa-bega Ishakovića, te u znak zahvalnosti čuvati i njegovati ostavljenu zadužbinu, brinuti se o Sarajevu, onako kao što se on o njemu brinuo, a znamo da je on to radio na njemu svojstven, najbolji i najposvećeniji način.

---

¹⁷ <http://bosanskiaksamluk.com/isabegisakovic/> (04.03.2022.)

Korišteni izvori

- https://www.youtube.com/watch?v=2P-MR_5p2rQ
- <https://sarajevo.travel/ba/sta-raditi/careva-cuprija/422>
- <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=58661>
- <https://bboy-news.info/2020/01/prica-o-isa-begu-ishakovicu-osnivacu-sarajeva/>
- <http://www.sandzakcbs.com/bosnjaci/znamenitelicnosti/isa-beg-ishakovic-oko-1414-1472/>
- <https://www.academia.edu/17893838/Kraji%C5%A1e-isa-beg-seminaraski>
- <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=2114>
- <https://vakuf.ba/bs/tekst/pojam-vakufa/2>
- <https://elkalem.ba/proizvod/vakuf-trajno-dobro/>
- <https://vakuf.ba/bs/tekst/najznamenitiji-vakifi/4>
- <https://historija.info/isa-beg-ishakovic-osnivač-sarajeva/>
- <https://bboy-news.info/2020/01/prica-o-isa-begu-ishakovicu-osnivacu-sarajeva/>
- <https://bosanskiaksamluk.com/isabegisakovic/>
- <https://www.viksa.ba/vik/onama/1>
- <https://sarajevo.travel/ba/sta-raditi/careva-cuprija/422>
- <https://www.sarajevo.ba/en/article/1212/sarajevo-u-osmanskom-periodu>
- <https://dijak.online/isa-beg-ishakovic-unuk-katarine-kosace/>
- <https://sarajevo.travel/ba/sta-raditi/kolobara-han/305>
- <https://radiosarajevo.ba/metromahala teme/kad-ja-podoh-znate-li-pricu-o-sarajevskoj-bentbasi/232495>
- <http://bosanskiaksamluk.com/isabegisakovic/>
- <https://www.pozivistine.com/velika-vaznost-cistoce-u-islam/>

- <https://balkans.aljazeera.net teme/2017/3/12/isa-beg-ishakovic-vojskovo-da-koji-je-osnovao-sarajevo-skoplje-novi-pazar>
- <https://boljabosna.com/bih/osmanski-upadi-i-osvajanje-kraljevine-bosne/>
- <https://www.aa.com.tr/ba/balkan/novi-pazar-obilježava-559-godina-od-osnivanja-prvi-put-bez-javnih-skupova-i-manifestacija-zbog-koronavirusa/1811703>

Lamija Korać
Druga gimnazija Sarajevo
IV-3

UPOZNAJ ISA-BEGA

Uvod

Dolaskom Osmanlija u Bosnu formira se Bosanski sandžak sa središtem u Sarajevu, koje tada postaje „strateško i političko sjedište turskog dijela Bosne“.¹ Najzaslužniji čovjek kojem valja pripisati osnivanje Sarajeva je gazija Isa-beg Ishaković. Svojim djelima je nastojao da od ovog grada načini autentičnu gradsku sredinu, što je i postigao zadovoljivši potrebe svakog segmenta tadašnjeg života, uključujući vjeru, privredu, kulturu i prosvjetu. U godinama koje dolaze, osim dobro znanog vakifa Gazi Husrev-bega, nijedan čovjek se svojim dobročinstvom neće moći mjeriti sa utemeljiteljem „cvijeta među gradovima“.²

U amanet je ostavio objekte koji govore o njegovom doprinosu u oblikovanju kasabe po uzoru na orijentalnu kulturu i način života, što će kasnije doprinijeti tome da Sarajevo izraste u šehar i veliki grad. Njegov lik i djelo su ostavili neizbrisiv trag u historiji Sarajeva ili bolje rečeno, označili su njen začetak.

Stara jezgra grada i sve ono što Sarajevo danas jeste, svjedoči o neprocjenjivom udjelu Isa-begovih zalaganja u izgradnji glavnog grada Bosne i Hercegovine, koji sve duguje svome osnivaču bez čijeg dobročinstva ne bi bilo urbanog razvoja i procvata sarajevskog života.

---

¹ Skarić, V. (1985). *Izabrana djela, knjiga I: Sarajevo i njegova okolica od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*. Sarajevo: Veselin Masleša.

² Imamović E., Tepić I. (1998). *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*. Sarajevo: Bosanski kulturni centar.

Razrada teme

Premda se utjecaj Osmanskog Carstva na prostoru Bosne počeo osjećati već u XIV stoljeću³, on je predstavljao samo površnu slutnju i jedva vidljivu naznaku o nadolazećim dešavanjima koja će iz temelja izmijeniti sliku dotadašnje životne svakodnevnice. Područje Bosne će tek nakon smrti bosanskog kralja i prodorom osmanlijske vojske, pod bajrakom sultana Mehmeda II El-Fatiha (Osvajača) 1463. godine, potpasti pod potpunu vlast Osmanlija, koji osnivanjem Bosanskog sandžaka sa centrom u Sarajevu ispisuju novi list u zamršenoj historiji Balkana, pažljivo potcrtavajući retke koji bilježe prisustvo novih osvajača u malenoj zemlji u srcu ovog poluotoka.

Više od jedne decenije prije ove sudbonosne godine, Osmanlije su već stvorile svoje glavno uporište na isturenom dijelu teritorije kreiranjem upravne jedinice pod nazivom Bosansko krajište, koja se u turskim izvorima spominje kao Vilajet Hodidjed i Vilajet Saray-ovasi (Sarajpolje).⁴ Ovo područje je bilo dio Skopskog krajišta u čije krajišnike se ubrajaju i Ishakovići - rodonačelnik Ishak-beg Ishaković sa svoja tri sina od kojih će se jedan posebno istaći u svojim djelovanjima i ostati upamćen kao osnivač Sarajeva i gazija, veliki Isa-beg Ishaković.⁵ O porijeklu ove porodice se uglavnom spekuliše ali vjeruje se da su Ishakovići bili samo jedni od brojnih koji su po potrebi službe, došli sa drugog kraja Osmanskog Carstva u Bosnu, tu i ostavši.

Skopski krajišnici, pod vodstvom Ishak-bega, već od 1414. godine vrše stalne upade u Bosnu, koji su bili samo jedno od sredstava osmanlijske osvajačke politike, pomoću kojeg se teritorija pripremala za neizbježno osvajanje u nadolazećem periodu.⁶

---

³ Imamović E., Tepić I. (1998). *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*. Sarajevo: Bosanski kulturni centar.

⁴ Imamović E., Tepić I. (1998). *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*. Sarajevo: Bosanski kulturni centar.

⁵ Zlatar, B. (1978). O nekim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću. *Prilozi Institut za istoriju*, Sarajevo, 81-87.

⁶ Skarić, V. (1985). *Izabrana djela, knjiga I: Sarajevo i njegova okolica od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*. Sarajevo: Veselin Masleša.

Ishak-bega je u njegovim vojnim pohodima naslijedio sin Isa-beg:

„Isa-beg je od 1439. godine, sa malim prekidima (1443-1444), bio krajišnik skopskog krajišta. Bosansko krajište, kao prva vojno-administrativna jedinica u Bosni, bilo je organizovano između 1448. i 1451. godine. Ono je zapremalo cijelo Sarajevsko polje i sve okolne planinske predjele koje je obuhvatala i kasnija Sarajevska nahija, a svakako i srednjovjekovna župa Vrhbosna.“⁷

Zauzevši ovo područje, Osmanlije su nastojale raspoloživim sredstvima proširiti svoj utjecaj, dajući do znanja mještanima da se namjeravaju dugo zadržati na novoosvojenoj teritoriji. Svoje naume su sprovodili preko sultanovih namjesnika, odnosno naredbodavaca koji su djelovali unutar određene upravne jedinice, poput Ejaleta i Sandžaka. Od 1464. do 1470. godine Isa-beg je bio sandžak-beg Bosanskog sandžaka, što ga čini drugim sandžak-begom ove jedinice i nosiocem zaslužene titule, uzimajući u obzir da su njegove vojne i osvajačke sposobnosti znatno doprinijele tome da Bosna konačno potpadne pod osmanlijsku vlast.⁸ Namjesništvo Isa-bega je imalo veliki utjecaj i na okolne sile, što se najbolje ogleda u njegovom ophođenju sa dubrovačkim susjedima. Održavao je dobre odnose sa Dubrovčanima, koji su mu često slali poklone i prema njihovim trgovcima vladao se korektno. Štaviše, čak i prije nego su Osmanlije u potpunosti zavladale ovim krajem, Dubrovčani su Isa-bega smatrali „pravim gospodarom Bosne“.⁹

Neprikosnoveni značaj ovog velikog vojskovođe i upravitelja, primarno se ogleda u brojnim zadužbinama koje je poklonio narodu i dao u javno korištenje širom Carstva, ali posebno se ističu objekti nastali u Sarajevu i za Sarajevo, koji su igrali krucijalnu ulogu u urbanizaciji ovog grada:

„Vakufski objekti raznih namjena, u kojima je bio koncentriran sav vjersko-prosvjetni, kulturni i privredni život muslimana, činili su urbane kosture svih gradova.“¹⁰

---

⁷ Zlatar, B. (1978). O nekim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću. *Prilozi Institut za istoriju*, Sarajevo, 81-87.

⁸ Zlatar, B. (1978). O nekim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću. *Prilozi Institut za istoriju*, Sarajevo, 81-87.

⁹ Šabanović, H. (1957). *Bosansko krajište*. Sarajevo: Godišnjak Istorijskog društva BiH.

¹⁰ <https://vakuf.ba/bs/tekst/nastanak-vakufa-u-bih/3> (27.2.2022.)

Kroz instituciju vakufa građeni su objekti koji su bili od koristi narodu ali i Osmanskom Carstvu. Sa vjerskog stajališta, sami čin izdvajanja dijela imetka u svrhu trajnog dobra je pohvalan i bogougodan, čemu svjedoče brojni Kur'anski ajeti i hadisi. Nesebično udjeljivanje koristi onome kome se udjeljuje, ali i onome ko udjeljuje, jer tragovi smrtnika vakifa neće izbljedjeti na ovome svijetu – on će živjeti kroz svoju ostavštinu, a njegova dobra djela, sevapi, bilježiti će se i nakon njegove smrti.

O nastanku prvih sarajevskih objekata, koji su služili javnom dobru, svjedoči pisani dokument, Gazi Isa-begova vakufnama, kojom je jasno definisan način i svrha upravljanja njegovim vakufima “ ...tako da se ne mogu ni prodati ni pokloniti, niti na ma koji način preći u čije puno vlasništvo (mulk), nego da vječno ostane onako kako je (u vakufnami) propisano sve dok Bog ne ostane jedini Gospodar zemlje i svega što je na njoj; On je najbolji nasljednik”.¹¹

Pretočivši svoje vizije o Sarajevu kao razvijenom kulturnom, vjersko-prosvjetnom i privrednom centru života, na samo nekoliko strana hartije Isa-beg je ispisao presudne riječi, koje će kasnije izroditi i oblikovati grad sa obje strane rijeke Miljacke. Te davne 1462. godine,

Isa-beg je posadio sjeme napretka iz kojeg započinje rađanje Sarajeva, mjestašca koje isprva dobija status kasabe, a zatim izrasta u šehar, procvjetavši na koncu u glavni grad Bosne i Hercegovine kakvim ga i danas znamo.

„Malo prije 1462. godine, Ishaković je dao sredstva za izgradnju prvih velikih zgrada na obalama rijeke Miljacke, na mjestu gdje ona iz brdovitog područja na istoku utječe u dolinu.

Među prvim građevinama na južnoj obali rijeke je izgrađen dvor (saraj), koji je služio kao sjedište uprave¹², a prema kojem naziv grada Sarajeva vuče svoje korijenje. Oko tog dvora se izvorno prostiralo polje, pa odatle i potječe naziv “saray-ovasi” ili “saraj-polje” (polje oko dvora), naziv koji Ishaković spominje u svojoj vakufnami, a koji se veoma brzo udomaćio među tamošnjim stanovništvom.

---

¹¹ https://kupdf.net/download/sarajevo-kroz-historiju_5cdc92fce2b6f5ef356db260_pdf (27.2.2022.)

¹² Donia, Robert J. (2006). *Sarajevo : biografija grada*. Sarajevo : Institut za istoriju

Jedna od prvih uvakufljenih građevina bila je današnja Careva džamija, izgrađena 1457. godine po nalogu sultana, a vjeruje se da je baš u njenom haremu ukopan vakif Isa-beg Ishaković.¹³ Upravo je gradnja bogomolja nakon zaposjedanja nove teritorije bila uobičajena pojava tokom osmanlijske vladavine. Džamije su bile simbol osmanlijske vlasti i sultanove moći, koji je prema islamskom shvatanju bio Božiji namjesnik na Zemlji, baš poput svakog čovjeka koji njome hodi. Međutim, sultan je imao sredstva i samim time bio osposobljen da u ime Božije, širi vjeru svoje zemlje, te stoga dužan da gradnjom Božijih kuća stvara prostor za obavljanje molitve kojim bi se koristili budući vjernici.

Ne čudi onda da je Isa-beg među prvim objektima dao izgraditi musafirhanu, a pored nje i tekiju (zaviju) na Bentbaši, na samom ulazu u ovo područje, znatno doprinijevši njegovoj islamizaciji. Musafirhana (ar. musafir - gost, putnik) je služila svim prolaznicima, putnicima-namjernicima i drugim gostima, kao mjesto gdje je bilo moguće dobiti besplatno konačište i hranu do tri dana. Mevlevijska tekija¹⁴ je bila spaljivana, rušena i obnavljana u više navrata, da bi naposljetku bila potpuno srušena 1957. godine. Tekija je služila kao boravište derviša - sljedbenika sufizma, islamskog mysticizma, koji su djelovali kao tumači islamske religije i duhovni odgajatelji. Svojim primjernim vladanjem i obredima obavljanim iz ljubavi, u nastojanju da se umile Bogu, pružali su sliku istinskog vjernika i tako su uspijevali približiti osmanlijsku religiju i kulturu svim posjetiteljima tog kraja.

Prekoputa musafirhane, odnosno tekije, na sjevernoj obali rijeke su izgrađeni mlinovi koji doduše nisu bili dati besplatno na korištenje, ali su i dalje služili svrsi i bili izvor prihoda za finansiranje drugih objekata.

Nizvodno su počele nicati nove građevine i vakufi, prije svega hanovi i dućani davani u zakup.

Isa-beg je uvidio važnost hanova i karavansaraja za trgovinu, pa je tako nastao i Kolobara han, dokumentovano najstariji podignuti han na tlu Bo-

---

¹³ <https://vakuf.ba/bs/tekst/najznamenitiji-vakifi/4> (27.2.2022.)

¹⁴ Derviši ove tekije su pripadali mevlevijskom sufijskom redu. Mevlevije su sljedbenici Dželaluddina Rumija (13. stoljeće), poznatog kao Mevlana, koji bijaše veliki pjesnika i sufijski mistik.

sne i Hercegovine¹⁵, zabilježen kao veleban objekat sa 40 soba, koji je mogao primiti i do 400 gostiju¹⁶, a nudio je opskrbu i okrepljenje musafirima nekoliko dana.

Zahvaljujući ulaganjima osnivača Sarajeva u razvoj gradskog života na obalama Miljacke, što se ogledalo nizom zadužbina, započinje urbanizacija ovog grada i razvoj privrede zanatskog karaktera. Izgradnjom mosta, takozvane Careve ćuprije, povezane su dvije obale Miljacke, omogućivši spajanje ljudi koji su tu živjeli i poslovali, što je pogodovalo njihovoj međusobnoj komunikaciji i razmjeni dobara sa obje strane rijeke.

Stanovnici nekadašnje Vrhbosne, oni koji su bili protjerani u napadima ili su dolazili iz sela i drugih krajeva Bosne, ubrzo su uvidjeli prednosti gradskog života te povlastice koje im se nude u novoj urbanoj sredini, što ih je potaklo da se počnu baviti zanatom i da provedu svoj život u Sarajevu, doprinoseći ekonomskom napretku rastućeg centra, ali i cijeloga Carstva. Prije dolaska Osmanlija, stanovništvo je pretežno privređivalo zajednici baveći se poljoprivredom, što i nije bilo sasvim lako, uzimajući u obzir planinski karakter ovog mjesta. Iako se i za vrijeme osmanske vladavine većina poreza ubirala na osnovu prihoda od zemlje, gradovi su bili okarakterisani nešto drugačijim načinom privređivanja. Gradnjom dućana u Sarajevu, počela se zamjećivati njegova prava gradska struktura i postavljene su osnove budućeg privrednog centra. Sve više je raslo zanimanje ljudi za novi način poslovanja, što ih je ponukalo da se okušaju u novom sektoru privrede:

„U novoj su se varoši bez sumnje odmah nastanile i zanatlije, i to u prvom redu one koje su bile potrebne vojsci i putnicima, kao potkivači, samardžije, ćebedžije, mutabdžije, sarači, nožari, sabljari, mlinari, pekari, mesari, aščije...“¹⁷

Prvi obrtnici i trgovci su kasnije postali mahom najbrojniji sloj gradskog stanovništva, te su se udruživali u esnafe (cehove), vremenom tvoreći okosnicu gradskog načina privređivanja. Formiranjem privrednih objekta-

---

¹⁵ Kreševljaković, H. (1957). *Hanovi i karavansaraji u Bosni i Hercegovini* (Vol. 8).

¹⁶ https://kupdf.net/download/sarajevo-kroz-historiju_5cdc92fce2b6f5ef356db260_pdf (27.2.2022.)

¹⁷ Skarić, V. (1985). *Izabrana djela, knjiga I: Sarajevo i njegova okolica od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*. Sarajevo: Veselin Masleša.

ta, mijenja se dinamika grada, sve više ga zaokružujući u veliku urbanu cjelinu.

U prvim dućanima niče jezgro svih gradskih dešavanja - svima znana čaršija (kasnije Baščaršija), čiji značaj ostaje neprocjenjiv za Sarajevo, kako sa turističkog aspekta, tako i sa aspekta očuvanja kulturno-historijske baštine, koja simbolizira vjeru jednog čovjeka u razvojni potencijal mjesta koje bi bez njegovog doprinosa zjapilo bezličnošću, golo.

Čvrst u svojoj namjeri da od Sarajeva učini istinski grad, kako to jednom velikom vizionaru i doliči, Isa-beg je ulažući u infrastrukturu budućeg šehera, izgradio i prvi sarajevski vodovod (1461. godine¹⁸), obezbijedivši stanovništvu okrepu pitkom vodom. Opštepoznato je da islam pridaje veliki značaj vodi, što potkrepljuju mnogi ajeti koji naglašavaju važnost vode u procesu stvaranja i održanja života. Neizostavan aspekt islamskog života i kulture predstavljalo je čišćenje i kupanje, što se očituje u hadisu posljednjeg Poslanika gdje se kaže: „Čistoća je pola vjere.“¹⁹ Stoga je uobičajena pojava bila gradnja česmi, šadrvana, i hamama (javnih kupatila), kakav je bio i Isa-begov hamam izgrađen tik do Careve džamije.

Iako je Isa-beg ostao prvenstveno upamćen kao osnivač Sarajeva, njegov doprinos drugim gradovima je nemjerljiv. Zaslužan je i za osnivanje Novog Pazara, stvorivši sponu između ova dva grada, čije su se jake veze i prijateljska saradnja održale i do dan-danas. Nikako manje važna nije ni njegova ostavština u Skopju, gdje je također sagradio džamiju, han, hamam²⁰ i druge koristonosne javne objekte, postavivši osnovu i uslove za razvoj tamošnjeg urbanog života. Iz Skopja potječe prvi pisani dokument o vakufljenju knjiga na našim prostorima i to upravo od strane Isa-bega²¹.

Ne umanjujući značaj njegovog djelovanja na području drugih gradova, ipak se pouzdano može tvrditi da je ovaj dobrotvor najviše doprinio napretku sarajevskog života. Svaki izgrađeni objekat naveden u vakufnami se uzima kao simbol začetka modernizacije Sarajeva, a sama vakufnama

---

¹⁸ <http://www.viksa.ba/vik/onama/1> (27.2.2022.)

¹⁹ prenosi imam Muslim

²⁰ https://www.academia.edu/49342393/The_Foundations_of_Isa_Beg_Ishakovic_in_Skopje_Novi_Pazar_and_Sarajevo?pop_sutd=false (27.2.2022.)

²¹ <https://vakuf.ba/assets/files/zbornik-radova-konacna-verzija-19.03.2015.pdf> (27.2.2022.)

predstavlja svojevrsan akt koji svjedoči o osnivanju grada koji nakon pola milenija još uvijek stoji na istim temeljima.

Pored toga što je Sarajevu ostavljeno bogato kulturno-historijsko nasljeđe od neprocjenjivog značaja, svakom pojedincu je u amanet dodijeljena odgovornost i zadatak da baštini lik i djelo ovog velikog dobročinitelja.

Zaključak

Isa-beg Ishaković ostaje upamćen kao gazija koji je hodivši Bosnom čvrsto gazio njeno tlo, utrvši put kojim će nakon njega proći još samo šaćica velikana, a svaki od njih će za svog vakta doprinijeti razvoju života u Bosanskom sandžaku posvećujući posebnu pažnju njegovom glavnom centru. Nijedno unapređivanje ni nadogradnja ne bi bili mogući bez jakih temelja kojima je Isa-beg zadužio sve Sarajlije.

Njegovo ime i dan-danas odzvanja uličicama Baščaršije, ritmično odjekujući u skladu sa kuckanjem čekića po bakru čiji zvuci zaglušuju klotanje vode iz česme oko koje je nahrupila čaršijska svjetina, označivši svojom vrevom da je vrijeme za podnevnu molitvu, dok oko džamije klize prolaznici, netom pazarivši, diveći se monumentalnim građevinama koje vjekovima čvrsto stoje kao tihi svjedoci da svako dobro vječno traje...

Gazi Isa-beg je svoja moralna uvjerenja ispoljio na najplemenitiji način - kroz dobročinstvo i nesebično udjeljivanje, ovjekovječeno institucijom vakufa, što se može smatrati i formom ibadeta (služba Bogu). Slijedeći vlastitu viziju, djelima je pokazao istinsku volju i namjeru za podizanje čvrstih sarajevskih temelja, koji su se očitovali u brojnim arhitektonskim ostvarenjima i njegovom velikodušnom društvenom angažmanu.

Ovaj veliki dobrotvor je sa sobom donio zametak nove religije i novog načina života, ubrzo objeručke prihvaćenog od strane stanovništva. Nepovratno udahnuvši svoga duha u kostur sarajevskih ulica, udario je temelje ovom gradu, razbuktavši vatru napretka koja će u nadolazećim vjekovima zahvatiti sve sfere urbanog života.

Prisustvo njegovog lika i djela imat će neosporiv značaj i ulogu u izgradnji identiteta budućih naraštaja na ovom prostoru, pa tako i nas samih.

Literatura

- Skarić, V. (1985). Izabrana djela, knjiga I: Sarajevo i njegova okolica od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije. Sarajevo: Veselin Masleša.
- Imamović E., Tepić I. (1998). Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata. Sarajevo: Bosanski kulturni centar.
- Zlatar, B. (1978). O nekim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću. Prilozi Institut za istoriju, Sarajevo, 81-87.
- Kreševljaković, H. (1957). Hanovi i karavansaraji u Bosni i Hercegovini (Vol. 8).
- <https://pdfcoffee.com/043-hazim-sabanovic-pdf-free.html>
- <https://vakuf.ba/bs/tekst/nastanak-vakufa-u-bih/3>
- https://kupdf.net/download/sarajevo-kroz-historiju_5cdc92fce2b-6f5ef356db260_pdf
- <https://digital.bgs.ba/sarajevo-biografija-grad-a-robert-j-donia/>
- <https://vakuf.ba/bs/tekst/najznamenitiji-vakifi/4>
- <http://www.infobiro.ba/article/843892>
- <http://www.viksa.ba/vik/onama/1>
- https://www.academia.edu/49342393/The_Foundations_of_Isa_Beg_Ishakovic_in_Skopje_Novi_Pazar_and_Sarajevo?pop_sutd=false
- <https://vakuf.ba/assets/files/zbornik-radova-konacna-verzija-19.03.2015.pdf>

Lejla Kujraković
Druga Gimnazija Sarajevo

I-4

UPOZNAJ ISA-BEGA

Isa-beg Ishaković bio je sin Ishak-bega, prvog bega Bosne čija se porodica po potrebi i službi doselila iz drugog kraja Osmanskog Carstva u Bosnu. Bio je veliki vojskovođa, vizionar i vakif. Njegovim zadužbinama na obalama Miljacke započelo je urbano formiranje današnjeg Sarajeva. Zato ga sa pravom možemo nazvati osnivačem Sarajeva. Dugo će on ostati prisutan u sjećanjima svih onih koji znaju za njegova djela i njihovu važnost. Podigao je više zadužbina širom Osmanskog Carstva ali će ostati zapamćen po objektima na obalama rijeke Miljacke, te kao utemeljitelj jednog od najljepših gradova na Balkanu. Dolaskom Turaka nastaju mnoge krupne promjene u Bosni, odnosno ona doživljava svoj stalni uspon. Ishak-beg Ishaković bio je krajišnik Skopskog krajišta. U maju 1414.godine dolazi u Bosnu a njegova porodica igra veliku ulogu u historiji Bosne, Novog Pazara i Skoplja. Oni su svoje prezime ugradili u temelje Osmanskog Carstva. Ishak-beg je imao tri sina: Isa-bega, Baraka i Eseb Alija.

Isa-beg je bosanski namjesnik koji nasljeđuje oca. Prije dolaska u Bosnu bio je utemeljitelj Novog Pazara i Skoplja. Pod njegovim zapovjedništvom, uz pomoć njegovih vojvoda Ahmeda i Ismaila, osmanska vojska je bila jako uspješna. Osmanlije tada na bosanskom tlu osnivaju prvu upravnu jedinicu, Bosansko krajište. Na čelu tog krajišta dolazi Isa-beg Ishaković, veliki vojskovođa kojem je sultan povjerio upravu ove zemlje. U prvom Isa-begovom popisu, Bosansko krajište se naziva Vilajet Hodi-djed i Vilajet Saraj-ovasi (polje oko dvora). Iz popisa se vidi da je krajište obuhvatalo cijelo Sarajevsko polje sa okolnim predjelima, odnosno srednjovjekovnu Vrhbosnu, te da su sela na tom prostoru uglavnom bila slabo naseljena. U to doba tu se nalazilo malo naselje koje se u popisu spominje kao Trgovište ili Nautornik, jer se u njemu pazarni dan održavao utorkom.

To naselje nije bilo naročito značajno izvan svog regionalnog okvira. U Isa-begovoj vakufnami (darovno pismo) to naselje naziva se Stara Varoš. Osmanlije sa svojim dolaskom donose novu vjeru: islam, koji čini bitnu historijsku odrednicu Bosne i Bošnjaka. Stanovništvo novu vjeru prihvata u velikom broju. Bio je veliki vizionar te svoje planove počinje sprovoditi u djelo. Među prvim građevinama, na južnoj strani Miljacke gradi dvor (Saraj - po kome je Sarajevo dobilo ime) koji je služio kao sjedište uprave. Nekada se taj cijeli kraj zvao Begluk po Begluk-saraju. U čast sultana Mehmeda Fatiha 1457.godine gradi džamiju (Careva džamija). Džamija je bila mjesto zajedničke molitve ali i javno sastajalište gdje su se raspravljala i rješavala pitanja koja se tiču datog muslimanskog džemata kao cjeline. Danas Careva džamija zasigurno predstavlja jedan od najimpozantnijih i najvrednijih objekata graditeljskog naslijeđa ovog prostora, koja skriva historiju našega grada.

Smatrajući zemljište oko sela Brodca koje se nalazilo na Bentbaši a protezalo se do Bašćaršije, najpogodnijim za osnivanje grada, Isa-beg to zemljište oduzima vlasnicima a u zamjenu im daje zemlju u selu Vrančić u Hrasnici. Tu gradi tekiju (derviška kuća) i musafirhanu (kuća za putnike namjernike). To je bila prva i najstarija musafirhana u Bosni. Ove zgrade su služile kao konačište siromašnim muslimanima, učenicima, ratnicima i putnicima namjernicima. Prema njihovom opisu u vakufnami sastavljene su od tri kuće, jedne štale i dvorišta. Svi gosti imali su pravo da tu spavaju tri noći besplatno, te su za to vrijeme imali besplatnu hranu ujutro i navečer. Višak hrane se dijelio siromašnoj djeci u gradu Sarajevu. Dakle u prvom redu musafirhana i tekija su bile u službi konačišta i javne kuhinje. Formira se novo naselje oko tekije do Bašćaršije koje je nazvano Isa-begova mahala. Isa-begova musafirhana i tekija obnavljane su više puta tokom historije. Obzirom na povoljan geografski položaj, odnosno činjenicu da su se tu ukrštali putevi sa svih strana, gradi han (Kolobara) sa mnogim dućanima. Njegovom gradnjom, Isa-beg postavlja osnovu privrednog centra, a sagrađivši most preko Miljacke (Careva ćuprija) povezuje naselja okolo Careve džamije sa novim privrednim centrom na drugoj obali (Bašćaršija). Hanovi su bili značajne ne samo privredne nego i društvene ustanove. Osim što su služili trgovini, obrtu i saobraćaju, hanovi su u svakoj čaršiji bili sjedišta političkog života i okupljanja. Bez čaršije nema kasabe i grada, a na drugoj strani, čaršija bez hana nije bila čaršija. Dakle, Isa-begov han

bio je značajan za urbani razvoj i fizionomiju grada. U prizemlju hana bile su štale za konje i skladište, a na spratu su bile sobe za smještaj putnika. Imao je četrdeset soba, a u štalama se moglo smjestiti trideset pet konja. Oko Kolobara hana i prvih dućana, niknula je Baščaršija. Njegov nesalomljiv duh i upornost ga vode dalje, te uzvodno na Miljacki gradi branu (na turskom bent/ po tome je taj kraj prozvan Bentbaša) sa devet mlino-va gdje se mljelo brašno, te mlin na potoku Koševi. Zatim gradi hamam (tursko javno kupalište) i vodovod. Isa-begov hamam je nastariji hamam u Bosni i Hercegovini. Velika pažnja se poklanjala ličnoj higijeni, pa je hamam spadao u omiljeni objekat u čaršiji. Boravak u hamamu nije se naplaćivao. Bilo je određeno koje dane i sate su ga koristili muškarci, a koje žene. Muškarci su obično u jutanjim satima išli u hamam, a žene kada završe kućne poslove. Kada bi žene bile tu, obično bi vješale svoju odjeću na vrata kao upozorenje muškarcima da ne prilaze. Postoji više narodnih pjesama koje svjedoče o takvim ženskim posjetama hamamu: "hvalila se Šarića kaduna/ u hamamu među kadunama..."¹ Dakle, hamam je bio prilika za ženska druženja. Proglašen je nacionalnim spomenikom 2004. godine. Careva džamija i hamam su bili nekoliko puta rušeni i popravljani. Danas je hamam pretvoren u hotel nazvan: Isa-Begov Hamam hotel. Isa-beg gradi jedan dugi trgovački centar - Bezistan u kojem su se nizali dućani sa obje strane ravnog prolaza. U dućanima u ovom bezistanu se uglavnom prodavala roba uvezena iz drugih dijelova carstva. Zahvaljujući njemu, Sarajevo u to doba postaje urbana zajednica i jedan od najljepših gradova na balkanu. Sve to privlači stanovništvo i Sarajevo se razvija u ekonomski, privredni, vjerski i administrativno-politički centar. U novoj su se varoši odmah nastanile zanatlije i to u prvom redu one koje su bile potrebne vojsci i putnicima: samardžije, sarači, sabljari, nožari, mlinari, pekari, aščije itd. I danas se po imenima ulica poznaje raspored nekih od tih zanata. Bila je to mješovita varoš jer je bilo i domaćeg stanovništva a i onih koji su se tu doselili iz dalekih krajeva Osmanskog Carstva. Isa-beg je imenovan za bosanskog sandžak-bega, što je bila dužnost koja mu je, s obzirom na njegovu dotadašnju ulogu, po svemu i pripadala. Sjedište Bosanskog sandžaka postaje Sarajevo. Imao je dobre odnose sa Dubrovčanima. U raznim prilikama su se međusobno darivali, a on je uvijek bio korektan prema dubrovačkim trgovcima. Oni ga u svojim knjigama spominju

---

¹ *Historija Bošnjaka*, Mustafa Imamović, str.197.

kao gospodara Bosne. U Dubrovačkom arhivu postoje dokumenti gdje se 1470.godine spominje Isa-beg Ishakovć. Jednom prilikom je posjetio Dubrovnik (august 1452.godine). Čak su mu Dubrovčani, uz njegovu molbu, kada je bio bolestan, slali svoje doktore od kojih je jedan bio posebno drag Isa-begu. To sve govori o povjerenju i poštovanju koje je Isa-beg uživao.

Širio je islamsku kulturu i vjeru. U ono doba promovisao je ljudsku dobrobit, bez traženja bilo čega zauzvrat. Njegova ljubav prema ljudima i razumijevanje potreba naroda krasili su njegov lik. Bio je izuzetno sposoban, veliki vakif koji je svoju imovinu ostavio kao zadužbinu na korist generacijama koje su poslije njega došle – nama! Ostati će upamćen po želji da pomogne ljudima, njegovoj jasnoj namjeri da svi imaju koristi od dobara koje je gradio. Njegove građevine su spomenici ljudske dobrote i plemenitosti, tako da se Bosna i Hercegovina i Sarajevo mogu ponositi ovim vakifom. Njegovi vakufi su igrali važnu ulogu u rješavanju kulturnih i komunalnih potreba u gradu. Imali su velikog udjela u kulturnoj i ekonomskoj historiji naše zemlje. On kao osnivač vakufa doprinosi podizanju urbanog kostura grada, a većina građevina koje gradi ima veliku umjetničku vrijednost.

Isa-beg je u zimu 1462.godine uvakufio mlinove na Miljacki, mlin na Koševi i zemlju oko mlina, han Kolobaru, Bezistan sa dućanima i više nji-va. Izdavanje ove vakufname, odnosno davanje navedenih objekata u opću korist ustvari označava osnivanje Sarajeva kao grada. Vakufnama je jedan od najstarijih izvora za proučavanje historije Sarajeva. Njome je Isa-beg u ono doba udario osnove budućeg šehera. Napisana je na arapskom jeziku i prvi je dokument takve vrste u Bosni i Hercegovini, a nastala od 1.februara do 2.marta 1462.godine (džumadel-ula 866.godine po hidžri) pa se tako kao dan osnivanja Sarajeva uzima 1.februar.

Nažalost, neki objekti Isa-begovog vakufa su uništeni kroz historiju ali Careva džamija i hamam koji se nalazi uz nju dio su Sarajevske gradske jezgre. Sve što je uradio je veoma važno za našu domovinu a način na koji je to uradio pokazuje da je bilo važno i za njega. Veliki dobrotvor, svoj život posvetio je izgradnji dobara koja će se generacijama poslije njega koristiti. Njegova nesebičnost ostavila je mnoge bez riječi, pa i mene. Iz njegovog primjera možemo izvući pouku da misija svakog od nas treba biti - pomaganje drugima, da su materijalna dobra neophodna za život. Slijedeći primjer ovog velikana, shodno našim mogućnostima, trebamo

nesebično pomagati i biti od onih koji će drugima učiniti život ljepšim i lakšim. Jer znamo da niko od nas ništa neće ponijeti sa sobom kada pođe na put bez povratka. A znao je to i Isa-beg.

U duhu tadašnje tradicije, po ugledu na Isa-bega Ishakovća, u Sarajevu danas postoji Narodna kuhinja koja je na usluzi onima koji su u potrebi. Zatim su tu i dječiji domovi za nezbrinutu djecu. Također imamo pojavu izgradnje hajr-česmi koje su na korist stanovništvu.

Isa-beg je imao tri sina: Muhameda, Mehmed-bega i Ali-bega. Muhamed, najstariji sin bio je prvi nadzornik očeva vakufa. Mehmed-beg, koga su zvali Čelebi razvio je srednjovjekovno naselje Rogaticu koje je po njemu nazvano Čelebi Pazar. Poput oca, podigao je više zadužbina. Treći sin Ali-beg, zamijenio je brata Mehmed-bega na položaju kada je ovaj otišao na dužnost bosanskog sandžakbega. Dakle, i sinovi su slijedili očev primjer.

Potruga za istinom o prošlosti Bosne i Hercegovine i našeg Sarajeva dovela me je do nekih podataka koji su me zadivili. Isa-beg Ishaković je bio filantrop, kako bi mi to danas rekli, kome je opće dobro bila primarna misija, pomoć narodu i svima onima kojima je pomoć bila potrebna. Uvijek je radio ono u šta je vjerovao, a to je da će Sarajevo jednog dana postati grad neizmjerne ljepote kome će se svi diviti. Danas Isa-bega spominjemo sa velikim poštovanjem i divljenjem zbog njegovih djela koja imaju veliku ulogu u historiji naše zemlje. Njegovo ime je ugrađeno u temelje Sarajeva. Otvorio je put mnogima da nastave sa gradnjom započetog grada i da čine dobra djela. A sve ono što nam je ostavio u amanet mi trebamo čuvati i brinuti se o tome. Bez obzira na sve što se dešavalo poslije njega i na sve one koji su svojim djelima željeli da se ugledaju na Isa-bega Ishakovića, on će ostati posebno upamćen kao osnivač grada Sarajeva, po viziji koju je imao i sprovodio u djelo, po tome kako je Sarajevo u jednoj od svojih vakufnama nazvao "cvijet među gradovima"² jer ono to zaista i jeste.

---

² *Izabrana djela (Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*, Vladislav Skarić, 56.str., fusnota br. 36.

Literatura koja je korištena za pisanje eseja:

- *Historija Bošnjaka*, Mustafa Imamović, Bošnjačka zajednica kulture, Izdavačko preduzeće "Preporod" Sarajevo, 1997.godina;
- *Sarajevo - Biografija grada*, Robert J.Donia, Institut za istoriju, Sarajevo, 2006.godina;
- *Bosna i Hercegovina, od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Bosanski kulturni centar, Sarajevo, 1998.godina;
- *Musafirhana i tekija Isa-bega Ishakovća u Sarajevu*, Mehmed Mujezinović;
- *Izabrana djela - Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*, Vladislav Skarić; Biblioteka kulturno nasljeđe, 1937.godina;
- *O nekim Muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, Mr.Behija Zlatar.

Luan Šparavalo
Druga Gimnazija Sarajevo
III-3

UPOZNAJ ISA-BEG ISHAKOVIĆA

L ikovi historijske bitnosti postaju nakon svoje smrti, reference, idoli, limitovi, ništa više od simbolizma savremenog društva koje iskorištava njihovu ličnost. Karakter koji je dat ovim figurama, razmatranje njihove duše i najprivatnijih misli nije historija, jer nije moguće bez dokaza tvrditi da su te figure radile po određenim željama, motivima, teško održanim stavovima. Da se primijetiti da mnogobrojni nacionalni ili lokalni heroji poput Vercingetorix-a u Francuskoj, Alexandra Nevsky-a u Rusiji su prekriveni gustim slojem romantizacije što se tiče njihovih razloga. Moguće je spoznati ljude, davno umrle po preostaloj baštini, konkretnim posljedicama njihovog rada; razumijevajući kontekst u kojemu se živjelo, osobine vremenskog perioda na geograskom prostoru kada su se ti činovi izveli. Poduzeća ovog tipa su esencijalna. Početkom matranja tematika mora biti odvojena od njene savremene bitnosti. Vanjske sile, to jeste, dogme, ekonomsko i političko stanje okružja su bitnije od unutrašnjih razmišljanja spomenute figure. Generalna romantizacija je vrlo popularna u svim europskim državama, nalazi se u svim kulturama; nije ni čudno da se tome slično nalazi u Bosni i Hercegovini; primijenjujući se na predosmanlijske heroje, likove tokom turske administracije i mnoge druge. Heroizmi mnogih likova, ponos koji im je pridat su u većini slučajeva naknadne karakteristike koje nisu utjecale u njihovom životu, ako su uopće posjedovali takve osobine, a u ovom procesu romantizacije nestaje ili je zaboravljen istinito utjecajni prostor. Poznati figuru koja diše i pati, ne kao simbol, nego čovjeka, se osnuje na prepoznavanju činjenica, disekciju mita, naglašavanju istinitih događaja i političkih ambicija kako bi se osvrnuli tezi: *“Ko je bio čovjek, Isa-Beg Ishaković?”*.

Hodajući po gradskim ulicama, spuštenih krovova i zamagljenih prozora usađeni u ostarijele fasade, otpalu farbu, primjetio sam Austro-Ugarske cigle redane po kamenim ulicama, nisko spuštene zgrade, stari centar gdje miris jesenjeg drveća, njegovog zlatnog lišća njiše preko džamija i turskog centra. Daleko Miljacka teško žubori, a ere, miris zemlje u kojoj pluta krv i željezo, zviždi uz vjetar. Pitam se, zatvoren u kafani, koji je razlog ovome. Kakvi putevi, vijugajući među dolinama i planinama prave Sarajevo epicentrom ovih sila od kojih su ostala samo sjećanja i istruli dusi? Poznate su mi stare zgrade, zaboravljene ulice, nestali kompleksi lokala, komunalnih banja; no uz šuštanje, suhe glasine, čujem nešto svoje, nešto naše. Zašto si i ti taj pjev mogao slušati Isa-beže; koje su tebe žute stranice vodile na moj put?

Kontekst rane osmanlijske Bosne

Pjev historije nije jasan svima, tome služe vlade, ljudi kojima je dužnost slušati strujanje i prepoznati gdje sagraditi branu. Bosna je služila Osmanlijama; prepoznali su u njoj teritorij za kontrolirati, za buduću vojnu ekspanziju. Vanjski kontekst prostora čije političko-ekonomske institucije su prešle u dužnosti Isa-bega je oblikovao njegove opcije. Preko Panonije se nalazi Ugarska, dalje zemlja Austrije, bogatstvo kontinentalnog tržišta kasnog europskog srednjeg vijeka. Osmanlijske ambicije su osnovane u Carigradu. Karte prostrate po stolovima, pisma razbacana u hodnicima sultanske palače, mucanje vezira i tamni pogled janjičara, sve skupljeno po elegantnim sobama i briljantima, careve ambicije su determinirale svrhu Bosne prije Isa-bega, te mu je krajnji autoritet dodijelio posao. Kako bi se razumijelo kako su glasine europskih monarha dostigle do vrata najslavnijeg vladara, kontekst balkanskog prostora kroz oči sultana je bitan.

Bosna je bila krajiška provincija osmanlijske vlade. Političke ambicije za cijelokupnu Bosnu su se fokusirale na proširenje sultanske moći u Rumunskim kneževinama, Beogradu, Hrvatskim Banovinama, Ugarskoj Kraljevini. Pozicija Bosne kao centar za projekciju ekonomskog i vojnog utjecaja osmanske vladavine u vanjskim teritorijima. Samom ovom cilju služi reorganizacija bosanskog područja po novim strukturama i sistemima, kako najdalje tačke carstva bi bile sigurne, dopuštale dalje invazije. Pripitomiti feudalne veze okupirane kraljevine, ugasiti snove dinastije starih plemića i preusmjeriti monetarnu infrastrukturu prostora je sastavni

dio ovih ambicija. Kada su novi gospodari jahali po Bosni, šta su mislili kada im je pogled skrenuo na dvorove, privatne vojske, destabilizirajuće snage novog prostora? Nastanak turske administracije Bosne je cijelokupno usredočen na ove vanjske faktore i nestanak unutarnjih destabilizirajućih entiteta bilo to kroz njihov nestanak ili vezanje njihovih interesa za novu vladu:

“Ovakvu politiku je vodila druga bosanska vlastela...vidljivo je da je jedan manji broj naselja i u vrijeme sastavljanja popisa bio u vlasti svojih starih gospodara koji su turcima plaćali...”¹

Osmanlijski novi poredak bosanske vlade je podigao poreze, demilitarizirao feudalne gospodare i generalno centralizirao aparat oko Skopskog krajišta i Carigrandske vlade. Jedina preostala klasa koja nije, to jeste, čiji ekonomski prihodi nisu bili pod djelomičnom kontrolom osmanske vlade je bila trgovačka, gradska strata stanovništva. Sarajevo je nastalo kao pokušaj stapanja ovog obogaćenog staleža sa kulturološko-administrativnim osobinama Bosanske krajine, te kasnije Bosanskog pašaluka. Kontrola ovog toka novca se izvodila, jer trgovci nisu bili prisiljeni plaćanju poreza spahijama, stvaranjem urbanih prostora i narodnih kongregacija koje bi dovele do obogaćenja okoline, integracije naroda u kulturu i generalne osmanlijske običaje njenog naroda, te indirektno do pruženja novčanih i ljudskih resursa osmanlijskoj vladi.

“Osmanska vlast je urbanizaciju smatrala sastavnim dijelom imperijalne misije islamizacije i civiliziranja osvojenih zemalja...Osmanska vizija urbanog prostora je centralno mjesto...”²

U igri sagradnje pronalazimo figuru Isa-beg Ishakovića kao krajišnika i upravljalca na prostoru Sarajeva. Ne možemo sigurno, bez preispitivanja utvrditi porodično porijeklo Isa-beg Ishakovića dalje od njegovog oca, a ko smo mi, mali ljudi, da sudimo o namjeri ili činu po nečijem porijeklu? Istina je da je svaki od nas formiran prostorom, bližim i daljim, no možemo i sami sebe iskovati; u svojim manirima i metodama poduzeća. Da to učinimo, kako da iko bude svoj, ako pripada svom ocu, da svaki otac svome; da na kraju svi pripadamo i dugujemo svoj loj i znoj čovjeku koji je umro

---

¹ <https://www.academia.edu/17893838/Kraji%C5%A1e-isa-beg-seminaraski>

² Robert J. Donia, *Sarajevo: biografija grada*

i čije su kosti postale prah? Porodica je irelevantna jer je čovjek u poziciji definiran svojim potrebama i dužnostima koje prelaze njenom upravom. Prisjetite se Dvojnika ili Zena u svojim romanima. Ti likovi smatraju svoj posao sekundarnim svakodnevnim ludarijama po kafanama i poštenim restoranima, te njihov karakter i porijeklo definira samog lika, no dopustite da vas usmjerim bilo kojem birokrati, komandantu. Dužnost i posao ne definira njihovu ljudskost, nego postupci kojima je on izvršen; jer čemu ova zgrada za operu ako je ofarbana krvlju; kojim ću povodom poštovati čovjeka koji je iz mnogo prilika izabrao onu kojom će uprljati batone svojih vojnika? Isa-beg je bio dobrotvorac u svojim mjerama za integrisanje trgovačko-urbane klase u osmanlijsko društvo; njega se prisjećamo zbog takvih djela koja se rasipaju svakim korakom po Sarajevu. Kakvo je to Sarajevo sagrađeno u datom kontekstu, kako nam ono prikazuje Isa-bega?

Nije lagano, no sigurno nije šarmantno nabrajati, razgledati promjene historije. Sjedim savijen i čitam, maštam o mirisu bijelog kamena i grubim riječima prvih radnika na obali Miljacke; ono što se meni čini intrigantan balet na pozornici, odvijanje interesa uz šljast prošlosti se može mnogima činiti kao jednostavno nabranje. Nemoguće je izraziti emocije koje duboko rove u duši, jer njih priziva fizički osjećaj. Kao što je Dostojevski opisao samo nos i oči svojih likova, njihove štapove za hodanje, tako moram i ja vam prenijeti ranu osmansku Bosnu opisom Isa-begovog Sarajeva.

Ono je ogledalo tog prostora, kroz aleje i mahale prolaze takvi vjetrovi koje riječi ne mogu prigrabiti prije nego što nestanu između prozora i mokrog veša. Mi nismo vladari nego taj isti urbani narod te se može spoznati karakter dalekog vladara samo iz perspektive građanina, šućući se alejama starog Sarajeva.

Hodajući, smireno, uz puteve Isa-begovog Sarajeva, primijetih mnogo toga što sam vidio u knjigama, na maketama. Uz Miljacku, čiji je tok brz i hladan, vijuga grad. Niski krovovi redani po mahalama, skućene kocke iz kojih prodire razgovor i smijeh. Mali sam čovjek, u svojim mislima maštam. Dugo sam gledao tok vode u koritu, a preko nje stoji most Careve ćuprije koji se elegantno savija preko vode, njegovo kamenje stoji ravno i nepomićno pod mojim nogama. Vidim guste redove niskih kuća a preko njih najviši minareti zovu na ezan, zvuk koji me prisjeća na najtoplije dane augusta. Pred mojim niskim pogledom mogu spoznati autoritet sultana

kao kalifa, moć i grandioznost islama kao institucija Osmanskog Carstva. Visoki bakreni krov se sjaji sunčano crven, a vidim po njegovim rebrima prve znakove smirujuće zelene boje. Ulice kojima kročim su čiste zbog vodovoda, a po njima mi se pridružuju čisti ljudi koji izlaze iz hamama, mirišu na sapun i toplu vodu. U ovom gradu se ne bojim bolesti jer ne osjetim smrad niti prljavštinu koju su isprali ljudi čije su kuće oslobađajuće sjajne. Oko mene je trčkanje ljudi, vika i prodaja Bezistana i Baščaršije, zveckanje metala. Umorni putnici izlaze is karavan-saraja upućeni prema kupovini i mirsu hrane prekrivenim govorima i prepirkama ljudi. Driven krovovi u sebi sadrže svakave ljude koji se opušteno smiju i barataju riječima. Kakav god bio čovjek koji je ovo sagradio, vakufe napravio, bili mu snovi tmurni ili ljubazni, on je ovo sagradio. Prostor ne bazdi na sram niti krv, nego na ljude skupljene po svojim komšilucima. Zbog podijele grada znam gdje živim, iako bez zidina u srcu grada sam siguran i Bezstidan uz fasade azurne boje. Pitati ću jednog čovjeka: “Ko nam je dao ovako lijepe zgrade, da budemo bogati, čisti, svoji i sposobni?” – “Isa-beg!”

Sada hodam po Sarajevu, pitam se dok mi kaput maše na vjetru: “Kakav je duh Sarajeva?”

Duša Sarajlije miriše na tamnu kafu, toz koji se gomila na dnu šolje, cigarete i beskrajno čekanje za tramvaj okružen ljudima koje sam u ovom malom gradu više puta vidio da nismo nikada progovorili. Možda je osnovan iz praktičnih razloga centralizacije, kulturološko-ekonomske integracije recentno osvojenog naroda, ali čemu služi time kritikovati? Bosna je osvojena prije nego što je Isa-beg došao u svoju poziciju, a geografske potrebe Anadolije su još ranije odlučile tok osmanlijskih pohoda. Zar smijemo suditi čovjeku zbog njegove dužnosti ako ona nikoga ne vrijeda? Ne vidim u fasadama, niskom kamenju oko džamija nikakav prezir ka ljudima koji su spustili prvi kamen, napravili prvi nacrt. Mogao je pod sultanovu vlast, raditi kako želi. Karakter ne poznajemo, jer nismo sposobni zaplakati uz prizore pred kojima je on hodao, no možemo prepoznati njegovim metodama da je istinito sposoban čovjek koji je vješto izveo svoj posao. Duša Sarajeva je ta ista koja je i prije bila; zgrada i mostova, zveckanja i pričanja po ulicama i centrima, te definirana je urbanom vizijom. Isa-beg je bio administrator Bosne u tranziciji iz razbijene kraljevine u važni dio carevine, bio je čovjek koji je mislio i gradio, čovjek čije je ime važniji monolit od zgrada. Isa-beg je birokrata, administrator, čovjek. Njegova

funkcija ne oduzima njegovoj veličini, te je simbol našao jer je sama osoba prevazišla svoj posao. Upoznali smo Isa-bega.

Izvori:

Osmanlije i Rumunija:

- “The Ottoman Tributaries Transylvania, Moldavia and Wallachia as Communication Spaces (16th-18th Centuries): Reflections on the Mobility of Objects, Network of Actors and Transfer of Ideas from an Art Historical Perspective” Robert Born
- “Romania And The Ottoman Empire: A Historiographical Review” Kemal H. Karpat
- “The Ottomans and Croatia at the End of the Middle Ages (1458-1526)”, Borislav Grgin
- “The Ottoman influences on Croatia in the second half of the fifteenth century”, Borislav Grgin
- DBpedia “Croatian-Ottoman Wars”
- “The New Enemy: Hungary and the Ottomans, 1389–1428”, Tamás Pálósfalvi
- “Madjaristan: The Ottomans in Hungary 1520-1686”, Matthew Pearsall
- Isa-beg Ishaković i Bosansko Krajište: Seminarski Rad iz predmeta političkopравни identitet BiH”, Azra Koldžo
- “Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog Svjetskog rata”, Dr. Behija Zlatar
- “Sarajevo: biografija grada”, Robert J. Donia
- “O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV I XVI”, Zlatar Behija
- “Izabrana Djela - Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije”, Vladislav Skaric

Mustafa Karaman
Srednja građevinsko-geodetska škola
III-2

UPOZNAJ ISA-BEGA

Vrijeme ide, ne staje ni za trenutak, svake godine se redaju novi uspjesi. Uspjeh Osmanlija, godine 1392. je nezanemariv. Napredak ka zapadnom bojištu, ka gradu Skoplju, njegovo osvajanje je nepobitna činjenica mojih predaka. Ja, Isa-beg Ishaković ne mogu, a da se ne ponosim uspjehom kojim odiše vojskovođa, moj djed Jigit-beg. Ponos koji ja osjećam sjećajući se njegovih uspjeha, nije iz razloga jer ja ne volim nekoga, te mi je drago zbog pobjeda mog djeda. Ne! Ponos koji ja osjećam je iz razloga jer je veliki čovjek bio pravedan kada je osvajao i pobjeđivao, nije palio, nije ubijao, nije nikoga mučio. Cilj mu je bio mnogo viši od nekih ašćare sitnih zamisli. Ja sam mu zahvalan na osvajanjima koja su donijela pravdu. Jedan od presudnih trenutaka moga djeda je zasigurno osvajanje Skoplja, kome ja dadoh ime, zahvaljujući zmiji i žabi u ćupu. Sve će se kroz moje misli vidjeti, ali moje je porijeklo najvažnije, tako da krećemo od početka, a ja ću navoditi moje misli da idu po redu, od velikih događaja koji su mi ispričani, pa sve do mojih skromnih uspjeha. Početak ja vidim kod mog djeda, kojeg se ja još uvijek dobro sjećam, djeda Jigit-bega, dobroćudnog čovjeka i odgajatelja. Ova šetnja po mojim mislima mogla bi biti zanimljiva...

Hladan zrak je napolju, kroz pendžer se čuje puhanje vjetra, a u sobi uz svijeću, na stoličici sjedi Jigit-beg, djed Isa-bega Ishakovića i priča mu o svom velikom pohodu na Skoplje:

Unučo moj, nakon teške bitke na Kosovu polju 1389. godine, nama Osmanlijama je trebao neki uspjeh na zapadnom bojištu. Odlučili smo se za pohod na grad Skoplje, jer bi nam to bio najbolji način za dalje osvajanje, koje se mora dogoditi.

Šta je za nas značila teška bitka?

To je bilo veliko osvještavanje, došlo je u pravom trenutku za nas, a tako ti je kroz život, nekada moraš pasti, da se ne bi uzoholio ni pod koju cijenu. Napolju ponovo puhnu hladan vjetar.

Tako mi odlučismo da napadnemo Skoplje, gdje se mi sada nalazimo, uz ne tako velike napore - mi to i uspijevamo. Sultan je tada naredio da osnujemo Krajište, a ja postadoh predvodnikom njega kao i svih daljnjih pohoda ka zapadu.

Djede, ja ću biti još veći osvajač nego što si to ti sada.

Naravno, tvoje je samo da budeš jak kao što si to pokazao i danas kada si naučio cijelu stranicu Kur'ana, a koristio si i mač kao što sam to ja radio u svim bojevima.

- Moj mač će biti oštrij i krvaviji nego kod bilo kojeg drugog osvajača.

Na ovo se Jigit-beg iznenadi i u isto vrijeme očara.

- Neka bude najoštrij prema svakom neprijatelju, ali najkrvaviji samo prema krvnicima.

Ovo Isa-beg zapamti do kraja života.

Prolazeći kroz sjećanja Isa-bega Ishakovića, prošli smo kroz nekoliko nejasnih sjećanja poput:

- Tako sam ja ubio vojvodu Petra Pavlovića.

Svako sljedeće sjećanje je bilo nepotpuno, sve do 1428. godine koje se Isa-beg prisjeća kao mladić u kojoj se Kraljevina Bosna stavlja u jednu nezahvalnu poziciju, a Tvrtko II u podanički položaj. Kada se Ishak-beg, otac Isa-bega Ishakovića vratio iz kraljevine, nakon nekoliko dana bivanja tamo, ispričao je sinu cijelo zbivanje.

Povratak Ishak-bega je bio sredinom dana, stigao je taman na ručak i počeo objašnjavati situaciju u kojoj se nalaze i rekao je sljedeće:

Nekoliko dana ranije sam se sastao sa kraljem Tvrtkom II i rekao mu da mora prihvatiti plaćanje danka sultanu ili ćemo u suprotnom mi morati da napadnemo cijelu Bosnu, a ako se to desi, kralj neće dobro proći. Na moj zahtjev je kralj negodovao, ali rekao je isto tako da će razmisliti i da dođem prekosutra, te ja tako i uradih. Kada sam opet stigao, on je rekao da je razmišljajući došao do zaključka da u interesu Kraljevine neće negodovati na moj zahtjev i da će Kraljevina Bosna plaćati danak sultanu.

Bošnjaci su dobar, tolerantan i pošten narod, šteta što nisu mogli održati jačinu vlasti od kralja Tvrtka I koji je jedini bio značajno jak, a nažalost po Bošnjake, posljednji jak.

Tako prođosmo zajedno i kroz nezavidni položaj u kojem se Kraljevina našla, a i toleranciju kojom je zračio Isa-beg još u mladim danima.

Kroz svako sjećanje smo sve bliži sadašnjosti.

Isa-beg je bio ponosan na svoga oca kao vojskovođu, ali i kao vakifa. Vakuf koji je prirastao srcu Isa-bega je Aladža džamija u Skoplju. Isa-beg je ovu džamiju posjećivao kada god je bio u prilici i rekao je da se na njoj napiše sljedeće:

„...Ovo Bogougodno zdanje podiže Ishak-beg, sin paše Jigit-paše, godine 842“1 i rekao je: - Meni je želja da ne ostanemo nedorečeni, naš zadatak mora biti da sve bude jasno i čitko, a ovim natpisom nama ostaje jasno porijeklo oko kojeg ne smije biti nejasnoća nakon što svi jednoga dana sa ovoga svijeta preselimo na ahiret. Ova džamija će biti ozračje dobrote kojom odiše moj otac, a također i dokaz da misli na sve vjernike, za koje će vrata ove džamije uvijek biti širom otvorena.

Već sada putujući mislima Isa-bega dolazimo do njega samoga i njegovih odnosa sa drugima, ali ne samo sa pripadnicima njegove vjere - islama, nego i sa pripadnicima drugih vjera.

Isa-beg pri ulasku u Prištinu vidi prizor koji se ne zaboravlja tako lako, svi veliki trgovci ga dočekuju na konjima sa lijeve i desne strane puta, odajući mu počast i nedvosmislenu pažnju, oni su bili dubrovačka kolonija. Riječi dobrodošlice i gostoprimstva nikako ne izostaju. Međutim, bez obzira na sve, on ne zaboravlja da se zahvali Bogu na svemu, te njegove prve riječi bivaju:

- Es-selamu alejkum dragi prijatelji, hvala na dobrodošlici, ali nemam još vremena za namaz, gdje bih ga mogao obaviti?

- Ve-alejkumu-s-selam, za tebe smo već sve pripremili u mojoj kući. Nadam se da smo sve ispoštovali onako kako to nalažu islamski propisi, sa kojima smo mi odavno upoznati.

- Nadam se istom – reče Isa-beg uz osmijeh.

---

¹ Ferid Muhić et al., Ko je bio Isa-beg Ishaković. *Isa-beg Ishaković. Sarajevo: Udruženje za zaštitu kulturne baštine "Isa-beg Ishaković", 2019, 81.*

Nakon namaza otišli su zajednički večerati, gdje uspijevaju dogovoriti mnoge trgovinske razmjene, a stečena su i mnoga prijateljstva. Isa-begovo umijeće u trgovini je svima bilo dobro poznato od ranije, te su se s toga svi imali namjeru sprijateljiti sa njim. Ovo poslovno druženje se završi u prijateljstvu i spokoju nakon nekoliko dana, svi koji su ma koliko sumnjali u dobroćud Isa-bega, sami su se uvjerali u suprotno.

Iduć' daljim koritom Isa-begovih sjećanja, dolazimo opet do njegovog ponosa, dolazimo opet do Ishak-bega, kojeg bi se on uvijek sa ponosom sjećao. Ovo sjećanje je Isa-bega dovelo do suza, a ono se očituje u izgradnji medrese u Skoplju, medrese koja je vakuf njegovog oca.

Godine 1445. Ishak-beg je opazio da u Skoplju raste broj muslimana, njihov zadatak širenja islama djeluje. Tako se Ishak-beg odlučuje za izgradnju medrese, a uz medresu su bili i svi ćitabi, koji su bili vjerski u skladu sa potrebom.

Isa-beg je tokom izgradnje ovog objekta rekao ocu sljedeće:

- Ako ću se nečega sjećati s ponosom za svoga života, to će biti ovaj vakuf i hajr kojim on odiše.

Na što će njemu Ishak-beg:

- Tvoje sjećanje meni znači toliko da sam siguran da ćeš ovaj vakuf pošteno čuvati, a ti se moraš prije svega boriti na svom polju sa svim nedaćama koje te budu napadale i moraš pobijediti.

Ovo u ovom sunčanom danu obasja Isa-bega, koji je znao da će ponosno ispoštovati sve što mu je rekao otac.

Kako nastavljamo ovo putovanje, sve smo bliže sadašnjosti, a jedno od svježijih sjećanja je godina 1448. koja najbolje opisuje sve veći utjecaj Osmanlija u Kraljevini Bosni. Iste godine, Osmanlije sa Isa-begom na čelu, odlučuju se za zauzimanje Kraljevine Bosne, sve do Vrhbosne i tvrđave Hodidjed, počevši sa strane Višegrada. U ovoj bitci presudnu ulogu, kao i do sada kada je u pitanju utjecaj Osmanlija u Bosni, imaju Ishakovići i Skopsko krajište.

Po zauzimanju ovih brdovito - lijepih predjela, Isa-beg osniva prvu vojno-upravnu postrojbu u Kraljevini Bosni, a stacionira se u Vrhbosanske krajeve, koji su ga se još od ranije dojmili, a za njih je rekao:

Sarajevo, cvijet među gradovima. Grad gazija, boraca i dobrih ljudi. Ovdje će biti moj mezar, ovdje ću ja zauvijek naći svoj mir nakon smrti.

Nakon ovih uspjeha Isa-beg se odlučuje za odlazak u već osvojeni grad, grad Osmanlija, koji će kasnije zahvaljujući njemu biti nazvan Novi Pazar. On je tamo izgradio mnogobrojne dućane, kao i džamiju, mekteb, čifte hamam, imaret, karavan saraj i najznačajniji vojni objekat tog područja, a to je drveno utvrđenje.

Pri odlasku u haman dovršeni grad pun vakufa Isa-begovih, on svraća u novoizgrađenu džamiju, Emin-begovu džamiju u Ustikolini, gdje ostaje očaran njenom ljepotom i upotrebom kojom ona odiše. Uvijek biva puna, zahvaljujući raskršću na kojem se nalazi i svim putnicima-namjernicima i trgovcima koji idu s njetom da prodaju svoju robu u Sarajevo ili Dubrovnik.

Putovanje se nastavlja, jednog jutra Isa-beg ustaje i odlazi na mjesto gdje je našao da bi bilo korisno izgraditi džamiju. Na mjestu koje mu pokazao on kupi ovelu parcelu i reče:

- Ovdje, uz ovaj činar, neka se podigne džamija kao moj vakuf, ili za života ili poslije. I neka u njenom dvorištu niko ne dira ovaj činar, sve dok ga džamija ne nadživi, ako Bog da. Ovaj činar je simbol dugovječnosti, a džamija koja će ga nadživjeti će simbolizirati vjeru islam, koja nikada neće nestati.²

Ova rečenica osta zapamćena od strane svakoga ko se našao u blizini.

Sljedeći prizor se opet nalazi u Skoplju, gdje Isa-beg nailazi na nesvakidašnji prizor. Njegovi vojnici ga dozivaju da vidi ćup koji su pronašli u novootkrivenom podrumu. Kada su laganim pokretima odstranili poklopac sa ćupa koji je bio sa tragovima sasušenog voska, ugledali su veliku sklopčanu zmiju i žabu, jednu do druge, a na ovo će Isa-beg povikati:

- Vidite ovo čudo! Šta god da je nekada bilo u ovom ćupu, vino ili maslinovo ulje, odavno je isparilo. Ko zna kada i kako su se ova zmija i ova žaba skonile u ćup iz kog više nisu mogle izići?! Ali najveće čudo je da zmija sve to vrijeme nije progutala žabu?! Sačuvajte ovaj ćup kao Božiji znak, a zmiju i žabu pustite da žive. Ovo je mjesto gdje ćemo podići čaršiju,

---

² Isto, 82.

jer na ovakvom mjestu, gdje su zmija i žaba mogle zajedno opstati toliko dugo zatvorene u ćupu, moći će i ljudi svih vjera i jezika živjeti zajedno, složno i bez mržnje.³

Ova dobrota Isa-bega se neće nikada zaboraviti, kada ovako brine o životinjama, nije se onda čuditi ni silnim vakufima koje ostavlja širom Osmanskog Carstva.

Na ovo će neki od vojnika Isa-bega dodati:

- Ova čaršija bi trebala biti nazvana po ovom starom ćupu; Us - kup, to jeste Skoplje.

Svi se složiše.

Isa-beg se nakon kajlule kojom se prisjetio raznih događaja iz svog života, vraća u sadašnjost. Nakon stalnih putovanja, trokutom Skoplje – Sarajevo - Novi Pazar, sada se nalazi u njemu naročito dragom, gradu Sarajevu.

Godina je 1462., godina uspjeha i napretka Sarajeva, vrijeme je da se na Šerijatskom sudu u Sarajevu utvrdi i ovjekovječi vakuf koji posjeduje Isa-beg. Prije svega, beg se odlučio da prošetata gradom za koji je rekao da je cvijet među gradovima.

Nakon kajlule u jednom od prvih vakufa u Vrhbosni, u musafirhani i tekiji na Bentbaši gdje je provodio najsretnije trenutke, odlučio se otići do imareta da nešto prezalogaji. Njemu jedan od najdražih vakufa, jeste baš musafirhana sa imaretom, koji su služili svima, kako putnicima namjernicima, tako i vojnicima, učenicima, a naročito siromasima.

Nakon jela sa siromasima i ostalim uživateljima imareta, Isa-beg odlazi rijekom Miljackom, nizvodno, gladajući mnogobrojne mlinove - ka prelijepoj drvenoj Carevoj ćupriji. On nju gledajući sa daljine, vidi kao spoj sjeverne i južne strane grada. Vidi most i kao mjesto susreta i sreće. Nijet mu je stići na ikindiju namaz u prelijepu, malu, drvenu džamiju, koja se svakim danom sve više popunjava, zahvaljujući ponajviše tekiji na Bentbaši.

Džamija je mjesto gdje se Isa-beg osjećao najsmirenije, najodvažnije i najljepše. Tu je najviše volio da se susreće sa ljudima, jer dolazak ljudi u

---

³ Isto, 83.

džamiju je značilo da su muslimani, a za Isa-bega je to značilo da su braća, a nema ništa ljepše nego se sa bratom poselamiti.

Zahvalnost koju je Isa-beg skromno ispoljio u sebi, prema svome Gospodaru je u povezanosti sa svim vakufima koje je on dao izgraditi, a zahvalnost se dotiče i mogućnosti da to ispuni bivanjem jednim od najbogatijih ljudi na zapadnom dijelu Osmanskog Carstva. Također, zahvalnost odiše u liku velikodušnosti koju je Bog podario Isa-begu.

Po završetku namaza begu prilazi nekolicina ljudi da se poselami, te kažu sljedeće:

- Es-selamu alejkum Gazi Isa-beže, ukoliko nam dozvoljavaš, mi bismo da ti se zahvalimo na svim dobrim djelima upućenim našem narodu, nama samima, kao i svakom drugom. Hvala ti i Allah te nagradio džennetom.

- Ve-alejkumu-s-selam braćo moja, Allah vas nagradio za sve pohvale upućene meni, a također molim Milostivoga da vas, mene i sve žitelje ovog našeg Carstva sačuva kaburskih azaba.

- Molimo Allaha dž.š. da tvoji vakufi tebi budu spas od kaburskog azaba i ključ za otvaranje džennetskih vrata.

- Amin.

Šetnja gradom nije mogla da se nastavi, a da se prije toga ne posjeti Čifte hamam nadomak Careve džamije. Kupajući se u njemu, Isa-beg se prisjeća nedavne izgradnje vodovoda u Sarajevu, koji je olakšao život svih žitelja, a naročito pripadnika islamske vjere kojima je značila čistoću, a čistoća je pola islama.

Obilazak Isa-begova grada se nastavlja, ponovni prelazak preko Careve ćuprije sada biva još ugodniji i smireniji, a rijeka i mlinovi na njoj izgledaju očaravajuće za svačije oči. Šetnja ka Starom Gradu, ka karavan - saraju se nastavlja.

Ulazak u karavan - saraj biva čaroban, to je Isa-begu kao velikom trgovcu značajno mjesto. Na tom mjestu se selami sa mnogim poznanicima. Ovo trgovačko središte Sarajeva, sa pozamašnim brojem prostorija - njih 40, sarajevskim, kao svim drugim trgovcima je bilo mjesto susreta. Zahvalnost, kojom su se svi obraćali Isa-begu za izgrađeni karavan- saraj ni u jednom trenutku ne izostaje.

Vrijeme polahko teče, kao Miljacka koja se probija kroz vodenički točak. Potrebno je krenuti ka Šerijatskom sudu da se ovjekovječi dosadašnji vakuf. Mnogobrojna ulema se okupila i hvali uspjehe i djela koja je postigao gazi Isa-beg. On na riječi hvale uspijeva samo pognuti glavu i na taj način se skromno i skrušeno, kako to dolikuje pravom vjerniku – evliji, zahvaliti.

U vakufnami se redaju jedna po jedna sve građevine koje je Isa-beg dao izgraditi, a koje je danas obišao. Na kraju se kao dokaz pravog vakufa zapisuju sljedeće riječi koje izusti beg:

Ovaj vakuf, ja od srca halalim, a njegove građevine se - „... ne mogu ni prodati ni pokloniti, niti na ma koji način preći u čije puno vlasništvo (mulk), nego da vječno ostane onako kako je (u vakufnami) propisano “sve dok Bog ne ostane jedini Gospodar zemlje i svega što je na njoj; on je najbolji Nasljednik“.⁴

Godina dana od pisanja najvažnije povelje za grad Sarajevo je iščeznula, dolazi vrijeme daljeg širenja ka Zapadu, gdje se Osmanlije na čelu sa sultanom Mehmedom hanom odlučuju za pohod na tvrdi grad Bobovac. Kao i uvijek kada je u pitanju Kraljevina Bosna, jednu od glavnih uloga ima Skopsko krajište i njen predvodnik, Isa-beg Ishaković, koji biva desna ruka sultanu. Pohod kreće u proljeće, Isa-beg sa svojom vojskom kreće iz Skoplja. Neočekivano, knezovi Pavlovići i Kovačevići su se predali bez ikakvog otpora, a već 19. maja osvajači stižu i do tvrdog grada Bobovca. Taj mizerni otpor, koji biva u suprotnosti sa titulom „tvrđi“, je veliko olakšanje za osmanlijske trupe. Isa-beg se tu zadržava, ne napreduje dalje sa sultanom.

Međutim, kasnije naču da je sultan zarobio princezu Katarinu Kotromanić u Zvečaju na Vrbasu. Ta činjenica njemu probudi želju za prisvajanjem princeze, te tako i bijaše.

- Veliki sultanu, ja Isa-beg tebe molim da mi ustupiš očinstvo nad mladom princezom, ja imam želju da nju učinim najljepšim cvijećem dinastije Kotromanić.

---

⁴ Vakufska direkcija. Vijesti [Online]. Dostupno na: <https://vakuf.ba/bs/aktuelnosti/vakufnama-isa-begaishakovica-555-godina-od-rodnog-lista-sarajeva/1021> [02.03.2022]

- Isa-beže, ja ti to dopuštam bezpogovorno, u tebe imam veliko povjerenje te ti ustupam tu odgovornost.

Te tako Isa-beg dobi odobrenje za prisvajanjem djeteta. Mlada princeza je odmah prevedena na islam, čemu se ni ona sama nije protivila:

- Islam je tako čista vjera, a isto tako jako liči na učenje Crkve bosanske, moja sadašnja vjera i moja bivša vjera nemaju nikakvih velikih razlika.

Na ovo Isa-beg u sebi pomisli – Tako mlada, a tako bistra.

Nakon osvajanja Kraljevine Bosne, ona bi pretvorena u Sandžak, a Isa-beg godinu dana kasnije postaje namjesnik Bosanskog sandžaka, te kao takav nastavlja osvajanje posjeda Hercega Stjepana.

Sarajevski kaimekam se 11. jula 1469. godine budi sa čašću da na Šerijatskom sudu u Sarajevu ovjekovječi drugu vakufnamu Isa-bega. Najznačajniji objekti Skoplja su na njoj predstavljeni, a među njima i Isa-begova biblioteka, koja je imala značajan utjecaj na bošnjački narod, koji nije imao priliku sresti se sa istom u Bosni jer nije bilo dovoljno muslimanskog življa.

Sljedeće godine Isa-beg dobija naređenje za izgradnju novog grada sa velikom utvrdom, koja treba za cilj imati ostvarivanje novih pobjeda, sada preko rijeke Save, jer su posjedi Herceg Stjepana osvojeni i po njemu dobili naziv Hercegovački sandžak. Te tako 1470. godine Isa-beg izgrađuje veliku utvrd u Šapcu, a potom i unapređuje svaki dio grada, sve sa ciljem što bržeg proširenja carstva.

Tamo gdje mu je bilo djetinjstvo, dolazi i smrt, Skoplje je posljednji grad kojeg je gledao Gazija, ali ne i mjesto na kojem nalazi smiraj. Smiraj gazi Isa-bega nalazi se u Sarajevu, na mjestu iza sultan Fatihove džamije, gdje mu biva dignut veliki nišan, na kojem ne osta ništa napisano, samo je rečeno da su za takvog čovjeka bilo kakve riječi suvišne. Isa-begov doživljaj dunjaluka nikada nije bio bez odraza na ahiret, te s obzirom na to ova smrt za njega nije predstavljala ništa drugo nego nastavak života, jer smrti zapravo i nema, smrću je samo obasjana staza uspona od gnijezda do zvijezda. Uskoro, svaki gazijin vakuf će za njega progovoriti i posvjedočiti stepen njegovog vjerovanja i evlijaluka do kojeg uspijeva stići za vrijeme njegova života.

U tekiji na Bentbaši, šejh je poslije gazijine smrti govorio:

- Na namazu - našem miradžu, razmišljam na kojem nebu možemo sresti našeg Vakifa: da li je u društvu Isaa a.s. i Jahje a.s. - šehida na drugom nebu ili je sa Jusufom a.s. na trećem zbog njegove ljubavi prema ocu i braći, ili je još više uzdignut kod Haruna, Musaa i Ibrahima a.s., a da se žubor rijeka koje i sada zapljuskuju njegove vakufe, glas mujezina, zikr ašika, dersovi učenih i sada čuju uvećavajući i danas vrijednost njegovih hajrata.

LITERATURA

- Ferid Muhić et al., Ko je bio Isa-beg Ishaković. U: Armin Čelik. Isa-beg Ishaković. Sarajevo: Udruženje za zaštitu kulturne baštine "Isa-beg Ishaković", 2019.
- Vakufska direkcija. Vijesti [Online]. Dostupno na: <https://vakuf.ba/bs/aktuelnosti/vakufnama-isa-bega-ishakovica-555-godina-od-rodnoglista-sarajeva/1021> [02.03.2022]

Nadža Hasanović
Sarajevo School of Science and Technology
II razred

UPOZNAJ ISA-BEGA BAŠTA OCA SARAJEVA

Isa-beg, čovjek sa ugledom, titulom i bogatstvom; po jednim je bio rob, po drugima rodom iz Kapadokije – prošao je razne puteve i došao na jedno mjesto u Bosni. U tom mjestu čiste vjere sa narodom merhametli duše, plodne zemlje i bistre vode, osnova grad. Isa-beg je započeo sa formiranjem grada na prostoru između Bentbaše i Baščaršije. Napravio je taj sposobni vojskovođa i političar mnošto objekata, tako da svako ko dođe, ne može samo da prođe ovim gradom. Rekao je da je ova ljepota od Boga dar i treba da ispuni dušu svakog čovjeka kojeg sudbina Božijom odredbom pošalje ovdje.

Prvo je napravio tekiju da se svaki insan Bogu može zahvaliti na svakom hajru koji je dat kako njemu tako i svakom čovjeku i napravio je po današnjem gostionicu, hotel, po ondašnjem musafirhanu gdje je svaki putnik mogao odmoriti, jesti, prenoćiti. Ono što je vrijedno spomenuti- jeste kuća i za siromašne. Hrana se kuhala i besplatno dijelila putnicima, koji su na nju imali pravo tri dana, a višak hrane je dijeljen siromašnoj djeci Sarajeva. Tekija i musafirhana su postale duštveni centar tek formirane gradske sredine. Napomenimo da je to najstarija musafirhana u

Bosni i prva tekija u Sarajevu. Arheološki je dokazano da Sarajevo vuče korijene još iz prehistorije, ali postati grad je djelo Isa-bega, Sarajeva kao zasebne urbane i graditeljske cjeline. Da bi zemlja dala rod, potrebno je prvo sjeme posijati - tako je počelo i sa izgradnjom Sarajeva kao grada.

On je postavio temelje. Posijao je sjeme biljke zvane grad. Nicalo je sjeme, nicao je grad. On je osnivač Sarajeva. On je bio čovjek od vizije i inovacije. Kompletan koncept grada, planski, estetski kvalitetno i lijepo je

osmišljen. Most koji spaja Carevu džamiju i han (Kolobaru-han), hamam - javno kupatilo, vodenice na Bentbaši...sve je bilo sa smislom i svrhom. Prvi objekat na području Sarajeva podigao je nekoliko godina prije nego što je napisana vakufnama, koja se smatra dokumentom osnivanja grada. Isa-beg je 1457. godine, po naređenju sultana Mehmeda Fatiha II, podigao džamiju, danas poznatu kao Careva, a nedaleko od džamije, izgradio je dvor - Saraj - po kojem grad i dobiva ime. Dvorac (Saraj) uništen je još u vrijeme Osmanskog Carstva, a nalazio se na Bistriku gdje se danas nalazi sjedište Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine. I danas su dio sarajevske gradske jezgre - džamija i hamam - koji je 2004. proglašen nacionalnim spomenikom.

Bašçaršija je izgrađena u 15. stoljeću, kada je Isa-beg Ishaković osnovao i cijeli grad. Njegova vakufnama najstariji je osmanlijski dokument takve vrste u Bosni i Hercegovini i ta vakufnama predstavlja prvi pisani dokument o graditeljskoj djelatnosti na ovim prostorima. Vakuf je neko dobro koje neka osoba (vakif) svojevrijedno izdvoji iz svoje imovine predajući je Allahu, dok prihvodi ili svrha vakufa služe ljudima. Vakufnama je dokument kojim se opisuje vakuf, a na kraju svake vakufname stoji: "Proklet bio onaj ko na bilo koji način oskvrne ovo moje dobro djelo!"

Vakufnama je datirana mjesecom džumadel-ula 866. godine po hidžri, koji traje od 1. februara do 2. marta 1462. godine, pa se za dan osnivanja Sarajeva uzima 1. februar kao najraniji mogući datum iz Isa-begove vakufname. U njoj se ne pominje grad Sarajevo pod današnjim imenom, već kao "Saraj ovasi" što znači "Sarajevsko polje", ali u korijenu ima "Saraj" koje u kontinuitetu egzistira i izrasta u urbanu cjelinu današnjeg grada Sarajeva. Gradska uprava grada Sarajeva još uvijek nije utvrdila tačan datum osnivanja glavnog grada Bosne i Hercegovine. Prijedlog moje malenkosti je da cio mjesec, bude mjesec Isa-bega Ishakovića i da se mjesec dana obilježava sa akcentom na historijske detalje i činjenice. Dakle, ne da imamo jedan dan nastanka grada, već da imamo mjesec dana grada Sarajeva u spomen na Isa-bega Ishakovića. On svakako i nije čovjek za spomen u samo jednom danu. Obilježavajmo mjesec dana osnivanja grada Sarajeva. Sarajevo je svakako u svemu specifično, pa zašto ne bi bilo i po tome? Ne zna se pouzdano gdje je Isa-beg Ishaković ukopan, ali se pretpostavlja da se njegov mezar nalazi iza mihraba u haremu Careve džamije gdje se nalazi jedan visoki nišan bez natpisa. Nerijetko ćemo sresti u islamskoj tradiciji

da se uglednici ukopavaju bez nekih obilježja. Time se zapravo želi ukazati da njegova duša ne umire već seli na drugi svijet, te da gizdavi, ukrašeni mezari ni u kom slučaju ne predstavljaju bogatstvo duše koja je napustila ovaj – prolazni perivoj. Isa-beg Ishaković je u svim temeljima grada Sarajeva, živi i živjet će u svakom hajru i dobru što nam je ostavio. Sjeme koje je prvi posijao i dan danas se razvija i širi. Kada bi gradovi imali rodni list, u rodnom listu Sarajeva bilo bi napisano ime oca: Isa-beg Ishaković. Čovjek čiste vjere, dobre duše i pružene ruke koji je činio dobročinstva na svakom mjestu gdje ga je životni put vodio.

Svako vrijeme nosi nečeg breme, a možda je momenat da se zapitamo baš sada – zašto ne skinemo teret i ispoštujemo dogovoreno? Vakati je! Šta bi mislio Isa-beg Ishaković da nas vidi sada? Šta je očekivao, a šta je dobio? Ne mislim da bi bio ljut, ali mislim da bi bio jako tužan. Tužan otac Sarajeva. Tužan jer ga se slabo sjeti njegov sin, njegov grad. Tužan jer nije ispoštovano, pa stoji kletva po vakufnama. Vratimo prave vrijednosti časnim ljudima! Vratimo vjeru u insana! Vratimo pravac da prije svega vrijedi biti čovjek! Ni po vjerskom ni po svjetskom nije ispravno nepoštivanje roditelja. Grad Sarajevo treba da ispoštuje amanet i poništi sve čime se oskrnavila vakufnama oca grada i odmah će sve da krene nabolje! U svakoj građevini koju je dao izgraditi i dan-danas se osjeti duša. Prohodajte, obiđite, osjetite! Isa-beg Ishaković je u jednoj od svojih vakufnama nazvao Sarajevo “cvijetom među gradovima”. Dođosmo na sjeme sa početka priče... Isa-beg Ishaković je Sarajevo smatrao najljepšom bašćom kulturne baštine koju nam je ostavio u amanet.

Pomozimo gradu da bude što je otac htio, pomozimo da procvjeta najljepši cvijet i zamiriše mirisom ljubavi i rahatluca.

Samo odabrani insani imaju pamet i snagu činiti velika djela. Čovjeka je Allah dž.š. stvorio kao halifu, obdario razumom, dao mu Objavu, a naše je da to koristimo i budemo samo obični insani. Jer, insan (Homo sapiens lit. “čovjek koji zna”) nije isto što i hajvan (tur. hayvan ← arap. ḥaywān “životinja, stoka”). Čovjek ima amanet upravljanja dunjalukom. Pokažimo zahvalnost za grad čije temelje je postavio Isa-beg, pokažimo ponos jer Sarajevom se itekako može ponositi. Svi smo mi

Sarajevo, ponosno i uzdignuta čela moramo to pokazati i ukazati čast osnivaču grada. Osnivač je sebe utkao u grad, pa je Sarajevo grad bezgra-

ničnog sabura kojem se svi čude i dive, grad nepokolebljivog držanja principa vjere i ljudskosti, grad nura kojim zrači i smiraja koji osjete svi koji u njega dođu. Svaki insan osjeća Sarajevo u srcu svom i ko god dođe, kaže da ima osjećaj da tu pripada. To je tako jer je Isa-beg u temelje grada usadio dušu. Ni ratovi, ni razaranja - ništa ne može ubiti ni uništiti dušu grada. Ona je bila i bit će, i nikada nestati neće. Neka mu je rahmet dobroj duši, a nama i vjera i odgoj nalažu da dostojanstveno ispoštujemo Isa-bega tako što ćemo na svaki način pokazivati i iskazivati i riječima i djelima ljubav i ponos prema Sarajevu. Vratimo život Isabegovom cvijetu, obradujmo oca grada i stvorimo baštu prelijepih cvjetova Sarajeva koji će imati miris rahatlua, kakav samo Šeher ima!

Literatura korištena prilikom pisanja rada:

- AlJazeera, sarajevo.travel, wikipedia, preporod, miruhbosne, historija.info

Nejra Džaferović
Gimnazija SSST Sarajevo
IV-A

UPOZNAJ ISA-BEGA

Svi mi koji živimo u ovom gradu, kao i mnogi drugi sa raznih meridijana volimo Sarajevo. Srce nam je puno a duša vesela kada vidimo da turisti uživaju u ljepotama našeg grada. A kako i ne bi? Sarajevo je po mnogo čemu jedinstveno mjesto u svijetu. Toliko historije na tako malo prostora, rijetko da ima gdje u svijetu. Ali da budemo poštteni - ovaj svijet možda ima i sjajniji dragulj od Sarajeva, Jerusalem. Samo u ova dva grada na zemaljskoj kugli se mogu vidjeti katoličke i pravoslavne crkve, džamije i sinagoge, ravnopravno. Samo su u ova dva grada pripadnici svih religija živjeli „jedni s drugima“ a ne „jedni pored drugih“. Sarajevo je jedinstveni prostor u svijetu gdje su se od vajkada susretali Istok i Zapad – često da ratuju a ponekad i da kreiraju kolosalne ideje i djela kao što je najgledaniji film svih vremena „Valter brani Sarajevo“.

Mnogi su svojim djelima zaslužni za izgradnju i promociju Sarajeva, ali jedan od njih zaslužuje posebnu pažnju. To je drugi bosanski sandžak-beg, Isa-beg Ishaković- osnivač i kreator Sarajeva. Historijski gledano, Sarajevo svoje postojanje vuče iz prahistorije, ali Sarajevo kao urbana cjelina sa obilježjima grada prvi put je prepoznatljiva u petnaestom stoljeću. Temelje novog grada udario je pedesetih godina petnaestog vijeka Isa-beg Ishaković. Na tim temeljima se sve do dana današnjeg razvijao se grad. Zbog toga se Isa-bega Ishaković smatra osnivačem modernog Sarajeva - kako najvažnijih zgrada tako i tvorcem njegovog neponovljivog duha. Iz tih razloga se 1462. i uzima kao godina osnivanja Sarajeva. Vakufnama Isa-beg Ishakovića daje vjerodostojne podatke o osnivanju Sarajeva. U bosansko-hercegovačkoj javnosti je manje poznata činjenica da upravo ova vakufnama predstavlja prvi pisani dokument i najstariji izvor za proučavanje historije izgradnje Sarajeva. U njoj se ne pominje grad pod imenom “Sara-

jevo” već kao “Saraj ovasi” što znači “Sarajevsko polje” ali u korijenu naziva svakako ima riječ “saraj”, koje u kontinuitetu egzistira i izrasta u današnji naziv Sarajeva. Sam naziv grada je izveden iz riječi “saraj” koja označava dvorac, koji je Isa-beg Ishaković izgradio iznad Careve džamije oko 1457. godine. Bez obzira na to, kao zvanični datum osnivanja Sarajeva, uzima se 1. februar 1462. godine, kao najraniji mogući datum kreiranja vakufname Isa-bega Ishakovića. Vakufnama inače nosi datum “džumadel-ula 866. godine po hidžri“, a koji zbog razlike u broju dana u godini lunarnog i solar-nog kalendara može padati od 1. februara do 2. marta 1462.

Vakufnama Isa-bega Ishakovića, napisana je na arapskom jeziku a njome se objašnjava zašto vakif izdvaja dio svoje imovine za podizanje i održavanje svog vakufa. U ovoj vakufnami Isa-beg Ishaković uvakufljuje tekiju i most, a za njihovo održavanje uvakufljuje mlinove u selu Brodac (današnja Bentbaša), hamam, tekuću vodu za potrebe hamama, han, dućane i više zemljišnih površina na području današnjeg Sarajeva i okoline. Tekija i musafirhana služile su kao prenoćišta za siromašne, ratnike i putnike. Hrana se kuhala i besplatno dijelila putnicima, koji su na nju imali pravo tri dana, a višak hrane dijeljen je siromašnoj djeci Sarajeva.

Iz današnje perspektive svi koji žive u Sarajevu sigurno znaju da je Isa-beg osnovao Sarajevo, ali malo ih zna i ko je ustvari bio Isa-beg Ishaković. Po jednim i vjerovatno tačnim izvorima, porodica Ishaković vodi porijeklo iz Saruhana na zapadu Turske i u prvoj polovini petnaestog vijeka, Ishakovići su kao velikani moćnog turskog carstva imali značajnu ulogu u Makedoniji, Srbiji i Bosni. Isa-beg Ishaković, sin Ishak-bega, bio je upravitelj Zapadnih strana (1440.-1463.), a od 1464. do 1470. godine drugi po redu sandžak-beg Bosne. Po drugima “riječ je o bratu Stjepana Vukčića Kosače, Hranušiću“, koga je ovaj predao sultanu Mehmedu Fatihu II kao izraz lojalnosti, a on primio islam i izgradio karijeru kao pripadnik vojničke klase ili da je riječ o pripadniku istočnobosanske velikaške porodice Pavlović, koga su zarobile akindžije, a on se onda pokazao kao izuzetno sposoban i naslijedio vođu akindžija. Bez obzira koji je od ova dva tačan, Ishakovići su izuzetno važna porodica za bosansku historiju koja je svoje ime ugradila u temelje osmanske Bosne. Iako se smatra da je Sarajevo nastalo u vrijeme vladavine Osman-skog Carstva, nije nebitno istaći da je Isa-beg svoj vakuf, po kome se pamti i koji je začetak Sarajeva, podigao nekoliko godina prije konačnog potpunog potpadanja Bosne pod osmansku upravu.

Danas se zna da je Isa-beg našao najprikladnijim da se na mjestu srednjovjekovnog naselja Brodac (današnji prostor od Bentbaše do Bašćaršije) utemelji novi grad. Kako je zemljište već imalo vlasnike u zamjenu im je dao zemlju u selu Vrančić u Hrasnici. Tu na Bentbaši dao je izgraditi tekiju i musafirhanu (gostionicu), koja se smatra najstarijom u Bosni. Isa-beg je 1457.godine, po naređenju sultana Mehmeda Fatiha II podigao džamiju - danas poznatu kao Careva džamija, a nedaleko od džamije izgradio je dvorac (saraj) po kojem grad i dobija ime. Dvorac koji je podigao Ishaković, uništen je još u vrijeme Osmanlijskog Carstva, a na njegovom mjestu podignuti su vojni logor i kasarna. Historijski izvori nedvosmisleno lociraju saraj na mjesto gdje se danas nalazi sjedište Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine na Bistriku.

Isa-beg Ishaković je uz Gazi Husrev-bega jedan od glavnih vakifa koji su gradili objekte na Bašćaršiji – osnivač Sarajeva izgradio je veliki han (danas Kolobara), javno kupatilo pored Careve džamije, mlinove na Bentbaši kao i mnoge druge. Imetak Isa-bega je u vrijeme kad je bio bosanski sandžak-beg 1468. godine iznosio preko milion akči, što je odgovaralo imetku velikog vezira u Osmanskoj državi. Isa-beg zbog svog graditeljskog i duhovnog djelovanja spada u red najznačajnijih ličnosti historije Bosne i Hercegovine. Iako je prije dolaska u Bosnu osnovao još nekoliko balkanskih gradova, od kojih su najveći Skoplje i Novi Pazar, historiografija ga pamti kao čovjeka koji je izabrao lokaciju, a zatim svojim naredbama graditeljima, udario prve obrise Sarajeva. Pored svojih graditeljskih poduhvata Isa-beg Ishaković je bio i državnik koji je održavao jako dobre odnose sa Dubrovčanima. Ovi su ga pak, smatrali i odnosili se prema njemu kao gospodararu Bosne. U Dubrovačkom arhivu postoje i dokumenti u kojima se spominje Isa-beg Ishaković do 1470. godine. Nakon te godine na mjesto sandžak-bega u Bosnu dolazi Ajas-beg.

Kao što to obično i biva savremenici nisu uvijek u stanju da prepoznaju vrijednosti iz prošlosti. Gotovo po pravilu kada se interes napretka susretne sa grandioznošću prošlosti, ta grandioznost nastrada. Tako su i Austro-Ugarske vlasti nakon pada Osmanskog Carstva napravile niz intervencija na prostoru Bašćaršije. Most koji je Isa-beg podigao, a koji se nalazio na Miljacki i spajao Carevu džamiju i Kolobara-han, ne nalazi se više na njegovoj originalnoj lokaciji. Istina, most je preživio, ali je vlast donijela odluku da ga pomakne uzvodno 10 do 20 metara gdje se nalazi i danas.

Ono što nisu mogli promijeniti je njegovo ime i značaj za svakodnevni život Sarajeva, kada i odvajkada most se i danas zove "Careva ćuprija".

Bilo bi za očekivati da takav izniman čovjek i dobrotvorac Sarajeva, ima posebno mjesto i poštovanje svih. Nažalost, Sarajlije danas ne mogu pouzdano pokazati ni gdje je Isa-begov mezar. Pretpostavlja se da se nalazi iza mihraba u haremu Careve džamije gdje je smješten jedan visoki nišan bez natpisa ali za to nema pouzdanih dokaza. Iako je podigao više zadužbina širom Osmanskog Carstva, Isa-beg Ishaković je ostao upamćen po objektima koje je izgradio na obalama Miljacke. Sve dok živi ovaj grad pamtit će se da mu je otac i utemeljitelj bio Isa-beg Ishaković, a on će uvijek nositi tu čast da je osnovao jedan od najljepših gradova na zapadnim granicama Osmanskog Carstva kojeg je u jednoj od svojih vakufnama nazvao "cvijetom među gradovima". Čudan je i neobičan ovaj cvijet! Pomalo drugačiji od svih cvjetova u Allahovoj bašti.

Literatura

- Behija Zlata - "Zlatno doba Sarajeva".
- <https://balkans.aljazeera.net teme/2017/3/12/isa-beg-ishakovic>
- <https://historija.info/isa-beg-ishakovic-osnivac-sarajeva/>

Sumeja Buljugija
„Treća gimnazija“ Sarajevo
III-4

UPOZNAJ ISA-BEGA

*Gdje meleviju uzelo je tlo, tu nikad rast neće grozd
O, Svevišnji, svemira Gospodaru,
Prihvati zalog plemeniti moj, o, prihvati, Modrijem rukam' pisan, za one što živjet im je,
Vakuf u ime Tvoje, onima kojim svijet u noći raspao se.*

Tako mi smokve i masline i Sinajske gore i grada ovog sigurnog, što na njem' vidi se kula motrilja k'o zaštita namijenjena narodim' slavjanskim smrtnim, a njihovo bješe pagansko ono što sultanu, ono što Bogu bješe mrsko. A kad Bogu mili vidješe sva dobra krstjanska, oni odlučiše međ njih sjeme svoje sijati da i oni njima bi prišli, da i oni s njima budu se kretali. Tahkikom krećuć se, tiho, nezapažen k'o arslan¹, prođe kroz Skoplje, Yeni Pazar gdje visoke vrte izgradi pa u Vrhbosnu dođe, tamo uvakufi sablju zlatom slivenu - da čisti se onaj od peksina svjetovnog, a da čisti se i od svojega duševnog. Ta, krstjanin svaki za sječivom sufijskim njegovim se pomami, vjeru u okretu jednom prihvati, a samo oni znaju šta u njojzi lapidarno polakomljeni vidjehu. Bješe li snaga mistika tolika da razvalit' trnje ružice bogumilskog dvorja umno je znala, da polakomi se zlo i dobro na Rumijevo slovo odno²? Znat' nam je gdje svaki šehzade ležat' je ostao, no gdje njih've su moćne ruke, to ni umni ne razaznahu. Vakif on bijaše, no jedinstvo s jednim bivstvovanjem on je uvakufio, riječ'ma Rumijevim k'o stepenicama se služeć' do vrhova hitro da bi stig'o. U Skoplju čuvaju-ći, pak, stih've divnog melevijskog učitelja svojeg da i Slavjani krenuli bi putevima njegovim širokim. Vakufi njegovi, njegovo dobro, kao crta od

---

¹ Lav na arapskom

² Jedno

Stambola do Vrhbosne saraja su povučena, a on samo znao je šta je htio. Misticizam ide od imaginacije do realizacije, od unutrašnje težnje ka Bogu do k njemu apsolutne virtualizacije. Zikr ne bješe samo spomen Božija u kvadratu odredbenika Njegovih, već i prava spomen na riječi krilate. Znavši kao i prethodnici i nasljednici njegovi da vjeru će zavoljeti samo ako njenu ljepotu u sebi, Boga u sebi spoznaju, a ne sumornog sultana koji i ubit' i posjeć' i jezikom i sabljom. Ko bi takva čovjeka vjeru slijedio? Tarikati jedini bjehu rješenje jasno za najjače utjecaje i prodor misli u Bosnu. Kolika mevlevijska ličnost bila je Isa-begova govori i porodica njegova u kojoj isto tako bjehu vakifi poput njega pa uvakufiše medrese, tekije mevlevijske. Tekija Isa-beže u zaviji skromnoj njegovoj služila je kao oslonac za sve siromašne, one koji ne imашe toliko ni da snom muku svjetovnu svoju kriju, a odlika mevlevije je fakr – pobožno neimanje, za rajetina iznemoglog odricanje. Devet mlinova je uvakufio, a mlinovi kao mevlevije smatrati se mogu; okreću se za jednu svrhu, služba čovjeku, služba Bogu. Devet može mnogo prejudicirati o religiji i požrtvovanosti njegovoj njojzi, ta sve sa tricama što presjeć' se može, religijski ima kraj. Semu svoju dao je on Vrhbosni, a čovjek je po njegovu učitelju najvelikodušnije biće. Koliko će ovaj velikodušni insan živjeti, koliko međ' nama se spominjati, koliko dugo možemo okean u čaši zadržati - pitat se je međ' ljud'mi. Ta, njega nemamo, tol'ko njegova djela, a takav može biti samo neko s Bogom sjedinjen. On nit' se pokazati da niti oči ni mudrost, samo ono što uradi, samo takva Njeg'va je umnost. Vjeruje se da nišan bezimeni iza Careve džamije njemu pripada, jer svi tako se sahranjivahu velikodostojni misleći da oni vječno će postojat' i bivstvovat' međ' ljudima, a da kamen je putokaz do onoga što medij je bio njega i ovoga svijeta. Spomen na njega kao ni kamen neće umrijeti, samo potonuti, sa zemljom se sjединiti. Koliko duše bit će velike da utjelove sva sjećanja na njega, to vremena je odluka. Gdje mevlevija spusti ovčiju kožu svoju da oko nje vrtnju načini, Bogu da se pokloni, tu ostat će, tu niko ne mora ga gledati. A samo jedne oči dovoljne su njemu da gledaju ga mirno, a on zna čije to bjehu.

Isa-beg Ishaković bješe mistik veliki, a to samo ko želi vidjeti može ugledati na djelima njegovim. Iako kosti ljudske truhnu u zemlji, iako njihova namjena nije dugotrajna, ono što kosti proizvedu duže u postojanju ostaje. Kad truhnu, one umiju i da bole, dok na površi pak za njih dobra djela gore i ponavljaju žurno da žele da se vrate i još dobra da daju, ponavljaju: tako mi smokve i masline.

Uma Mahmutović

Druga gimnazija Sarajevo

III-3

UPOZNAJ ISA-BEGA ISTRAŽIVAČKI ESEJ

Uvod

Isa-beg Ishaković. Legendarna ličnost, vizionar, humanista, sasvim potcijenjen i danas prečesto zanemaren i nepoznat, vakif i vladar, a prije svega čovjek koji je svojom vječnom i nepokolebljivom vjerom u nešto više pokrenuo najvažniju epizodu u historiji oblikovanja Sarajeva kao kulturološke i urbane cjeline. O njegovom porijeklu, odnosno o porijeklu čitave porodice Ishakovića, ne zna se mnogo, samo tek da je Isa-beg, poprativši svog oca Ishak-bega, nastavio vladavinu nad Skopskim krajištem (kome je pripadalo i Bosansko krajište) dokazujući se uzgred vrsnim osvajačem i upraviteljem. Isa-begov neizmjerni doprinos u razvoju tadašnjeg koliko i današnjeg Sarajeva čini ga jednim od najvažnijih osnivača istog.

O Isa-begu Ishakoviću

Isa-beg Ishaković je prvobitno bio uslužan Osmanskom Carstvu kao guverner ove Skopske teritorije od 1439. do 1463. godine, no nakon što Mehmed Osvajač u svojim pohodima 1463. osvaja i proglašava Bosnu zasebnim Osmanskim sandžakom, već 1464. Ishaković dobija titulu sandžak-bega Bosanskog sandžaka sa sjedištem u Sarajevu. Čak i prije nego što je stupio na vlast, 1462. godine Ishaković je participirao u prikupljanju sredstava za izgradnju prvih velikih zgrada i objekata duž obale rijeke Miljacke u području gdje je ona svojim snažnim i neobuzdanim strujanjem izgradila dolinu nadomak brda sa istoka Sarajeva. Jedna od prvih građevina sa južne strane obale, negdje između Bentbaše i Bašçaršije, bio je dvor (saraj), koji je namjenjen kao sjedište uprave i po kojem je Sarajevo dobilo

ime. Izgradio je mostove preko Miljacke, te sa druge strane rijeke pojavili su se tekija za derviški red kao i nekoliko vodenica, javno kupatilo, mnogobrojni trgovački objekti i džamija. Ovo nije bio ni prvi ni zadnji put da je Isa-begov učinak u razvoju Sarajeva ostavio neizbrisiv trag u historiji planske izgradnje grada.¹

Par godina unazad, 1457. godine, Ishaković je po direktnim uputama sultana Mehmeda II Fatiha dao izgraditi džamiju i mesdžid na južnoj obali Miljacke - tik pred upravnim dvorom, koja je sultanu kasnije i data na poklon. Na istom mjestu gdje je i tada bila, danas izrazito ponosno i čvrsto stoji renovirana i poznata po imenu „Careva džamija“. Zbog toga što su država, vlast, religija i kultura bili tako usko povezani, ako ne i poistovječeni u Osmanskom Carstvu, vjerski objekti služili su naravno pored religioznih razloga i kao mjesta političkih okupljanja. Urbana formiranja gradova u cijelom Osmanskom Carstvu, pa i u Bosni i Hercegovini, nastala su na inicijativu tadašnjih sultana, begova, i ostalih vladajućih redova. Pored toga, i kulturološka formiranja gradova bila su najviše i najčešće pod utjecajem volje tih redova, pa tako i naziv Sarajevo (izvorno „Saray-ovasi“, značenje: „polje oko dvora“), po prvi put spomenuto 1455. u popisu Isa-bega Ishakovića. Osim toga, izgradnja tako mnogo izvorno „osmanskih“ objekata, te usputna inkluzivnost karakternih i originalnih elemenata osmanske arhitekture, dalje je promovisala prisvajanje Sarajevu i ljudima koji žive u njemu osobenu osmansku kulturu.²

Uzged mnogih inicijativa koje je Ishaković pokrenuo u svrhe urbanog razvitka Sarajeva, nastojao je narodu biti milostiv i mio. Isa-begova tekija i musafirhana (gostionica) predstavljale su utočište i stanovnicima i turistima grada. Siromašni, učenjaci, ratnici i putnici namjernici u ovim su objektima dočekani toplim obrokom (na koji su imali pravo tri uzastopna dana) te posteljom u kojoj su mogli prenoćiti. Višak hrane razdijeljen je siromašnoj ili napuštenoj djeci Sarajeva. No, stanovnici tadašnjeg grada nisu bili jedini koji su znali za dobrobit ovog čovjeka. Poznato je da je Isa-beg, slično kao Kulin-ban, održavao dobre odnose i sa susjednim Dubrovčanima, koji su mu često slali poklone. Ishaković je nastojao i uspio korektno

---

¹ Zlatar, Behija. “Ishaković.” O Nekim Muslimanskim Feudalnim Porodicama U Bosni U XV I XVI, Sarajevo, 1978, str. 92–94. (1. mart 2022)

² Halilović, Safet. “Isa-Beg Ishaković.” BiH Od Najstarijih Vremena Do 1945, edited by Ibrahim Tepić, BKC, Sarajevo, 1998, str. 104–105. (1. mart 2022)

i pravedno odnositi se sa dubrovačkim trgovcima, te je jednom prilikom ljeti 1452. godine i posjetio Dubrovnik.

Kao pripovjest i prijava Isa-begovih postignuća služi vakufnama u kojoj su 1462. zapisani podaci o osnivanju i realizaciji urbanog grada Sarajeva. Ova vakufnama ujedno služi i kao prvi pisani dokument o graditeljskoj djelatnosti koja se odvijala na ovim prostorima. U tom je dokumentu Ishaković isplanirao i obećao svoje zadužbine po dopuštenju Osmanske uprave, s ciljem utemeljenja Sarajeva. Tada zavještava tekiju i most, a radi njihovog održavanja uvakufljuje i mlinove na Bentbaši, kao i hamam te vodovod iz kojeg je dospjevala tekuća voda za potrebe hamama. Pored toga uključeni su i han, trgovački objekti te mnoštvo zemljišnih imanja na i u okolici teritorije današnjeg Sarajeva. Nastanak ove vakufname obilježava istiniti trenutak osnutka Sarajeva te se i danas smatra „rodni listom“ grada.³

Zaključak

Volja i žustrina kojom je Isa-beg Ishaković iz temelja podigao grad Sarajevo ostala je kao motivacija i uzor godinama nakon njegove vladavine, vladarima koji će poslije njega stupiti.

Ishaković kao osnivač Sarajeva usadio je prve korijene koji će se kroz historiju bez hijatusa i dalje nastaviti razvijati. Isa-beg ostao je zapamćen ne samo po velikom materijalnom utjecaju na razvoj

Sarajeva, već i po humanosti i dobronamjernosti koja se obistinjuje kroz njegove postupke. On se posljednji put spominje u dokumentima Dubrovačke arhive 1472. godine. Nema pouzdane informacije gdje je Isa-beg Ishaković ukopan, no mnogi tvrde da se njegov mezar nalazi iza mihraba u haremu Careve džamije sa jednim visokim nišanom bez natpisa.⁴

---

³ Lisica, Admir. "Vakufnama Isa-Bega Ishakovića: Rodni List Sarajeva." TEME | Al Jazeera, Al Jazeera, 13 Mar. 2018, <https://balkans.aljazeera.net/teme/2018/3/7/vakufnama-isa-bega-ishakovica-rodni-list-sarajeva>. (2. mart 2022)

⁴ Zlatar, Behija. "Ishakovići." O Nekim Muslimanskim Feudalnim Porodicama U Bosni U XV I XVI, Sarajevo, 1978, str. 92–94. (2. mart 2022)

Bibliografija:

- Halilović, Safet. “Isa-Beg Ishaković.” BiH Od Najstarijih Vremena Do 1945, edited by Ibrahim
- Tepić, BKC, Sarajevo, 1998, str. 104–105. (1. mart 2022)
- Lisica, Admir. “Vakufnama Isa-Bega Ishakovića: Rodni List Sarajeva.” TEME | Al Jazeera, Al Jazeera, 13 Mar. 2018, [https://balkans.aljazeera.net/teme/2018/3/7/vakufnama-isa-begaishakovica-rodni-list-sarajeva](https://balkans.aljazeera.net teme/2018/3/7/vakufnama-isa-begaishakovica-rodni-list-sarajeva). (2. mart 2022)
- Zlatar, Behija. “Ishakovići.” O Nekim Muslimanskim Feudalnim Porodicama U Bosni U XV I XVI, Sarajevo, 1978, str. 92–94. (2. mart 2022)

Una Subotić
JU Druga gimnazija Sarajevo
II-3

UPOZNAJ ISA-BEGA

U samom srcu jedne ponosne zemlje smjestio se poseban grad. Taj se grad Sarajevom zove. U svakom njegovom domu, u svakom njegovom sokaku, i u svakom brzacu rijeke koja kroz njega protječe, uklesani su stihovi imponantne prošlosti; vrijeme je taj majstor - klesar. Mi sada živimo u gradu kojeg je namaštao jedan vizionar prije 560 godina. Upravo je njegov um diktirao vremenu šta da zapisuje i kako da oblikuje ovo remek-djelo, u kojem je on ostao da živi kao misao i kao ideja, još i dan danas, toliko vremena nakon njegove smrti. Taj je vizionar bio Isa-beg Ishaković.

Ušuškan između Trebevića, Igmana, Bjelašnice i Romanije, četiri planine zaštitnice koje ovo blago ljubomorno čuvaju, smjestio se srednjovjekovni gradić Hodidjed, jedini utvrđeni grad u Vrhbosanskoj župi. Niže, niz Miljacku bilo je još desetak seoca, među kojima je bilo i Trgovište ili Utornik (trgovina se tamo odvijala utrokom), do kojeg su dolazili i trgovali i sami Dubrovčani, šireći po Europi glas o ovom mjestu.¹ Ova su mjestašca, kako zbog prirodnih ljepota i bogatstava kojima su bili okruženi, tako i zbog blizine tzv. Bosanskom drumu, putu koji je povezivao unutrašnjost Balkana sa Hrvatskom i Dalmacijom², bili biseri, prava blaga, samo čekajući da ih neko poseban nađe i oblikuje, te razvije do njihovog punog potencijala. To je uradio Isa-beg Ishaković, poput nekog tajnovitog spasioca. Naime, o njegovom se porijeklu malo, pa gotovo i ništa sa sigurnošću ne zna. Poznato je samo to da je bio oslobođeni rob, te sin Ishak-bega. Od roba, on je zahvaljujući svojoj velikoj sposobnosti i borbenosti, uznapre-

---

¹ „Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata“, dr. Ibrahim Tepić 2. izd.; Sarajevo, 1998.

² <https://bs.wikipedia.org>, (1.3.2022.)

dovao do visokih položaja, pa je od 1439. do 1463. bio krajišnik Skopskog krajišta, u čiji je sastav ulazilo i Bosansko krajište, da bi poslije postao i bosanski sadžak-beg.³ Dakle, on je bio borac i čovjek kojem je uspjeh suđen. Od svojih skromnih početaka, od toga da je bio zarobljenik, postao je čovjek kojeg historija pamti. Znao je dakle i od malo materijala stvoriti nešto vrijedno. Po uzoru na svoju životnu prču, on je od skromnih seoca poredanih duž Miljacke, stvorio grad koji će kasnije postati upravo sjedište Bosanskog sandžaka. Isa-beg je pred sobom imao prazno platno. Svojom kreativnošću ga je počeo oslikavati najljepšim bojama vizije i dobroćinstva. 1457. godine je po sultanovom naređenju sagradio na južnoj obali Miljacke prvu sarajevsku džamiju, Carevu džamiju.⁴ Ona je nakon nekoliko godina izgorjela, pa je nanovo sagrađena, te danas nije u svom prvobitnom obliku, ali opet, današnja Careva džamija, u samom srcu modernog Sarajeva, čuva spomen na svog prvog graditelja. Blizu džamije, Isa-beg sagradio je i dvor - saraj. On je služio kao sjedište uprave, i mjesto na kojemu su boravili bosanski namjesnici. Cilj Isa-bega je bio jasan - stvoriti od temelja jedan grad koji će se ljepotom isticati u ovom dijelu Balkana i na taj način biti oličje osmanlijske moći. Ovaj je dvor i zaslužan za ime Sarajeva. Naime, naziv „sarayovasi“ znači „polje oko dvora“, što se poslije u našem narodu preoblikovalo u „Sarajevo“. „Sarayovasi“ se prvi put spominje 1455. godine u popisu Isa-bega Ishakovića, što nam govori da je dvor već tada postojao.⁵ Vidi se da je osnivač grada Sarajeva radio planski. Prvo je dakle želio uspostaviti upravnu stabilnost tek rođenog grada.

Kako bi sve svoje zamisli sproveo u djelo, Isa-beg je u svrhu urbanizacije želio preurediti već postojeće naseobine. Način na koji je to uradio pokazuje istinsku veličinu čovjeka, koji zna da veliki ciljevi, koliko god pozitivne namjere u sebi imali, ne donose ništa dobro, ako štete narodu za koji se, barem bi tako trebalo, svi ti ciljevi i ostvaruju. Mnogi veliki umovi današnjice to zaboravljaju, ali Isa-beg nije. Za novi grad mu je, naravno,

---

³ „Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata“, dr. Ibrahim Tepić 2. izd.; Sarajevo, 1998.

⁴ „Izabrana Djela - Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije“, Vladislav Skarić, 1937.

⁵ „Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata“, dr. Ibrahim Tepić 2. izd.; Sarajevo, 1998.

trebalo dobro zemljište. Uvidio je da jedno srednjovjekovno selo na Bentbaši, Brodac, ima ono što mu je bilo potrebno u vidu kvalitetnog zemljišta i položaja. Ali običan narod, stanovnike tog sela nije zaboravio, pa im je darovao zemljište u selu Vrančić u Hrasnici.⁶ Tu je, na Bentbaši, kao veliki štovaoc derviša, sagradio tekiju. Do nje je podigao musafirhanu, gostionicu, najstariju u Bosni. Činile su je tri kuće, harem i štala. Gostionica i tekija su imale značajnu ulogu. Naime, siromasi, putnici, učenici, svi koji su bili u potrebi, mogli su tu na tri dana besplatno doći na konak, odmoriti, te dobiti hranu.

Na taj je način tekija, osim svoje vjerske namjene, postala okupljalište i društveno središte novog grada.⁷

Sve što je Isa-beg radio, radio je za narod. U samo par godina je, sa sigurnošću se može reći, promijenio život tadašnjih sarajevskih stanovnika. Cijela jedna generacija je gledala kako se Sarajevo preobličava, pred njihovim očima je ovaj čovjek sproveo proces urbanizacije, te je u tako kratkom vremenskom periodu od nekoliko sela stvorio gradić sa svim glavnim obilježjima orijentalnih naselja. Dao je čvrste temelje za daljnji napredak, ali u svom tom procesu ne zaboravljajući ono što grad čini gradom, a to su ljudi koji tu zemlju, bila ona oskudna i sa par seoskih kućeraka ili grad u brzom razvoju, nazivaju domom. Upravo zbog toga je tekija važna, kao pokazatelj da se na siromašan puk misli jednako kao na namjesnike u dvoru-saraju.

Isa-beg nije naravno zaboravio ni privredu, te je na drugoj obali Miljacke sagradio han (današnja Kolobara), dućane, čaršiju, stvarajući tako jedan gospodarski centar, koji je mostom povezao sa društvenim i upravnim centrima na južnoj strani rijeke. Tako je u Sarajevo privukao mnoge zanatlije, pa je čaršija brzo počela vrvjeti od samardžija,⁸ sarača,⁹ nožara, sabljara, mlinara, pekara, mesara, i svih ostalih obrtnika i trgovaca. Danas, kada posjetimo čaršiju, tragove tog vremena nalazimo po imenima čaršijskih sokaka, koji i sada nose nazive po tadašnjoj prostornoj raspodjeli za-

---

⁶ „Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata“, dr. Ibrahim Tepić 2. izd.; Sarajevo, 1998.

⁷ <https://balkans.aljazeera.net> (1.3.2022.)

⁸ Zanatlija koji obrađuje kožu i gumu i od njih pravi razne proizvode (izvor: [http://staznaci.com/\(3.3.2022.\)](http://staznaci.com/(3.3.2022.))) ⁹ Vrsta zanatlije, sedlar, zanatlija za izradu sedala za konje (izvor: [http://staznaci.com/\(3.3.2022.\)](http://staznaci.com/(3.3.2022.)))

nata na čaršiji.⁹ Takvi poduhvati Isa-bega doprinijeli su tome da Sarajevo cvjeta. Od isključivo seljaka - zemljoradnika, stanovnici Sarajeva postajali su marljivi radnici, pokazivajući sve svoje obrtničke vrline, jer su konačno imali nekoga ko je tu potrebu prepoznao te im to omogućio. Ta ushićenost i vesela gužva čaršije ostala je kao u vremenskoj kapsuli, sačuvana do danas, podsjećajući nas svojom atmosferom na ljude koji su iste te osjećaje proživljavali stojeći u moru dućana i slušajući vrevu trgovanja na samim počecima.

Već tada je zaživjela najvažnija osobina Sarajeva, a to je njegovo bogatstvo različitosti, što je plemeniti osnivač našeg grada prepoznao i cijenio. Ljudi iz različitih djelova Osmanskog Carstva, različitih vjera, dolazili su u ovaj grad koji je zračio svježinom koja izbija iz svega što je novo, tek stvoreno, i upravo ih je ta svježina privlačila. Većinski je bio muslimanski svijet, što domaćeg stanovništva, što ljudi doseljenih iz najudaljenijih turskih krajeva. Živjeli su ovdje i katolici, kojih je takođe bilo iz drugih regiona, poglavito iz Dubrovnika, ali i iz Sarajeva. Sa Dubrovčanima je održavao izuzetno dobre odnose, nastavljajući tako tradiciju davno započetog prijateljstva između ova dva grada, što je naravno pozitivno utjecalo na razvoj oba. Pravoslavno stanovništvo je bilo u dobrom dijelu zastupljeno čak na Isa-begovom dvoru, zajedno sa ostalim kršćanskim stanovništvom.¹⁰ Svi ma je trgovina bila dozvoljena, živjelo se u harmoničnom suživotu, te je takva vladavina tolerancije Isa-bega protkala ovo mjesto šarenim tkanjem raznolikosti koje jedna drugu nadopunjuju, isprepliću se i stvaraju zajedno nešto ljepše, utječući na procvat i blagostanje života.

Upravo tu njegovu liniju karaktera podcrtava i događaj iz njegovog kasnog života. Naime, ovaj veliki čovjek se u jeseni svog postojanja teško razbolio, te je zamolio upravo Dubravčane da mu šalju ljekare. Jedan mladi doktor, Andrija, toliko mu je pomogao i prirastao k srcu, da ga je Dubrovčanima hvalio na sva zvana, govoreći im da ga ne puštaju iz Dubrovnika.¹¹ Eto, to pokazuje ljubav prema ljudima koja je zračila iz riječi i djela Isa-be-

---

⁹ „Izabrana Djela - Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije“, Vladislav Skarić, 1937.

¹⁰ „Izabrana Djela - Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije“, Vladislav Skarić, 1937.

¹¹ „Izabrana Djela - Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije“, Vladislav Skarić, 1937.

ga, ljubav koja nije poznavala vjerske ili bilo kakve druge različitosti kao prepreke za suživot, poštovanje, i zajedničku radost.

Umro je nedugo poslije toga, ne zna se kad, ne zna se gdje. Nestao je isto onako tajanstveno kako se i pojavio. Iza sebe je ostavio najvažniji dokument u tom dijelu sarajevske historije - vakufnamu. Ona je napisana na arapskom jeziku. „Vakufnama Isa-bega Ishakovića napisana je s uobičajenim uvodom, u kojem se objašnjava zašto vakif izdvaja dio svoje imovine za podizanje i održavanje svog vakufa“,¹² ovako govori historičarka iz Sarajeva, Ramiza Smajić. Neki od mnogobrojnih vakufa spomenutih u ovom važnom dokumentu su tekija, most te uz njih za njihovo održavanje, mlinove, zatim hamam, tekuću vodu za potrebe hamama, han, dućane i dosta zemljišnih površina. Dokument datira iz 1462., te se ova godina zbog toga smatra godinom osnivanja glavnog grada naše domovine.¹³

Sarajevo je grad koji živi kroz ono na šta je naučen. Isa-beg je u samo nekoliko godina svoga djelovanja, usadio u ovaj grad vječiti altruizam, koji se kao takav prenosi i kola žilama ovog grada sve od tada. Sarajlije su oduvijek zračile gostoprimstvom, Sarajevo je oduvijek bio grad jednostavnih ljudi skromnih želja, koji svakog gosta dočekuju kao brata svog, koji znaju kako je biti gladan, pa zato dijele ono šta imaju, čak i onda kada to nije mnogo. To je naš način zahvale Isa-begu. Ovako mi vraćamo onu ljubav s kojom je ovaj grad napravljen. Ovako odajemo poštovanje čovjeku koji je Sarajevo svojom dobrotom stvorio: šireći i prenoseći sa generacije na generaciju njegov najveći dar nama - ljubav prema ljudima, ljubav prema svima i bezgranična želja da se pomogne. Kome god, na koji god je način moguće, jer niko ne zna bolje šta znači ispružena prijateljska ruka od čovjeka koji je bio rob ili od grada koji je zbog jedne takve prijateljske ruke zasijao i nastavio da sija već više od pet stotina godina.

---

¹² Vakuf po islamskom pravu označava neko dobro koje neka osoba (vakif) svojevrijedno izdvoji iz svoje imovine, predajući je Allahu, dok prihvodi ili svrha vakufa služe ljudima. (izvor: <https://hr.wikipedia.org/>)

¹³ <https://balkans.aljazeera.net> (1.3.2022.)

IZVORI INFORMACIJA:

- <https://balkans.aljazeera.net>
- „Izabrana Djela - Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije“, Vladislav Skaric, 1937.
- „Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata“, dr. Ibrahim Tepić 2. izd.; Sarajevo, 1998.
- <https://bs.wikipedia.org>
- <http://staznaci.com>
- <https://hr.wikipedia.org>

Zerisa Pleh

JU Gazi Husrev-begova medresa

III razred

UPOZNAJ ISA-BEGA

Danas, ulicama sarajevskim hodim. Po ko zna koji put ja iznova hodim i toj umjetnosti duha, kao nikad prežaljenom, ljiljanu pokošenom - divim se. I godinama unazad, ja bitku vodim. Moj nemiran duh ne prihvaća da kao hiljade je drugih, Sarajevo moje - samo grad.

Da zidine ove, samo rezultat su nečijeg truda. Da kladrma ova, samo tu je da se gazi. Da to sve, samo je puka umjestnost bez duše. Mora postojati neko treći, kažem. Neko ko je duh svoj u to mrtvilo sivo utkao. A onda mi sinu, sasvim nenadano, u misli moje useli se spoznaja. Jedno je ime, tako poznato i čujno, uhu mome sasvim prijatno, što i sad i uvijek, kao temelj svake nade opstanka i kulture na bedemima grada ovog, bdije. Isa-beg Is-haković, odjekuje!

Mnogi su prije, mnogi su i poslije, na duh tog Sarajeva moga, svečani ostavili trag. Ali jedno je ime, na svakom pedlju zemlje sarajevske, stoljećima, bez ijednog slova klesano. Neprestano, samo njegov još živi trag. I neće ovaj grad, da spomen mu se zatre ikad, dopustiti, znam! A neću ni ja! Ta ličnost na mene, neizbrisiv je ostavila trag. Ime njegovo je na jeziku lahko i još duh mu se u svakom dašku vjetra sarajevskog neprekidno osjeća. Brojne su dileme vezane za njegovo porijeklo. Neki kažu da rođen je u Skoplju, drugi ga opet povezuju sa Kosačama u istočnoj Bosni, a treći sve to negiraju i kao poveznicu, navode porodicu Pavlović. U nekim se izvorima čak nalazi podatak u kom jasno stoji da on nosi prezime Hranušić, a po nekim Kranušić, sve izvedeno od krajišnik. A ja kažem, nekad i negdje u srednjem se vijeku jedan velikan rodio. Kao potomak oca Isha-ka, vrstan plemić i vojskovođa. Zadnji krajišnik Bosanskog krajišta i drugi sandžak-beg Bosanskog sandžaka. I povrh svega, čovjek rođen - da živi Sarajevo.

I čitajući o njemu, shvatam da se nikad bliže svome rodnome gradu nisam osjećala. I zamišljam. Portret mu jasno vidim. Gusta brada nalik mu na krošnju bagrema što duboke korijene pušta i još dublje tragove ostavlja, a upravo sad alejama sarajevskim cvjeta. Obrve, guste. Svaka dlaka novu nijansu sive nosi. U njima obrise jevrejskog groblja vidim. One, kao dvije obale, pomirene i nijeme, čekaju. I gledam sad malo bolje. Tek nazire se jedna dobroćudna, tiha i blijeda bora između njih. To Latinska je ćuprija, što njegov je muhalefat, pa Istok i Zapad povezuje. Pogled mu odlučan, a mio. Krv njegova, ničem sličnija doli samom toku Miljacke. Nekad bujna i nesavladiva, mladalačka. Danas mirna i sputana. Naizgled mrtva, još očite znakove življenja daje. Sve to je on. Sve to je Sarajevo. Gdje god mi pogled seže, ja tragove postojanja njegova vidim. Ne zna se gdje je umro i gdje je ukopan, kažu. Smatra se da je njegov mezar, nepotpisani nišan, što iza mihraba u haremu Careve džamije, obrastao mahovinom, svjedoči. Mnogi umru, a nisu ni živjeli. A on, i mrtav živi! Neporecive je tragove postojanja svoga ostavio. Oni bdiju i svjedoče da široke ruke on velikan je bio. Da sagradio je grad tako sličan sebi. Prkosan, izdržljiv i svud voljen i poštovan. Svjedoče Careva džamija, Latinska ćuprija, Isa-begov hamam, svjedoči Kolobara-han, svjedoče tekija i džamija, što sklonište su i prenoćište za nevoljne u svoj vakat bile... Svjedoči Novi Pazar, što po duhu tako je sličan Sarajevu. Svjedoči Skoplje. Svjedoči vakufnama njegova, što za nas je tako bitna. To rodni list je grada Sarajeva i prvi pisani akt o građevinskim djelatnostima na ovim prostorima. Veliki je vakif bio, a vasijet njegov kao da i danas ponavlja: da nikad se niko, ne usudi poreći, da Sarajevo ovdje ima i postoji.

Svjedoče... da jednom davno, živio je jedan velikan. Da jednom davno živio je slavni Isa-beg Ishaković. Da jednom davno, iz malog naselja Brodac, niklo je Sarajevo. Da jednom davno, treća je osoba u tu puku umjetnost, u mrtvilo sivila, unijela duh. Da Sarajevo na njegovom duhu, protkanom poštovanju prema svima, počiva. Ne zna se gdje je ukopan, a dove ga i pet stoljeća kasnije stižu. Ne zna se gdje je umro, a duh njegov i danas živi. A moj jezik, valjda nesvjesno ponavlja i taj odjek u vihor vjetra šalje - *hvala ti Isa-beže, što odabra Sarajevo.*

Sadržaj

Predgovor.....	5
Advan Puškar.....	7
Amina Bejtić.....	11
Amna Kljajić.....	15
Azra Ferušić.....	17
Danis Okić.....	23
Dželila Podgorica.....	27
Ehlimana Hasagić.....	31
Ema Krdžalić.....	35
Farah Selimbegović.....	39
Feđa Arnautović.....	43
Halima Išerić.....	47
Hana Helać.....	55
Hena Kavazović.....	59
Ilma Kadrić.....	63
Lamija Korać.....	71
Lejla Kujraković.....	81
Luan Šparavalo.....	87
Mustafa Karaman.....	93
Nadža Hasanović.....	103
Nejra Džaferović.....	107
Sumeja Buljugija.....	111
Uma Mahmutović.....	113
Una Subotić.....	117
Zerisa Pleh.....	123

